poşta redacţiei

„Lambada" cutreieră planeta

Cosmin Corendea, Bucureşti. Se spune că dansurile cele mai populare din lume s-au născut în Lumea nouă. Într-adevăr, de pe continentul american au început să cutreiere lumea şi tangoul argentinian, şi discoritmurile de pe insulele Caraibilor şi breack-dance-ul „made in SUA". Acum, din îndepărtata Brazilie a păşit în Europa dansul „lambada", plin de vervă, extrem de popular în rîndul tinerilor.

Dar, în legătură cu originea braziliană a acestui dans, există îndoieli serioase. „Lambada", ca dans al perechilor, cu multe mişcări „sugestive", mai ales din partea partenerului, s-a născut în America Latină, dar renumele lui i l-au asigurat discotecile braziliene — „lambaderia". Tineretul temperamental dansează în aceste discoteci „lambada", în acompaniamentul cîntecului ce poartă aceeaşi denumire, în interpretarea Lualvei Bras şi a grupului „Caoma". Desigur, textul cîntecului este în limba portugheză.

Dar, după ce în Europa a început vînzarea de video-casete cu înscrisul „Lambada", a reieşit că dansul, ca şi cîntecul nu sînt deloc braziliene ci... boliviene. Fraţii Ermos din Bolivia au compus, încă în 1981, acest cîntec, intitulat „Să pleci în lacrimi". El a cucerit o popularitate rapidă nu numai în Bolivia, ci şi în ţările vecine, Argentina şi, mai ales, Peru. Din Argentina, melodia a ajuns în Brazilia, aici textul ei a fost tradus în portugheză, i s-a dat un alt titlu iar adevăraţii autori au fost uitaţi. În acelaşi timp, peruanii au transpus melodia în ritm de dans popular, ceea ce le dă dreptul, acum, să conteste brazilienilor laurii priorităţii pentru „inventarea lambadei".

„Dispariţia" melodiei „Lambada" a fost descoperită de autorii ei absolut întîmplător, acum cîteva luni, cînd, miraţi, fraţii Ermos au vizionat un video-clip în care grupul „Caoma" interpreta cîntecul lor. Ca urmare, „autorii-aranjori" (şi, pentru a evita un mare scandal judiciar, tocmai astfel au hotărît să se numească „răpitorii" europeni ai „lambadei") au plătit bolivienilor o sumă substanţială pentru plagiatul muzical.

Între timp, „lambada" îşi continuă marşul triumfal pe planetă. Astăzi, în ritmul ei, se dansează în discotecile din Madrid şi Hamburg, Paris şi New York. În R. F. Germania s-a anunţat primul campionat naţional al dansatorilor de „lambada". Condiţia este ca participanţii la inedita competiţie să fie neapărat în vîrstă de peste 18 ani şi să concureze fără... prezenţa părinţilor.

Desigur, important este nu din care ţară latino-americană a pornit în lume „lambada", ci că acest dans emană tinereţe, bucurie şi o minunată stare de spirit.

Walesa — un viitor preşedinte?

Alexandru Vasile, Bistriţa, jud. Bistriţa-Năsăud. Un comentariu al agenţiei „Taniug" răspunde, în oarecare măsură, întrebării dv. Îl redăm în cele ce urmează. Polonezii ar putea fi consternaţi de dezbaterea publică asupra datei schimbării preşedintelui republicii. Obiceiurile s-au schimbat, afirmă săptămînalul „Polityka", apreciind că este mai bine ca „firele" pe care le „despică" întreaga Polonie să nu fie ţinute „sub pătură". De altfel, nici Jaruzelski nu evită răspunsul la această întrebare : „Cred că nu voi rămîne mult timp în această funcţie". Preşedintele este un om politic abil şi nu-şi face iluzii. El evidenţiază caracterul tranzitoriu al funcţiei sale : „Aş dori numai să asigur tranziţia spre un sistem democratic pe deplin stabil. Cît va dura aceasta, nu o pot prevedea", declară Jaruzelski.

În presă, se pune tot mai frecvent întrebarea : pleacă oare preşedintele Republicii Polone ? În orice caz, se şi efectuează anchete despre cine ar putea veni în locul lui Jaruzelski. Publicaţia „Tygodnik Solidarnosc", şi nu numai ea, îl vede pe Walesa ca preşedinte. O poziţie similară o exprimă, la televiziune, fostul director al secţiei polone a postului de radio „Europa Liberă", Nowak Jeziorinski, care îl numeşte pe Jaruzelski „ultima rămăşiţă a vechii nomenclaturi".

Jaruzelski, care a declarat că va duce cu el în mormînt unele secrete, se va retrage probabil din funcţie în momentul cînd va considera că este bine — nu pentru el, ci pentru ţară.

În locul său ar putea veni, cum se apreciază, Lech Walesa. Dacă ar dori aceasta, liderul „Solidarităţii" răspunde în stilul său : „Nu, însă dacă poporul doreşte...". Dacă este să se aprecieze după campanie şi pregătiri, o asemenea posibilitate pluteşte în aer. După toate probabilităţile, lui Walesa nu i-ar displăcea Palatul Belvedere (sediul preşedintelui).

În ultimul timp, liderul „Solidarităţii" devine, din cînd în cînd, incomod atît pentru guvern, cît şi pentru clubul parlamentar. Independent, el a rămas un centru de excepţie al puterii ; practic, el decide, dar nu răspunde pentru nimic. Acceptarea fotoliului prezidenţial ar schimba această poziţie comodă pentru el. Oare ar fi mai bine pentru Polonia ? Sociologul Jadwiga Staniczkis, membră a „Solidarităţii", apreciază, în săptămînalul „Konfrontacija", că nu este sigur că preşedinţia lui Walesa ar fi mai prejos decît cea asigurată de Jaruzelski, contrar aparenţelor.

În consecinţă, dilema fundamentală a noii echipe este următoarea : fie schimbarea preşedintelui, şi astfel să se facă încă un pas spre preluarea totală a puterii, fie să continue, cît este posibil, „convieţuirea" preşedintelui şi a premierului, care aparţin unor formaţiuni politice diferite.

Premierul Mazowiecki vorbeşte despre „marea loialitate" a preşedintelui şi afirmă că rămîne în vigoare acordul la „masa rotundă". Pentru o poziţie moderată se pronunţă o parte a guvernului şi a noului „establishment". Ei vor fi puşi, însă, la o încercare tot mai grea. O parte a opiniei publice şi presa „Solidarităţii", precum şi multe partide care nu fac parte din parlament se pronunţă pentru un ritm sever şi o răfuială definitivă. Ei consideră că trebuie dată o lovitură hotărîtă trecutului, care trebuie eradicat.

Asemenea dezbateri trebuie privite ca parte a eforturilor de a scoate din guvern pe miniştrii foşti membri ai PMUP şi a cererilor pentru organizarea de alegeri parlamentare anticipate, în vederea epurării Seimului de membrii fostului partid. Un deputat scrie ministrului de interne, Czeslaw Kiszczak, că resortul lui nu va dobîndi încrederea societăţii atîta timp cît, în fruntea lui, se află un om din fostul PMUP, aşa încît în această funcţie trebuie numită o „persoană civilă". În acelaşi timp, unele unităţi ale armatei cer, într-o scrisoare deschisă adresată Seimului şi Senatului, schimbarea conducerii Ministerului Apărării Naţionale, inclusiv a ministrului, generalul Florian Siwicki. În locul lui, se cere numirea tot a unui civil. Se vorbeşte că şi şeful bisericii, cardinalul Jozef Glemp, va fi obligat să-şi „prezinte demisia", deoarece a manifestat „bunăvoinţă faţă de roşii", mai ales după instituirea stării de urgenţă. Se întrezăreşte deja şi înlocuitorul lui, cardinalul Frantiszek Macharski, care, împreună cu Glemp, a prezidat ultimele şedinţe plenare ale episcopiei.

„Masa rotundă", la care a fost realizat acordul între actualele autorităţi şi fosta opoziţie, a devenit istorică. Se atrage însă atenţia că filozofia şi sensul ei — schimbările treptate şi pluralismul politic — nu au încetat să existe.

Poarta Brandenburg

Anton Marinache, Olteniţa. De peste două sute de ani, Poarta Brandenburg, deschisă în urmă cu cîteva săptămîni, reprezintă simbolul caracteristic Germaniei.

Puţine monumente sînt atît de intens legate de istoria germană. Cavaleria prusacă şi franceză au defilat pe sub poartă, împăratul Wilhelm al II-lea a trecut călare, iar Adolf Hitler în limuzina sa decapotabilă. Între coloanele sale mai răsună încă ecoul cizmelor SS-iste. Iar în 1945, în timp ce, în jur, totul era o ruină, tancurile sovietice T-34 au intrat pe poartă cu zgomot de şenile. La 13 august 1961, poarta a fost brusc închisă, de la o zi la alta ; odată cu ridicarea Zidului, R.D.G.-ul tăia în două oraşul, suprimînd orice legătură dintre Est şi Vest. Poarta Brandenburg, va deveni, din acea zi, simbolul divizării Germaniei.

Regele Frederic Wilhelm al II-lea a fost cel care a avut ideea construirii acestui monument neoclasic care să reprezinte puterea prusacă şi să încununeze, din punct de vedere arhitectonic, bulevardul Unter den Linden. Mai întîi, a fost dărîmată prima Poartă Brandenburg, ridicată în 1734 (doi piloni simpli, ornaţi cu cartuşe şi trofee). În locul său, Carl Gotthard Langhans a ridicat, în decurs de trei ani, noua Poartă Brandenburg, luînd ca model Propyleele de pe Acropole. Construcţia a fost terminată în 1791, în plină Revoluţie Franceză.

Înaltă de 20 metri, largă de 65 metri şi cu o adîncime de 11 metri, Poarta este dominată de o cvadrigă realizată în 1794 de Gotfried Schadow. Ansamblul de bronz, reprezentînd-o pe zeiţa Victoriei, a fost luat la Paris, în 1807, ca pradă de război, de către trupele napoleoniene, apoi readus la Berlin, după înfrîngerea împăratului, în 1814.

În 1961, în timpul construirii Zidului, Poarta a fost, mai întîi, închisă cu plăci de beton. La mai puţin de o săptămînă, Zidul fusese înălţat. În timpul vizitei, în 1963, a preşedintelui american John Kennedy, în Berlinul occidental, autorităţile din Berlinul de Est au desfăşurat, sub Poartă, imense drapele roşii, pentru a împiedica persoanele aflate pe estradele instalate în Vest să pătrundă cu privirile dincolo de Zid.

IF YOU WOULD LIKE
TO IMPROVE
YOUR ENGLISH

World English School, Inc.

- WES vă poate ajuta să vă îmbunătățiți capacitatea de a citi, scrie și vorbi în limba engleză
- Trimiteți numele și adresa dv. către

World English School
P. O. Box 1013
Little Rock, Arkansas 72203
U.S.A.

- Este un curs gratuit prin corespondență

poşta redacţiei

Din „Murphologie"

Zincul tipografic pentru fotografii va avea un defect exact în dreptul detaliului celui mai important ; dacă imaginea se poate retușa, întregul top de hîrtie pe care se imprimă revista va avea un defect exact în același punct.

(Principiul lui Elian)

Manuscrisul cel mai clar dactilografiat va avea cel mai mare număr de greșeli de ortografie.

(Legea lui Tentes)

Corectarea unei mici greșeli de tipar atrage după sine comiterea unei greșeli mai mari.

(Legea corecturilor compensate)

Votul în organismele internaționale

Petra Mihalache, Timișoara. Desigur, trebuie făcută distincția între sistemele electorale și modalitățile de votare din organele și organismele internaționale. În primul caz, **izvorul de drept** care le reglementează sînt Constituția și legea electorală, pe cînd procedura de vot din organele și organismele internaționale este stabilită, de regulă, prin statutele acestora. Există, de asemenea, o deosebire esențială în ce privește **subiectul** care exercită dreptul de vot. În alegerile legislative dintr-o țară, subiectul dreptului de vot este cetățeanul, în virtutea capacității sale juridice și a îndeplinirii condițiilor cerute de legea electorală. În organele și organismele internaționale, subiect este statul, în virtutea suveranității sale, care-și exercită acest drept prin reprezentanții săi legitimi. Sînt, pe de altă parte, diferențieri și în ce privește **procedura de exercitare a votului.** Sistemele electorale interne sînt caracterizate prin **votul secret,** în timp ce, în organizațiile internaționale, regula o constituie **votul deschis,** de regulă exprimat prin ridicarea mîinii, ori recurgerea la sistemul electronic de înregistrare. La ONU, spre exemplu — cu excepția alegerilor de membri în diversele organe ale sale, care se fac prin vot secret —, votul este deschis, el realizîndu-se prin ridicarea mîinii, cînd este vorba de un organism restrîns, ori cu ajutorul sistemului electronic, în cazul ședințelor plenare. Orice delegat care consideră, însă, că problema pusă la vot prezintă o anumită semnificație poate cere votarea nominală **(roll-call).** Numele statului de la care se începe votarea nominală se trage la sorți dintr-o urnă în care sînt introduse cartonașe sau bile cu numele tuturor statelor membre. Apoi, se strigă, pe rînd, în ordinea alfabetului englez, fiecare stat, reprezentantul acestuia putînd să răspundă prin „da“, „nu“ ori că „se abține“.

Principiul general care guvernează sistemul de vot din organizațiile internaționale este **un stat — un vot,** dar sînt și excepții. În cadrul Fondului Monetar Internațional (FMI) și al Băncii Internaționale de Reconstrucție și Dezvoltare (B.I.R.D.) — instituții specializate ale ONU — se aplică sistemul de **vot ponderat,** determinat de mărimea contribuțiilor financiare.

Un caz aparte îl reprezintă sistemul de vot din Consiliul de Securitate, unde cei cinci membri permanenți (Anglia, China, Franța, SUA și Uniunea Sovietică) au **drept de veto,** potrivit Cartei. **(A.Z.)**

Coordonatorul rubricii : Rodica Dumitrescu

Colectivul redacțional : Mihaela Brumă, Ștefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crișu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoșa — șef de secție, Ilie Olteanu — secretar general de redacție, Radu Pascal — redactor șef adjunct, Ilie Șerbănescu, Doina Topor, Stelian Țurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — șef de secție. Secretariat de redacție și tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Raluca Ionescu, Constantin Mendea, Marin Pieleanu, Maria Simionescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă. Tipografi : Ion Matei, Aurel Stănescu, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, cod 71341, căsuța poștală 33—29, telefon 17 60 10 ; internațional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

C.P.B.

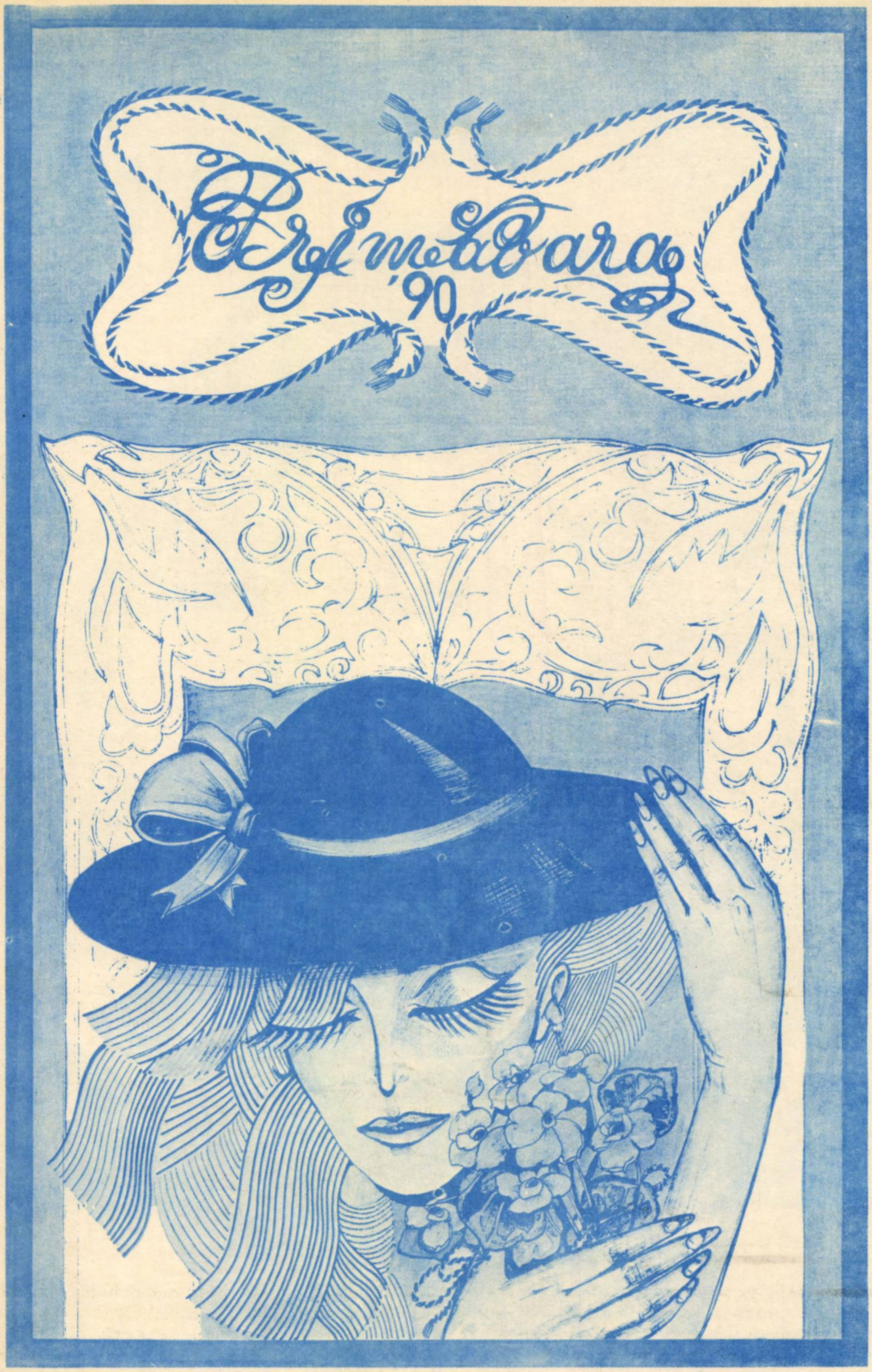

În jurul nostru, totul e nou, vesel, proaspăt.
A sosit primăvara în parcuri, în grădini, pe stradă, în suflete.
A sosit primăvara și în magazinele comerțului de stat.
Primiți propunerile modei de primăvară și alegeți.
● costume ● taioare ● rochii ● fuste
● bluze ● pantaloni ● pulovere ● jachete ● poșete
● cordoane ● mătăsuri ● eșarfe ● pălării ● ansambluri tricotate, moderne, practice, frumoase.
Primiți, deci, primăvara și în garderoba dumneavoastră !

centrala industrială de medicamente şi cosmetice

mire
LUX
parfum de t
bolero
GEROVITAL
formula 2
cremă nutritivă
de noapte
GEROVITAL
formula 2
CREMA NUTRITIVA NOCTURNA
FORMULA 2

În serviciul frumuseţii şi sănătăţii dumneavoastră! Întreprinderea de produse cosmetice „MIRAJ" – Bucureşti vă pune la dispoziţie o gamă largă de parfumuri, ape de colonie, creme, emulsii, şampoane, deodorante, fixative.

UN DAR PLĂCUT ŞI UTIL,

Produsele cosmetice ale Întreprinderii „MIRAJ" – Bucureşti.

Vă recomandăm: linia cosmetică GEROVITAL, concepută în laboratoarele „MIRAJ", pe baza cercetării ştiinţifice originale; conţine produse destinate îngrijirii tenului, părului, precum şi din sfera cosmeticii decorative:

● GEROVITAL – Lapte demachiant; ● GEROVITAL – Loţiune tonică; ● GEROVITAL – Cremă hidratantă de zi pentru ten uscat; ● GEROVITAL – Cremă hidratantă de zi pentru ten gras şi normal; ● GEROVITAL – Cremă nutritivă de noapte; ● GEROVITAL – Şampon cu sulf; ● GEROVITAL – Şampon cu gudron.

Un alt remarcabil succes al industriei cosmetice româneşti:

PELL-AMAR ● Emulsie hidratantă; ● Loţiune tonică; ● Cremă hidratantă de zi pentru ten gras; ● Cremă hidratantă de zi pentru ten sensibil; ● Cremă nutritivă de noapte; ● Cremă emolientă pentru ochi; ● Cremă pentru masaj.

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D.555

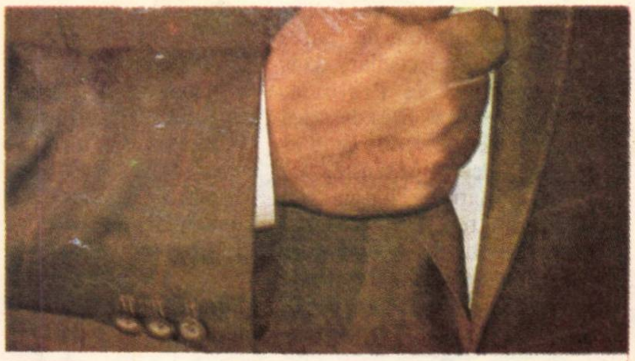

LUMEA
azi
Nr. 14
5 aprilie 1990

Sindicatele, partidele şi puterea

- George Uscătescu: România, între holocaust şi libertate
- Sisteme constituţionale — Dieta niponă
- Din actualitatea săptămînii: Paris, Atena, Vilnius, Budapesta, New York

„Acel Stalin mort în 1981"

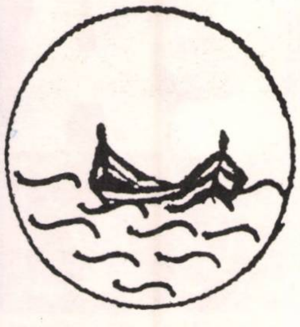
Comunitatea Lipovenilor din România

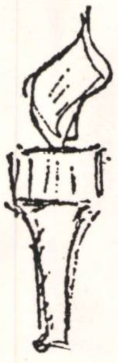
Partidul Socialist Liberal

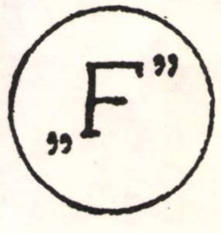

Sindicatul „Fraternitatea"

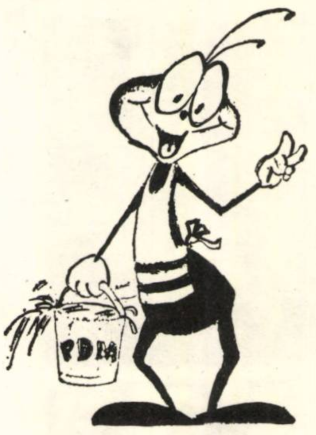

Partidul Democrat al Muncii

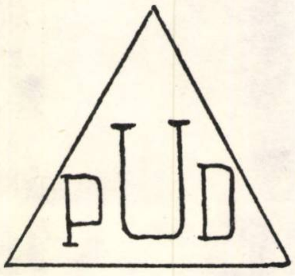

Partidul Unităţii Democratice

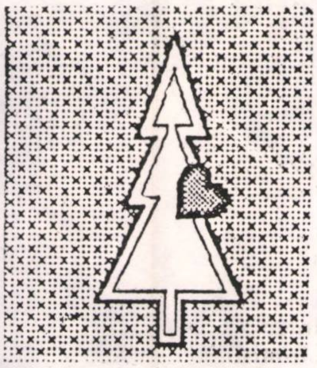
Mişcarea Ecologistă din România

Îndemnuri la opţiune...

Reproducem, începînd cu acest număr, semnele electorale ale partidelor din ţara noastră. De săptămîna viitoare, deschidem coloanele revistei participanţilor la campania electorală spre a-şi exprima poziţiile în sfera politicii externe.

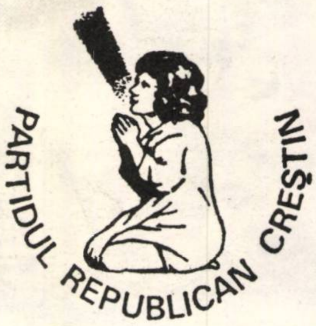
PARTIDUL REPUBLICAN CREŞTIN
Partidul Republican Creştin

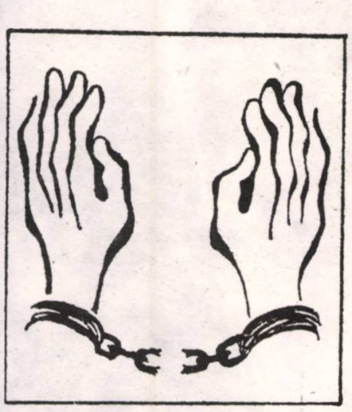
Uniunea Foştilor Deţinuţi Politici din România

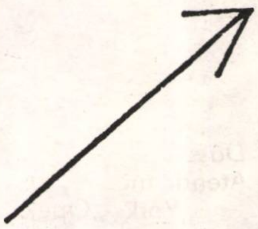
Partidul Naţional Liberal

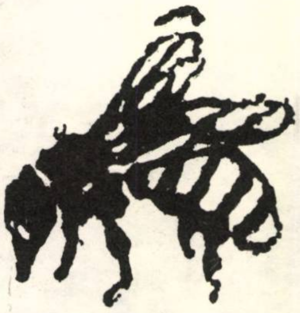
Partidul Social Democrat Creştin Român

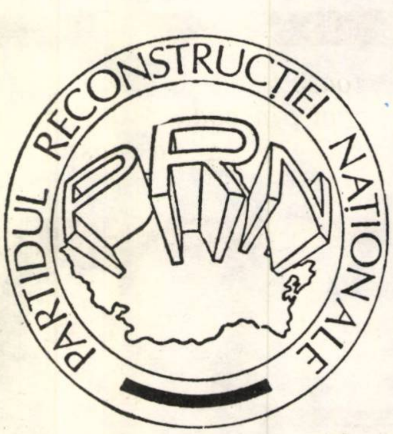
PARTIDUL RECONSTRUCŢIEI NAŢIONALE
PRN
Partidul Reconstrucţiei Naţionale

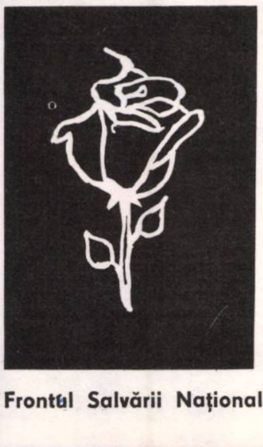
Frontul Salvării Naţionale

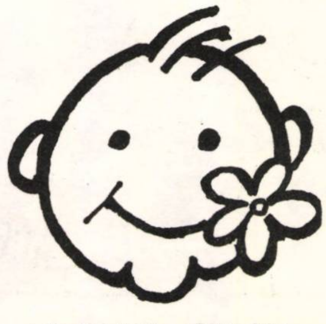
Partidul Liber-Schimbist

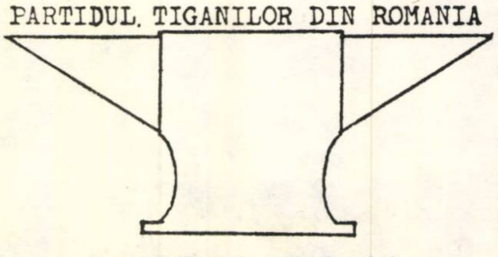
PARTIDUL TIGANILOR DIN ROMANIA
Partidul Ţiganilor din România

14 săptămînal independent de politică externă

LUMEA azi

nr. 14 (15 serie nouă – 1378) 5 aprilie 1990

ARTICOLE

2 • Reuniunea de la Bonn. Concluzii pentru România. *Ilie Șerbănescu*
10 • Cetind istoria românilor. *Prof. dr. Stelian Neagoe*
11 • Clauza obiectivității. *Dumitru Constantin*
13 • Sindicatele, partidele și puterea
14 • Marea Britanie – forță și îngrădiri. *Stelian Țurlea*
15 • Franța – spirit partizan și divizare. *Doina Topor*
19 • În oglindă. Oboseală ? *St. Țurlea*
22 • Dieta niponă – principii și structuri. *Mihaela Brumă*
23 • România, între holocaust și libertate. *George Uscătescu*

INTERVIURI, CONVORBIRI

2 • Despre cercul împlinit. Interviu neconvențional cu Sergiu Celac. *De la trimisul nostru Stelian Țurlea*
20 • „România își are locul său propriu în concertul națiunilor lumii", convorbire cu prof. Marius Circiumaru, președintele Partidului Socialist Democratic Român
21 • „Să elaborăm politica externă în concordanță cu interesele naționale", convorbire cu dnii Andrei Grosu, prim-vicepreședinte, și Corneliu Rășcanu, vicepreședinte, ai Partidului Democrat din România. Convorbiri consemnate de *Aurel Zamfirescu*

DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ

4 • Moscova-Vilnius. Absența dialogului menține atmosfera de tensiune. *Vasile Crișu*
5 • Budapesta. În căutarea unei coaliții. *Adrian Dascălu*
7 • Atena. Incertitudini preelectorale. *I. Madoșa*
8 • New York. „Operațiunea Exodus". *Ștefan Cârjă*
9 • Kabul. „Ferestre" pentru ieșirea din „cuibul de viespi". *Liana Enescu*

SERIALE

25 • Arhipelagul Gulag (13). *Aleksandr Soljenițîn*
27 • Acei bolnavi care au guvernat (10). *Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick*
28 • Viața unui superspion (4). *Donca Ciobanu*

PUNCTE DE VEDERE

29 • Literatura și Arta, International Herald Tribune, Ekonomika i Jizn.

RUBRICI

16 • 1 000 + 1
31 • Poșta redacției

Inchiderea ediției : marți, ora 12

> *Toate popoarele sînt setoase de viață proprie, și numai din egala îndreptățire a tuturor se va naște echilibrul.*
>
> Mihai Eminescu

Coperta I
Sorin Turculeț

Reuniunea de la Bonn

Concluzii pentru România

De la trimisul nostru Ilie Şerbănescu

De departe, principala semnificaţie a Conferinţei de la Bonn (vezi **„Lumea azi“**, nr. 12 şi 13/1990) este legată de concluziile pe care ţările est-europene trebuie să le tragă, în urma acesteia, în ce priveşte viitoarea cooperare economică pe continent. Lapidar, aceste concluzii ar putea fi exprimate prin formula : cine nu se adaptează se va autoexclude ; cine nu se grăbeşte va pierde trenul.

Aşa cum se prefigurează, viitoarea cooperare economică europeană este concepută a se derula între economii de piaţă şi, în faza actuală de început, ea este menită să sprijine tranziţia spre o economie de piaţă în ţările est-europene. Ar fi, într-un fel, simplist să se rezume problema actuală a cooperării economice europene la faptul că ţările occidentale încearcă, folosind prilejul prielnic apărut, să forţeze lucrurile, să-şi impună propriul sistem economic prin legarea cooperării economice cu ţările est-europene de înaintarea acestora spre o economie de piaţă. Problema, în esenţă, este alta. Fiecare ţară est-europeană este liberă să-şi stabilească opţiunile, indiferent de eventuale condiţionări, reale sau presupuse, directe sau indirecte. Numai că realităţile cooperării economice europene sînt astăzi — şi vor fi, cu atît mai mult, mîine — de o asemenea natură, încît ţara est-europeană care nu va trece efectiv la o economie de piaţă va trebui să-şi asume şi riscul autoexcluderii din Europa economică viitoare. Fără o articulare pe criteriile, structurile şi mecanismele economiei de piaţă, va fi din ce în ce mai dificilă asocierea la noua cooperare economică pe continent.

Toate acestea constituie probleme care se pun cu acuitate în cazul României. Sînt concluzii — desprinse din dezbaterile şi de pe culoarele reuniunii de la Bonn — care, după opinia mea, nu pot fi trecute cu vederea de factorii economici şi politici de decizie români. În ce priveşte aceste probleme, m-am adresat unor interlocutori străini (reprezentanţi guvernamentali sau oameni de afaceri) cu rugămintea de a-şi prezenta părerile. În majoritatea lor, interlocutorii au ţinut să sublinieze că, în cadrul Conferinţei de la Bonn — prima după schimbările politice majore de la sfîrşitul anului precedent — delegaţia română a adus o nouă imagine, complet alta faţă de un trecut atît de apropiat, asupra ţării, prin deschiderea spre dialog manifestată, prin activitatea constructivă şi la obiect depusă şi, de ce n-am spune-o (dacă au spus-o interlocutorii), prin însuşi modul în care s-au prezentat membrii acesteia („Românii sînt alţii !“)

În legătură cu problemele de fond, aproape toţi au recunoscut greutăţile economico-sociale ale tranziţiei spre o economie de piaţă si, mulţi dintre ei, dificultăţile speciale ale României în această privinţă, datorate moştenirii economice deosebit de grele. S-a evidenţiat, însă, că nu există alternativă la angajarea fermă spre o economie de piaţă. La aceasta — îmi spunea un om de afaceri — vă împing nu ţările apusene, ci chiar ţările est-europene. Dacă nu veţi trece la o economie de piaţă, nu veţi mai putea coopera intens şi pe scară largă nu neapărat (şi nu numai) cu ţările occidentale, ci şi cu înşişi foştii dumneavoastră parteneri tradiţionali — ţările est-europene — în condiţiile în care mulţi dintre aceştia se îndreaptă cu paşi repezi către o economie de piaţă. Este vorba de Iugoslavia, Ungaria, Polonia. Iar, R.D.G. o va face curînd şi intens în însuşi procesul reunificării Germaniei.

Iniţiativa particulară trebuie descătuşată încă de la nivelul proprietăţii — a fost opinia unanimă a interlocutorilor. Proprietatea particulară trebuie recunoscută legal. Şi tot legal trebuie pusă pe acelaşi plan cu celelalte forme de proprietate, astfel încît să i se asigure o egalitate de tratament în ce priveşte accesul la resurse şi, deopotrivă, la pieţe. Trebuie creat un cadru legislativ şi administrativ pentru funcţionarea mecanismului concurenţial. Întreprinderile, indiferent dacă sînt particulare, cooperatiste sau de stat, trebuie să dobîndească o deplină autonomie în gestiune şi în mişcarea pe piaţă. Esenţial este, înainte de toate, ca statul să fie repus în funcţiile sale economice fireşti : de regulator social al proceselor şi fenomenelor economice, prin pîrghiile bugetare, fiscale şi monetare, de care dispune şi nu de administrator direct, prin ordin, al unităţilor economice, acestea (chiar dacă în proprietate publică) trebuind să fie lăsate a se gestiona independent, potrivit cerinţelor pieţei. În procesul de lichidare a monopolului statului pe piaţă — care gîtuie concurenţa şi iniţiativa şi, deci, posibilităţile de înnoire — este necesară promovarea proprietăţii private colective, sub forma societăţilor pe acţiuni. Acestea nu ar trebui limitate la întreprinderi noi, pe baza unor participaţii diverse, ci este nevoie, deopotrivă, de reglementări care să permită organizarea ca societăţi pe acţiuni cel puţin a unora dintre întreprinderile actualmente de stat. În unele, statul însuşi ar putea rămîne acţionar principal ; în altele, acţionarii ar putea fi doar privaţi şi, în orice caz, accesul la achiziţionarea de acţiuni poate fi deschis, în regim prioritar sau chiar preferenţial, propriilor salariaţi ai întreprinderii, ce ar fi, astfel, direct cointeresaţi în funcţionarea eficientă a acesteia.

În asemenea condiţii, se poate conta pe un aport substanţial al firmelor străine, care ar aduce cu ele nu doar (sau nu în primul rînd) resurse financiare, ci noile tehnologii indispensabile. Firmele străine au, însă, nevoie să ştie exact condiţiile de acces şi activitate : regimul investiţiilor directe şi cel al participaţiilor la patrimoniul societăţilor pe acţiuni, nivelul impozitării, al repatrierii profiturilor, cerinţele de reinvestire a acestora, de contribuţie la exporturile ţării de implantare, condiţiile privind aprovizionarea de pe piaţa internă şi externă etc. Au fost ridicate o serie de probleme deosebit de concrete. Salutîndu-se deschiderea românească privind participarea capitalului străin chiar cu pînă la 100 la sută, s-a arătat că nu este clar dacă poate fi vorba şi de înfiinţarea de filiale ale unor firme străine sau numai de societăţi mixte ; dacă o eventuală participare de 100 la sută se referă doar la întreprinderi productive nou create sau şi la preluarea unora deja existente ; dacă, în cazul unei asemenea participări, conducerea societăţilor trebuie neapărat împărţită cu reprezentanţi români sau poate aparţine exclusiv celor străini ; dacă imobilele şi terenurile necesare desfăşurării activităţii acestor societăţi pot intra în pa-

(Continuare în pag. 4)

Despre cercul implinit

— Interviu neconvenţional cu ministrul Sergiu Celac —

Cinci ani de stagnare, practic cinci ani de inactivitate în care a lipsit cadrul general al conlucrării. După cinci ani, la Paris s-au desfăşurat lucrările celei de-a XV-a comisii interguvernamentale româno-franceze de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică. Desfăşurate în condiţiile noi ale climatului de efervescenţă generat de Revoluţia română, lucrările acestei comisii s-au bucurat de prezenţa unui mare număr de responsabili şi experţi din cele mai diverse domenii în care este posibilă şi de dorit cooperarea. Teme de cel mai înalt interes au stat în atenţia celor prezenţi. S-a discutat despre măsuri care să conducă la dezvoltarea schimburilor comerciale dintre cele două ţări şi, îndeosebi, despre măsuri în legătură cu dezvoltarea cooperării economice şi ştiinţifice între diversele sectoare. Lucrările comisiei mixte s-au desfăşurat în prezenţa miniştrilor de externe ai celor două ţări, Sergiu Celac şi Roland Dumas.

Domnul Sergiu Celac a avut amabilitatea să răspundă, la încheierea vizitei făcute la Paris, unor întrebări adresate în exclusivitate de revista noastră. Dar programul prezenţei de o singură zi într-o capitală precum Parisul poate fi extrem de încărcat. N-a existat nici o „fereastră“ între convorbiri şi semnarea documentelor. A urmat dineul. Cînd l-am revăzut venind la ambasadă, trecuse de miezul nopţii, începea o altă zi. Ţineam casetofonul în mînă, în mod vizibil, să înţeleagă ce doresc în continuare. „Nu-i mai bine să stăm de vorbă despre altceva, relaxat ?“ îmi spune. „Putem vorbi relaxat şi despre politică externă“. „Crezi ? Hai cu mine“. Pe drum, spre apartament, îmi spune că nu-i plac interviurile convenţionale. Nici mie. Că avem de învăţat de la ziariştii occidentali. Ştiu şi eu. Că mai are de lucru şi va trebui să-l aştept. Mă va invita să văd ce face un ministru de externe la sfîrşitul (începutul ?) unei zile de lucru.

Colaboratorii apropiaţi îl înconjoară pe loc, îi aduc dosare, hîrtii pe care e obligat să le citească. Un timp, e un du-te-vino de necrezut, televizorul face un zgomot enervant, dar pare să nu-l deranjeze. Citeşte cu ochelari înguşti cu rama neagră, cu creionul în mînă, vizibil mulţumit. Am senzaţia că i-ar sta mai bine la altă masă de lucru, să traducă un text literar. Dar face politică, e departe de ţară şi pare să-i placă. Să încep după o oră, cînd, în sfîrşit, îi pot pune întrebările, cu asta ?

— Indiferent de oră şi de cum ne simţim, trebuie să vorbim şi despre politica externă, pentru că ministrul de externe Sergiu Celac se află la Paris pentru o problemă de politică externă. Ce ne poate spune ministrul, în primul rînd, despre vizita făcută aici ?

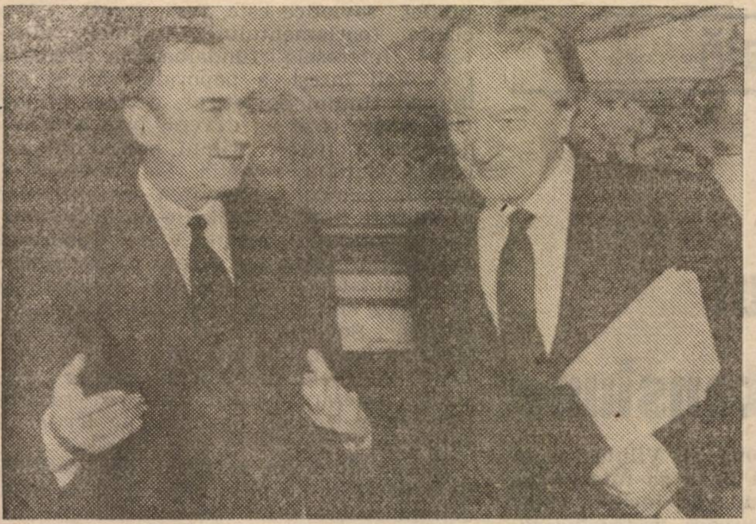

Sergiu Celac și Roland Dumas discutînd înaintea începerii lucrărilor Comisiei mixte interguvernamentale româno-franceze

— N-a fost o vizită, ci am participat la comisia mixtă.

— De acord. Ce ne puteți spune despre lucrările acestei comisii ?

— Am avut datoria de a prezida sesiunea comisiei mixte guvernamentale româno-franceze de colaborare economică și tehnico-științifică. Printr-o decizie al cărei nivel mă depășește, s-a stabilit ca această comisie — pentru a-i conferi rolul unui impuls politic — să fie prezidată de cei doi miniștri de externe. Pentru aceasta, a trebuit să învăț niște lucruri care nu țin de meseria mea și să știu bine niște lucruri care, în mod normal, ar fi trebuit să le știu doar în principiu. Și pentru că le-am știut bine în detaliu, am putut să le abordez, în principiu, în convorbiri. Nu este un paradox și nu este un joc de cuvinte, pentru că doar cunoașterea dosarului îți permite să vorbește despre abstracțiuni, despre principii, despre strategii. Pentru aceasta, trebuie să cunoști detaliile, dar să le cunoști bine. Nu este vorba de competiție, în diplomație niciodată nu faci scor, încerci doar să faci bine.

— Și cum s-ar traduce aceasta și în sfera raporturilor franco-române ?

— Relațiile româno-franceze sînt bune. A fost aici, în Franța, primul ministru, a deschis niște porți politice. Sarcina normală a unui ministru de externe de a deschide porți politice a fost deja făcută. Tot ce am avut de făcut acum era să concretizez. Dar concretizarea se face de către experții în domenii. Nu eram în măsură nici să concretizez domeniile. Așa că a trebuit să mă întorc spre dosare, spre detalii, pentru a concretiza vagile principii. Cred că asta am făcut. Cred că am fost înțeles și cred că este bine pentru țară. Avem afinități speciale cu Franța, avem tradiții cu Franța, avem dorința de a colabora cu Franța. Numai că, în țara noastră, s-a petrecut ceva. Și pentru că ceea ce s-a petrecut este foarte important, trebuie să fim realiști și responsabili. Altfel nu se poate, nu avem încotro. Există o doză de sentiment, de atmosferă în orice relație politică. De data aceasta, am fost pus în situația de a discuta relații economice. Aici sentimentele ajută, dar nu primează.

— Să depășim puțin acest cadru, să lărgim discuția noastră. S-a vorbit mult despre o anume lipsă de inițiativă a guvernului român în politica externă, de o espectativă. Dar, dacă este adevărat, în ce măsură este ? Dacă nu, cum s-a definit noua politică externă ?

— Espectativă ? Noi ce să așteptăm ? Noi sîntem obligați de împrejurări și de natura situației în care ne aflăm să ne mișcăm și să o facem repede. În ceea ce mă privește, trebuie să mă mișc repede, pentru că mandatul meu încetează la 20 mai. Și, pînă la 20 mai, am mai spus-o, trebuie să fac două lucruri : 1. Un cerc complet, cît se poate de complet al relațiilor României, în care sper să nu rămînă găuri majore, în așa fel încît cercul să fie împlinit. 2. Să las succesorului meu o instituție valabilă de profesioniști și bine dotată. Dacă pot. Sper să pot.

În ceea ce privește rotunjirea cercului :

1. Ne aflăm într-o situație geopolitică obiectivă, de care nu se poate să nu ținem seama. Nu poți pune țara pe roate și să o muți în sudul Australiei. S-ar putea să ne priască clima, dar nu-i posibil. Deci, sîntem aici și aici vom fi. Cu vecinii pe care îi avem și cu care vrem să fim buni vecini și prieteni. Dacă se poate. Dacă nu se poate, trebuie să fim buni vecini că n-avem încotro.

2. Ne-am regăsit vocația noastră firească, europeană. Prin ce anume se exprimă asta, prin ce pasivitate, prin ce așteptare ? Avem reprezentanță permanentă pe lîngă comunitățile economice europene. Vom încheia un acord de substanță înainte de sfîrșitul semestrului unu 1990. Am obținut o majorare a cotei de export. Am cerut aderarea la Consiliul Europei și am spus clar că această aderare nu e pentru noi o problemă de curiozitate. Nu vrem să vedem doar ce este cu Consiliul Europei, vrem să fim acolo. Nu vrem să sărim peste etape, dar vrem să le parcurgem repede. Tocmai pentru că vrem să fim acolo și pentru că împărtășim principiile pe care este întemeiată organizația.

3. Avem un concept european, îl comparăm cu și îl raportăm la ceea ce există deja pe plan conceptual în Europa. Sîntem conștienți de faptul că evenimentele, în mod paradoxal, în Europa depășesc capacitatea de evaluare a conceptelor. Există o criză conceptuală cu privire la Europa. Ceea ce părea excesiv de îndrăzneț acum cîteva luni este depășit astăzi. Aspectele militare ale securității europene, de pildă, se bazează pe niște realități care au încetat să mai existe.

4. Am stabilit, astăzi, relații cu Coreea de Sud, unul din „dragonii“ bazinului Pacific, în sensul dinamismului performanței tehnologice, agresivității în abordarea, în sens pozitiv, a ideii de dezvoltare. O țară care și-a sporit, în cîteva decenii, de cîteva zeci de ori, venitul național pe cap de locuitor. Nu este de neglijat această experiență.

5. Am avut discuții de substanță cu ministrul de externe al Africii de Sud, P. Botha. Sîntem realiști și responsabili, am mai spus-o. Ne respectăm angajamentele internaționale, respectăm rezoluțiile pertinente ale Organizației Națiunilor Unite. În acest cadru, înțelegem să ne promovăm interesele. Și interesele, în forma simplificată înseamnă ceea ce e bine pentru țară : iar într-o formă și mai simplificată, este ceea ce e bine pentru fiecare dintre locuitorii acestei țări. Tangibil, vizibil, sesizabil, simțibil.

6. Nu vrem să proiectăm o anumită imagine despre noi în exterior. Nu vrem să modelăm ceea ce se spune și se crede despre România. Vrem, in sfîrșit, să fim văzuți, percepuți, așa cum sîntem : cu necazurile, cu erorile, cu imperfecțiunile, cu prostiile noastre, dar și cu ceea ce avem bun — și bun avem mult.

Ce vrea politica externă a acestui guvern provizoriu și tranzitoriu ? Să nu fie cum e guvernul : să nu fie provizorie și tranzitorie. Să nu poată fi schimbată.

— Chiar voiam să vă întreb : în interviul acordat revistei noastre, la începutul anului, afirmați că doriți o politică externă tous azimuts. Acum e prima oară cînd explicați liniile acestei politici. Mai lipsește ceva din cerc ?

— Da, pericolul eurocentrismului. Pentru că, obsedați de a reveni în Europa, unde ne sînt locul și vocația, uităm uneori sau sîntem tentați să uităm că există un cadru mai larg. Dar nu în sensul unei angajări abstracte și păgubitoare în favoarea unei strategii a dezvoltării care nu ne aparține, cu cheltuială și pierderi pentru țară, ci în sensul angajării noastre ca parte a Europei pentru angajarea Europei ca parte a lumii în destinele lumii. E o relație mediată, dar numai astfel poate fi funcțională.

— Pentru că vorbim despre Europa, cum îi vedeți viitorul mediat sau mai puțin mediat ? Se discută despre „Casa europeană“, despre „confederația europeană“, apar alte idei. Dv. personal, dar și ca reprezentant al Ministerului de externe și al acestei politici pe care n-o doriți provizorie, aveți păreri sau idei despre cum să fie acest viitor al Europei ? Din care să facem parte, dar scutiți de eurocentrism ?

— Toate părerile valabile sînt păreri fluide. Părerile fixe sînt păreri moarte. Părerile mele personale, ca analist politic, nu ca ministru de externe, sînt și mai fluide : îmbib, dau cîte ceva, mai îmbib, adun, judec. Nu pot decît să sper ca judecata mea să țină, cel puțin, pasul cu timpul. Idealul este să fie cu un sfert de pas înainte. Dincolo de asta, nu mai vorbește analistul politic.

— Și ce veți face după 20 mai, în cazul în care nu mai rămîneți ministru de externe ?

— Am oferte mai bune.

— Mai concret, la ce unelte de lucru vă întoarceți ? Traduceri, diplomație ?

— Am tradus ca să trăiesc. Mi-a plăcut să fac asta. Crezusem chiar că mi-am schimbat definitiv meseria. Îmi place foarte mult să traduc poezie. Mă simt liber și oarecum bun cînd o fac. N-am același confort în a conduce o diplomație. Poate că aș fi avut-o ca simplu diplomat. Aici e greu, e mult. Sper că nu prea mult față de cît pot duce.

— E prima oară cînd vorbiți despre asta. Vă este greu ? Faceți lucrul acesta cu dificultate sau nu, sînteți dur sau nu ?

— Cei care mă știu, știu că sînt cam moale. Am un defect mare — dar pe acesta îl cunosc : nu prea mă enervez sincer. Cînd par nervos înseamnă că vreau să transmit un mesaj, iar cînd sînt dur înseamnă că sînt slab. Poate că e bine să se știe acest lucru. Îmi place să îmi fac meseria. Încerc să o fac bine. Mă compar și mă verific cu părerile celor pe care îi consider mai buni decît mine. Pînă acum mi-a mers. Aștept ghinionul. În echipa actuală de la externe, știm meserie. Poate am avut și noroc. Factorul șansă contează mult. Aștept ghinionul nu cu resemnare, ci, cum spune englezul, ca pe un challenge, o sfidare, o provocare de a face mai bine.

— Și provocarea de a face mai bine n-ar putea fi tot de ministru de externe ?

— Nu știu. Hotărîrea ține de doi factori : 1. guvernul următor — dacă va vrea. 2. Eu — dacă îl vreau.

Paris, 30 martie

Stelian Țurlea

MOSCOVA – VILNIUS

Absența dialogului menține atmosfera de tensiune

De trei săptămini, raporturile incordate dintre Moscova și Vilnius rețin atenția observatorilor datorită, în primul rînd, imposibilității de a se întrevedea, cel puțin la ora actuală, capătul tunelului. Situația este, într-adevăr, inedită, chiar pentru noile procese inițiate în societatea sovietică prin lansarea restructurării, respectiv a unei înnoiri radicale, de ordin democratic mai ales, pe toate planurile vieții — politic, economic, social, național etc. Iar perceperea acesteia, extrem de diferită. Sentimentele de euforie s-au împletit, strîns, cu cele de neliniște, invocarea legalității s-a lovit de zidul reproșurilor atestînd ilegalitatea ; vehiculînd toleranța sau, dimpotrivă, intoleranța, verbiajul a cultivat accente tot mai dure ; s-au folosit, fără economie, noțiuni ca „război al nervilor“, „presiuni psihologice“, „demonstrații de forță“, afirmațiile și dezmințirile referitoare la starea de fapt desemnată prin astfel de termeni succedîndu-se, de-o parte și de alta, cu sau fără temei. Dincolo de disputa între părți, au intrat în scenă reacțiile internaționale, pozițiile exprimate nuanțînd diversitatea intereselor conjuncturale sau pe termen mai lung.

Cum s-a ajuns la actuala atmosferă tensionată dintre Moscova și Vilnius se știe. Ne permitem să reamintim cititorilor doar firele principale ale evenimentelor încîlcite, acum, într-un veritabil nod gordian. Așadar, la 11 martie, întrunit în prima sa sesiune, parlamentul de la Vilnius, nou ales, a adoptat actul „Cu privire la restabilirea statului lituanian independent“, abolind, totodată, acțiunea, pe teritoriul Lituaniei, a Constituției R.S.S. Lituaniene (este, în schimb, aprobată o „Lege fundamentală provizorie“ a statului independent) și a Constituției U.R.S.S. Observatorii menționau drept o „mișcare tactică“ devansarea, cu o zi, de către reuniunea parlamentului lituanian, a lucrărilor de la Moscova, ale celui de-al III-lea Congres extraordinar al Deputaților Poporului al U.R.S.S. Pentru a-l pune în fața „faptului împlinit“. Replica capitalei sovietice este, însă, fermă. „Deciziile (parlamentului Lituaniei) afectează interesele fundamentale și soarta republicii înseși, a poporului său și ale întregii Uniuni Sovietice“, declara Mihail Gorbaciov, care va deveni, prin alegerea de către Congres, primul președinte din istoria statului sovietic. Se formează o comisie pentru examinarea consecințelor pe care le implică deciziile de la Vilnius. Iar o rezoluție adoptată de Congresul Deputaților Poporului relevă că documentele adoptate de parlamentul lituanian la 11 martie sînt „ilegale“ și „lipsite de valabilitate“. Sovietul Suprem și Consiliul de Miniștri devin, totodată, în termenii rezoluției, organele chemate să adopte „măsurile necesare pentru apărarea tuturor intereselor Uniunii Sovietice pe teritoriul Lituaniei“.

Începe, de acum, caruselul declarațiilor, de-o parte și de alta, precum și al unor acțiuni concrete. La rezoluția Congresului Deputaților Poporului, parlamentul lituanian răspunde că aceasta n-ar avea o bază juridică și că interesele legitime ale U.R.S.S. în respectiva republică trebuie stabilite pe calea tratativelor. Și că, în general, toate problemele relațiilor de stat trebuie soluționate numai prin mijloace politice. După acest răspuns, la Moscova se consideră că cererea de a se trece, de către autoritățile de la Vilnius, la realizarea hotărîrii sesiunii extraordinare a

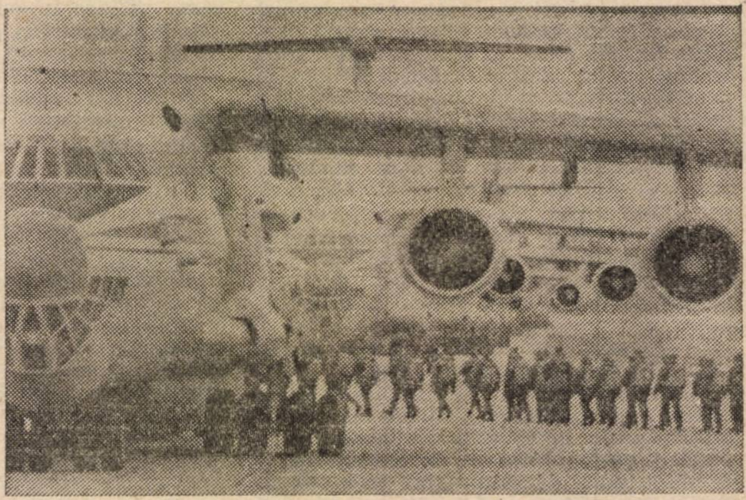

Soldați ai unei divizii sovietice aeropurtate, îmbarcîndu-se în avion, pe un aeroport militar din Vilnius. În Lituania, în fiecare primăvară, se desfășoară „aplicații obișnuite, o pregătire planificată de luptă“, declara televiziunii Vitali Ocilov, comandantul trupelor de desant aerian ale U.R.S.S.

Concluzii pentru România

(urmare din pag. 2)

trimoniul lor sau sînt doar închiriate ; dacă salariile lucrătorilor trebuie, sau nu, plafonate în funcție de anumite norme (existente acum în economie).

Un accent cu totul aparte au pus interlocutorii pe necesitatea unor reforme de fond în domeniul prețurilor și în cel financiar și monetar. Fără legarea prețurilor de condițiile și cerințele pieței, s-a spus, nu se poate obține nici așezarea pe adevăr a economiei și cu atît mai puțin o autentică funcționare a mecanismelor de piață și a criteriilor de eficiență economică, o asigurare a deplasării resurselor spre acoperirea nevoilor sociale. Concurența trebuie lăsată să-și spună cuvîntul. Aceasta nu exclude dirijarea prețurilor la unele produse și servicii (potrivit unor obiective sociale), dar, așa cum se întîmplă în toate economiile de piață, prețurile dirijate trebuie să fie doar excepția și nu regula. Legarea prețurilor de piață este precondiția convertibilității monedei, la rîndul ei singura care poate institui adevăr în raportarea economiei naționale la cea mondială și obliga la eficiență în comerțul exterior, în general în relațiile economice de orice gen cu străinătatea. Este fals că introducerea convertibilității monedei nu poate fi decît punctul final al tranziției spre o economie de piață, ci, dimpotrivă, ca mecanism specific acesteia, ea reprezintă un instrument de bază al restructurării. Am ridicat problema că adoptarea unor măsuri în sensul celor arătate ar aduce un important șomaj (cel puțin structural, dacă nu chiar și absolut) și, în orice caz, o puternică inflație și o devalorizare continuă a leului. Mi s-a replicat, în general, că asemenea efecte sînt nu numai probabile, dar și inevitabile, însă este aproape sigur că se vor manifesta cu intensitate doar în faza de început a tranziției și nu ca o reacție imputabilă reformei în sine, ci, pur și simplu, ca o adaptare la realitate, economia scoțîndu-și masca și prezentîndu-se așa cum este de fapt. După acest șoc inițial al intrării în realitate a prețurilor, ocupării forței de muncă și monedei naționale, totul va depinde strict de mersul economiei, de modul în care se va munci, însă este cert că privatizarea, concurența, cointeresarea, dar și coerciția specifice economiei de piață vor modifica substanțial, pe plan individual și organizatoric, comportamentul agenților economici și, ca urmare, rezultatele pozitive se vor arăta, și nu după mult timp. De aceea, o terapie-șoc în trecerea la economia de piață ar fi preferabilă. Durerile economico-sociale ar apărea relativ brusc deosebit de importante, dar și perioada în așteptarea unor îmbunătățiri ar fi scurtă, iar faptul că există perspective de ameliorare ar face situația mult mai suportabilă pentru populație.

Deosebit de importantă pentru succesul tranziției spre o economie de piață, s-a subliniat, este organizarea — în paralel cu procesul de privatizare și funcționarea întreprinderilor ca societăți pe acțiuni — a unei piețe financiare, adică a unei burse de valori, al cărei scop esențial este atragerea spre investiții a fondurilor bănești disponibile în economie. Asigurarea caracterului negociabil al diverselor hîrtii de valoare (acțiuni, obligațiuni), în care s-au făcut plasamentele investiționale, este condiția legării prețurilor acestor hîrtii de valoare (respectiv a cursurilor lor în bursă) de cerințele pieței și, deci, a deplasării resurselor existente spre activitățile performante. În plus, în actuala situație concretă din cele mai multe economii administrate și de comandă, există o substanțială neacoperire cu mărfuri a fondurilor bănești de pe piață, iar organizarea fără mari întîrzieri a bursei, prin care să se absoarbă excedentul (și încă spre un scop investițional productiv), constituie practic singurul mijloc cu adevărat important de a se tempera tendințele inflaționiste.

Congresului Deputaților Poporului al U.R.S.S. a fost, în esență, ignorată. Drept urmare, președintele Gorbaciov dispune ca guvernul sovietic să ia măsurile de primă urgență ce se impun. O Declarație a guvernului U.R.S.S. reamintește hotărîrea Congresului Deputaților Poporului ce califică drept nule actele legislative adoptate la Vilnius vizînd „restabilirea statului lituanian independent“, precum și încetarea valabilității acțiunii Constituției R.S.S. Lituaniene și a Constituției U.R.S.S. pe teritoriul acestei republici baltice ; se dau sarcini „organelor corespunzătoare“ să întărească paza obiectivelor importante (instalații energetice atomice și altele) aflate în „proprietate unională“. Purtătorul de cuvînt al Ministerului de externe sovietic, G. Gherasimov, afirmă, în context, că „realizarea dreptului unui popor la autodeterminare nu poate fi înfăptuită prin hotărîri unilaterale, pripite“. El mai precizează : dacă, pînă la urmă, pe baza referendumului, popoarele ce trăiesc în Lituania vor hotărî să se retragă din Uniune, acesta va fi un proces întreg, în cadrul căruia vor fi analizate problemele în complexitatea lor, ținîndu-se seamă atît de interesele Lituaniei, cît și de cele ale Uniunii Sovietice.

La un interval scurt de la aceste luări de poziție, un decret prezidențial, semnat de Mihail Gorbaciov, cheamă guvernul U.R.S.S. să facă să se respecte pe teritoriul Lituaniei „drepturile și interesele legale“ ale cetățenilor Uniunii Sovietice în această republică baltică. Motivul acestui apel, menționat în decret, este acela că autoritățile lituaniene continuă să adopte legi care „încalcă drepturile cetățenilor sovietici și suveranitatea U.R.S.S.“. Șeful statului sovietic cere, de asemenea, trupelor de frontieră aparținînd Comitetului de Stat al Securității (KGB) al U.R.S.S. să ia „măsuri indispensabile“ pentru a întări protecția frontierei între U.R.S.S. și Lituania.

Este rîndul Vilnius-ului. Decretul prezidențial asupra Lituaniei, ca și alte documente care pretind că declară suveranitatea lor asupra acestei republici nu sînt investite cu „forță juridică“ și nu vor putea fi transpuse în practică decît prin forța militară brutală, estimează șeful statului lituanian, Vitautas Landsbergis.

Începe, de aici înainte, etapa acțiunilor concrete. Unitățile de grăniceri ale Comitetului de Stat al Securității al U.R.S.S. întăresc posturile la frontiera de stat aferentă teritoriului R.S.S. Lituaniene ; se iau măsuri de limitare a intrării străinilor în Lituania. Mihail Gorbaciov adresează o telegramă președintelui parlamentului lituanian, cerîndu-i ca, într-un interval de două zile, să-l înștiințeze asupra măsurilor privind încetarea „înregistrării de voluntari“ lituanieni care să supravegheze frontierele republicii, apreciind că nu poate fi luat, prin astfel de „voluntari“, locul grănicerilor și milițienilor sovietici. (Cîteva zile mai tîrziu, guvernul lituanian, care susținea că nu „înrolează“ voluntari pentru frontieră, declară, totuși, că „a suspendat planurile privind crearea propriei sale forțe de grăniceri“). Centrul Vilnius-ului este traversat de blindate sovietice. „Demonstrație de forță“, declară un purtător de cuvînt lituanian. „Tancurile nu pot face nimic“ — subliniază Vitautas Landsbergis, care își declară disponibilitatea pentru „negocieri imediate cu Moscova“. În peisajul lituanian își fac, însă, apariția și parașutiștii sovietici, care ocupă o serie de imobile publice. Trupele de desant dislocate la Vilnius îndeplinesc dispozițiile președintelui și guvernului U.R.S.S. privind sporirea protecției principalelor obiective de stat aflate pe teritoriul Lituaniei — declară comandantul trupelor de infanterie, general de armată V. Varenikov. Potrivit relatărilor televiziunii sovietice, trupele aeriene de desant

din actualitatea internațională

survolează zilnic cu elicopterele granițele Lituaniei. Aceste acțiuni sînt determinate de faptul că există „tot mai multe indicii că forțe ale organizației naționaliste «Saiudis» instalează — eludînd legea — noi borne de frontieră“, precizează generalul-colonel Vitali Ocilov, comandantul trupelor de desant ale U.R.S.S. Unul dintre responsabilii unităților de parașutiști, generalul Vladimir Polevik, afirmă, însă, că prezența acestora la Vilnius se datorează efectuării unor manevre „de rutină“. În ce le privește, autoritățile lituaniene consideră desfășurările de trupe drept acțiuni de „intimidare“ ale guvernului sovietic și avertizează împotriva unei „eventuale utilizări a forței și violenței“. Moscova contestă a avea o asemenea intenție, singura sarcină a formațiunilor militare fiind, potrivit unui responsabil al armatei sovietice, aceea de a „asigura securitatea locuitorilor capitalei lituaniene în condițiile destabilizării structurilor locale de menținere a ordinii“.

Pe acest fundal dramatic, se înfiripă un dialog care, deși axat pe probleme militare foarte precise, ar putea prevesti, în opinia observatorilor, viitoare convorbiri Vilnius-Moscova. O delegație lituaniană are o îndelungată întrevedere, la sediul Consiliului de Miniștri lituanian, cu doi colonei sovietici. Conducătorul delegației, Romualdas Ozolas, fără a preciza conținutul dezbaterilor, declară : „Nu au fost cu adevărat negocieri, dar a fost un început“.

Dialog ? Negocieri ? Tratative ? Terminologia pare a avea importanța ei, deoarece Vilnius-ul se arată dispus să ducă negocieri în legătură cu toate aspectele problemei în discuție, dar Moscova refuză categoric termenul, explicînd că este gata pentru dialog, dar nu pentru tratative, acestea din urmă fiind prerogativele a două state suverane. Va avea o continuitate „începutul“ din capitala lituaniană la un nivel reprezentativ ? Se pare că, dată fiind complexitatea consecințelor actului formal de independență al Lituaniei — de ordin economic, social, teritorial (Bielorusia, spre exemplu, se pronunță pentru redobîndirea regiunilor cedate de ea, în 1940, republicii baltice menționate, în cazul în care aceasta va secesiona) — nu există altă cale decît aceea a dialogului responsabil între factorii direct interesați. În fapt, Moscova lasă să se înțeleagă că este contrariată, în primul rînd, de maniera aleasă de Lituania pentru a ieși din componența U.R.S.S. Respectiv, calea declarației „unilaterale“, adoptată printr-o procedură ce denotă „pripeală“ și „ignorarea“ intereselor unionale. Interese care, în mod cert, trebuie avute în vedere, cel puțin în aceeași măsură în care sînt luate în considerare de către lituanieni, și nu numai de către ei, țelurile cu caracter republican, vizînd independența. Oficialități sovietice susțin, de altfel, că nimeni nu pune sub semnul întrebării dreptul oricărei republici, prevăzut în Constituția U.R.S.S., de a părăsi componența statului federativ. Mecanismul de ieșire, însă, procedura practică nu au fost elaborate. Dar se află, sub forma unui proiect de lege, în studiul parlamentului sovietic, întregind, la adoptare, prevederile constituționale. Or, Mihail Gorbaciov insistă asupra necesității respectării cadrului constituțional. Într-un mesaj adresat, sîmbătă, parlamentului lituanian, îi cere, din nou, să revină asupra actului unilateral de declarare a independenței Lituaniei. Șeful statului sovietic face, din această renunțare la proclamarea independenței, prealabilul oricăror convorbiri. „Un asemenea pas — declară Mihail Gorbaciov — va deschide posibilitatea unei discuții asupra totalității problemelor, în singurul cadru acceptabil, cel al Constituției sovietice“.

La ora închiderii ediției, parlamentul lituanian urma să se pronunțe în legătură cu mesajul președintelui U.R.S.S.

Va putea, oare, face pasul solicitat de Moscova ?

Cert este doar faptul că renunțarea, în continuare, la dialog va menține și exacerba tensiunea. Fără să aducă, nici uneia din părți, beneficii.

Vasile Crișu

BUDAPESTA

În căutarea unei coaliții

Rezultatele parțiale ale primelor alegeri generale libere din Ungaria, care au avut loc săptămîna trecută, au indicat o victorie clară a forțelor de centru-dreapta. Deznodămîntul nu a avut darul să-i surprindă pe observatorii politici. Atît sondajele de opinie efectuate de institutul Gallup (dar necomunicate publicului în perioada dinaintea alegerilor), cît și previziunile analiștilor îl anticipau. Oricum, se apreciază că următorul tur de scurtin nu va modifica substanțial actualele departăjări dintre partide.

Al doilea scrutin a fost programat pentru 8 aprilie, dar, din cauza unor deficiențe ivite în funcționarea computerelor care înregistrau voturile, perioada programată pentru primul scrutin a fost depășită. Există temeri ca a doua pre-

din actualitatea internațională

zentare a alegătorilor în fața urnelor să fie amînată. În acest context, postul de radio Budapesta a anunțat că o posibilă reprogramare ar putea să fie făcută pentru 25 aprilie.

Pentru moment, nici unul dintre partidele care s-a distanțat de celelalte formațiuni rivale nu dispune de numărul suficient de voturi care să-i asigure majoritatea locurilor în Parlament. (În urma numărării voturilor, Forumul Democratic Ungar a obținut 24,65 la sută, Uniunea Democraților Liberi — 20,71 la sută, Partidul Micilor Proprietari Agrari —12,78 la sută, iar Uniunea Tinerilor Democrați — 8,38 la sută).

Socialistul Imre Pozsgay

Atît cercurile politice budapestane, cît și mass-media din Ungaria discută variantele unor posibile coaliții care ar avea șanse să apară pe scena politică a acestei țări. În acest context, Jozsef Antall, președintele Forumului Democratic, și-a manifestat, în cadrul unei conferințe de presă, intenția de a forma un guvern de coaliție, conservator. „Sper că, în cea de-a doua rundă, vom obține o majoritate relativă semnificativă, ceea ce ne va da șansa ca, împreună cu aliații noștri, să obținem majoritatea absolută“, a spus Antall, referindu-se la o posibilă conlucrare cu Partidul Micilor Proprietari Agrari și Partidul Popular Creștin-Democrat.

Se pare, însă, că există unele interese, în special din partea unor cercuri economice, ca viitoarea coaliție să fie compusă din partidele situate pe primele două locuri, respectiv Forumul Democratic Ungar și Uniunea Democraților Liberi. „Mai mult ca sigur că lumea din afară își va transforma bunăvoința în bani numai pentru un guvern care se va bucura de o largă bază populară și parlamentară“, comenta cotidianul „Magyar Hirlap“. Ziarul „Magyar Nemzet“ susținea, de asemenea, ideea unei mari coaliții, adăugînd că ea este „nu numai necesară, ci și posibilă; întrucît nici unul din primele două partide nu-și poate asigura majoritatea absolută, nu le rămîne decît să-și rezolve diferendele și să se unească“.

Diferendele la care se referă „Magyar Hirlap“ au apărut în timpul campaniei electorale, cînd cele două partide mari — care cooperaseră, anul trecut, pentru a lichida patru decenii de dominație comunistă — și-au adresat, reciproc, vehemente atacuri, multe din ele cu adresa la persoană.

Jozsef Antall a declarat, însă, presei că el nu vede realizabilă această alianță decît în condițiile în care Ungaria va fi confruntată „cu un dezastru economic similar celui din timpul Marii Depresiuni din anul 1929“. (Menționăm că Ungaria are o datorie externă de 21 miliarde dolari).

Observatorii politici au remarcat încercări de „apropiere“ a diferitelor formațiuni politice, care profită de cele cîteva zile rămase pînă la al doilea scrutin, pentru a-și asigura un eventual partener de coaliție.

Se pare că între cei mai „curtați“ sînt micii proprietari agrari care, cu cele 11,76 la sută din voturi obținute la primul scrutin, ar putea juca rolul unui viitor partid „pivotant“. Radio Budapesta a anunțat, de altfel, încheierea unui pact electoral între reprezentanții acestui partid, din zonele de sud-est ale țării, și Democrații Liberi. De asemenea, Peter Tolgysey, unul din liderii Democraților Liberi, a dezvăluit presei că partidul său duce negocieri intense și cu FIDESZ, partidul tineretului maghiar.

Social-democrata Anna Petrasovits

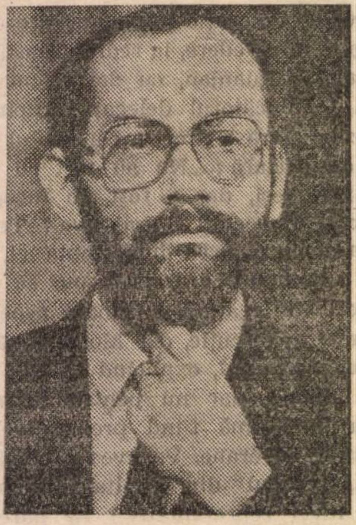

Candidatul în alegeri, Tamás

La rîndul lor, purtătorii de cuvînt ai Forumului Democratic Ungar au declarat că studiază, cu toată seriozitatea, posibilele scenarii politice ale Ungariei postelectorale. Nu sînt excluse nici unele compromisuri. Referindu-se la realizarea unei alianțe cu Partidul Micilor Proprietari Agrari, Jozsef Antall a subliniat că punctul central al agendei electorale a acestei formațiuni, care prevede împroprietărirea țăranilor (această reformă constituia un obstacol major atît pentru Forum, cît și pentru Democrații Liberi, în realizarea unei alianțe cu micii proprietari) „poate fi dezbătut și poate fi găsită o soluție acceptabilă atît pentru micii proprietari, cît și pentru Forum“.

Desigur, problema alianțelor rămîne încă deschisă și, în același timp, complexă, din cauza sistemului electoral maghiar. Așa cum remarca liderul Alianței Democraților Liberi, Ivan Peto, o altă bătălie „se va da pentru locurile în Parlament, iar acestea nu reflectă procentajele de voturi“.

„Marginalizații“, respectiv învinșii aparținînd partidelor de stînga, se consolează cu speranța că „pendulul, care oscilează acum spre dreapta, va reveni, cu timpul, înapoi“, după cum relevă agenția „Reuter“, sub impactul dificultăților economice care, se crede, vor apărea odată cu introducerea economiei de piață.

Imediat după comunicarea rezultatelor primului tur de scrutin, Gyula Thurmer, liderul PMSU, a declarat că „forțele care domină, acum, viața politică fac promisiuni bazate pe iluzii privind rezolvarea unor probleme. Vor fi alte alegeri și, într-un sistem democratic pluripartit, pozițiile se pot schimba oricînd“.

Liderul tineretului democrat Victor Orbán

Alegerile din Ungaria au avut loc la o săptămînă după cele din Republica Democrată Germană, unde simpatiile electoratului s-au îndreptat, în egală măsură, spre forțe situate de aceeași parte a spectrului politic, respectiv centru-dreapta. O succintă analiză a rezultatului alegerilor din ambele țări duce, inevitabil, la aceeași concluzie, și anume că, în fața urnelor, s-a înregistrat o respingere nu numai a comunismului, în sine, ci și a forțelor tradiționale de stînga. Toate eforturile depuse de unii foști comuniști de a crea imaginea unor partide noi, care să imite modelele unor partide socialiste occidentale, s-au dovedit iluzorii. Cum vor evolua lucrurile în restul Europei răsăritene — avînd în vedere diferențele în timp, pînă la alegeri, relativ mici — rămîne, desigur, o problemă deschisă.

■ La închiderea ediției, Radio Budapesta și agențiile internaționale de presă au anunțat perfectarea unor acorduri electorale între Forumul Democratic Ungar, cîștigătorul primului tur de scrutin, și alte două formațiuni politice, respectiv Partidul Micilor Proprietari Agrari și Partidul Creștin Democrat. Într-o declarație comună, liderii celor trei partide conservatoare au adresat un apel prin care solicitau simpatizanții „să-și întărească alianța prin votul lor“.

Pe de altă parte, Democrații Liberi au anunțat încheierea unei alianțe electorale cu FIDESZ și cu Micii Proprietari, în patru circumscripții electorale. (Acordurile semnate de Micii Proprietari demonstrează — sînt de părere observatorii politici — o schimbare clară a politicii acestui partid. Inițial, Micii Proprietari se împotriviseră alăturării unei alianțe politice naționale, fără să excludă, însă, posibilitatea încheierii unor colaborări politice locale).

Toate formațiunile politice conservatoare au refuzat cererile socialiștilor de a forma o coaliție.

Adrian Dascălu

din actualitatea internațională

ATENA

Incertitudini preelectorale

18 iunie 1989 — 5 noiembrie 1989 — 8 aprilie 1990. Pentru a treia oară, în mai puțin de zece luni, electoratul elen este chemat, duminică, să decidă asupra unei probleme de mare importanță pentru evoluția țării în actuala etapă : clarificarea raportului intern de forțe, constituirea unei guvernări stabile, omogene.

Liderii principalelor partide și grupări angajate în noua competiție electorală elenă : Constantin Mitsotakis, președintele Noii Democrații ; Andreas Papandreu, președintele Mișcării Socialiste Panelene (PASOK) ; Harilaos Florakis, președintele Alianței forțelor democratice și progresiste

Nici unul dintre cele două scrutinuri anterioare nu s-a dovedit revelator în această privință. După deținerea puterii, pe durata a două mandate consecutive (1981—1989), Mișcarea Socialistă Panelenă (PASOK), în frunte cu Andreas Papandreu, nu a mai reușit, în iunie trecut, datorită unor cunoscute scandaluri economico-financiare și politice, să repete performanțele de pînă atunci, să obțină majoritatea în rîndul celor peste 7 milioane de alegători. Insuccesul său nu a fost urmat, însă, de o configurație clară pe scena politică a țării. Dimpotrivă, cotată ca principal favorit, după opt ani de opoziție, Noua Democrație, în frunte cu Constantin Mitsotakis, s-a situat cu cîteva procente „în urma" majorității de 150+1 de locuri din cele 300 ale parlamentului („Vouli") și, deci, a propriilor sale aspirații de a forma un cabinet omogen. Ca atare, atît după alegerile din iunie, cît și după cele din noiembrie, Grecia a trebuit să experimenteze o serie de formule noi pentru a-și asigura guvernarea. Dominat, în mod clar, de exigențele „katharsis"-ului, ale unei purificări interne, datorită controverselor legate de administrația PASOK, momentul iunie 1989 a fost urmat, neașteptat, de o inedită coaliție temporară Noua Democrație — Alianța forțelor democratice și progresiste, condusă de comuniști, în vederea atingerii unor obiective limitate. Odată acest pas întreprins, momentul 5 noiembrie 1989 — la fel de irelevant pentru o opțiune politică deschisă, de perspectivă — a putut inaugura o soluție la fel de neașteptată și la fel de provizorie pentru viitoarele luni : o coaliție Noua Democrație — PASOK — Alianța forțelor de stînga, cu scopul exclusiv al gestiunii treburilor curente și pregătirii unui nou scrutin legislativ, convenit pentru 8 aprilie. În primul caz, Alianța forțelor democratice și progresiste, formată în februarie 1989, a jucat, evident, rolul de „arbitru al puterii", datorită statutului ei de a treia forță politică a țării și condamnării unor aspecte ale guvernării socialiste, alături de conservatori ; în celălalt, implicarea ei a fost de asemenea remarcată, mai ales prin prisma necesității unei acțiuni unite pe plan național, cu concursul și cu sprijinul tuturor formațiunilor.

De fapt, scrutinul din noiembrie a adus chiar o ușoară surpriză față de cel din iunie. „Purificarea" și alte aspecte legate de cele două administrații consecutive ale PASOK păreau să indice o tendință involutivă în privința acestei grupări ; or, rezultatele votului au arătat exact contrariul, socialiștii recuperînd mai multe locuri, față de luna iunie, și obținînd, în ansamblu, 127 de mandate din cele 300 ale parlamentului. Plasată pe locul întîi, Noua Democrație a beneficiat de 148 de mandate (cu doar trei mai puțin decît majoritatea necesară), în timp ce Alianța forțelor de stînga, deși cu un sprijin diminuat față de luna iunie, a dispus de 21 de mandate parlamentare. Coaliția celor trei principale forțe politice a asigurat, după 5 noiembrie, instalarea unui guvern provizoriu, de „uniune națională", în frunte cu Xenofon Zolotas, cunoscut om politic liberal, dar cu obiective la fel de limitate ca și ale celui anterior : abordarea numeroaselor dificultăți manifestate pe plan economic (inflație, deficitul balanței de plăți și al sectorului public, creșterea datoriei externe), prevenirea unor efecte și mai accentuate pe plan social. Cu toate acestea, experții nu sînt încurajați de evoluțiile globale intervenite. După opinia generală, economia greacă a mers mult mai rău, în 1989, decît în 1988, iar problemele ei actuale sînt dintre cele mai importante : o inflație ce ar putea atinge 17 la sută, pînă la sfîrșitul anului, un deficit public ce depășea, în 1989, 22 la sută din PIB, sporirea datoriei externe și altele. Asemenea dificultăți polarizează, firește, campania electorală, chiar dacă programele și soluțiile propuse nu pot cuprinde, în mod obiectiv, soluții magice sau rezolvări imediate.

Miza propriu-zisă a scrutinului de duminică o constituie, în atare condiții, noua — și, după mulți comentatori, problematica — tentativă a Noii Democrații de a realiza majoritatea absolută, de a obține „scorul" necesar unei guvernări omogene, autonome. În diversele sale intervenții electorale, liderul conservator, Constantin Mitsotakis, s-a arătat și se arată optimist în această privință. Dar, după cum menționa „France Presse", convingerea sa „este departe de a întruni consensul, inclusiv în rîndurile propriului partid, iar apropiații lui își manifestă, în particular, teama unui al treilea eșec în competiția pentru cucerirea puterii". Motivele ? Desigur, distanța relativ mică de alegerile precedente, din luna noiembrie, și imposibilitatea producerii, într-un interval de timp atît de scurt, a unor schimbări profunde în raportul de forțe. Pe de altă parte, PASOK și Alianța forțelor de stînga sînt preocupate, în mod cert, de eventualitatea unui „come back" al Noii Democrații, dorit și proclamat, de pe acum, de Mitsotakis. Ca atare, în pofida divergențelor lor anterioare, cele două grupări au convenit, la mijlocul lui martie, asupra unei semnificative acțiuni concertate la apropiatul scrutin : prezentarea de candidați comuni în cinci districte în care se alege un singur candidat, tocmai pentru a împiedica obținerea majorității absolute de către conservatori. Acordul realizat nu implică „nici un compromis" asupra unei colaborări mai ample în viitor, dar nici excluderea ei, după cum a declarat liderul Alianței, Harilaos Florakis, președintele P.C. din Grecia. Nu mai puțin, însă, el reprezintă, potrivit comentatorilor, „o dură lovitură pentru Noua Democrație", fapt confirmat, indirect, și de Andreas Papandreu, care aprecia decizia de colaborare a comuniștilor drept „o evoluție foarte pozitivă".

Destule necunoscute, așadar, și înaintea scrutinului de duminică. Acestora, conform opiniei generale, li se adaugă riscurile unui anumit „absenteism" de la urne, din partea unui electorat convocat de trei ori în ultimul an, și mijloacele financiare, sensibil diminuate, pentru desfășurarea actualei campanii. Cum vor arăta rezultatele, în cele din urmă ? Va duce scrutinul la o guvernare stabilă, monocoloră, sau, dimpotrivă, va reîncepe, și după 8 aprilie, dificila misiune a încheierii de coaliții sau alianțe ? Pentru comentatorul politic, în cazul de față, soluția cea mai bună este așteptarea.

I. Madoșa

din actualitatea internațională

NEW YORK

„Operațiunea Exodus“

La jumătatea lunii martie, Uniunea Sovietică a cerut întrunirea Consiliului de Securitate pentru a analiza situația din teritoriile arabe ocupate, ca urmare a instalării de evrei sovietici emigrați, în număr tot mai mare, în Israel. Reprezentantul permanent al URSS la ONU, ambasadorul Aleksander Belonogov, a afirmat, printre altele, că implantarea de imigranți evrei în amintitele teritorii constituie o amenințare la adresa păcii în Orientul Mijlociu. După două runde de dezbateri, lucrările au fost suspendate, pentru a se permite realizarea unui proiect de rezoluție în care să se ceară Israelului să respecte convenția de la Geneva din 1949 referitoare la protecția populației civile în caz de război și interdicția modificării demografiei din Cisiordania și Gaza. Este posibil, de asemenea, ca Uniunea Sovietică să propună crearea unui organism dependent de Națiunile Unite, care să fie însărcinat cu verificarea instalării imigranților evrei în Israel, cu scopul de a garanta că aceștia nu se stabilesc în teritoriile ocupate.

De la începutul acestui an, în Israel sosesc, în fiecare săptămînă, 2—3 mii de evrei sovietici.

În 1989, numărul lor s-a ridicat la aproximativ 12 000, ceea ce înseamnă că, într-o singură lună, în Israel au ajuns aproape tot atîția evrei sovietici cît într-un an întreg. Se apreciază că, pînă la sfîrșitul lui 1990, cifra va depăși 100 000. Radio Israel, citat de agențiile de presă, nu a exclus posibilitatea ca valul de imigranți veniți din URSS să atingă 230 000. Surse oficiale americane afirmă că peste 10 la sută din evreii sovietici s-au stabilit în zone din jurul Ierusalimului, ocupate în urma războiului din 1967. Deși autoritățile israeliene au declarat că, exceptînd Ierusalimul, doar 1—1,5 la sută din cei sosiți se stabilesc în Cisiordania și Gaza, impresionanta emigrație a evreilor din URSS spre Israel a declanșat o vie îngrijorare în rîndul palestinienilor atît din interior, cît și din exterior, și a stîrnit proteste vehemente din partea țărilor arabe.

Situația comportă implicații majore și poate avea consecințe imprevizibile. Fiecare din părți se află într-o poziție delicată. Uniunea Sovietică este criticată în lumea arabă că a deschis larg porțile emigrației spre Israel, ceea ce va duce, într-un viitor apropiat, la schimbarea raportului demografic între arabi și evrei în teritoriile ocupate. O schimbare a acestei politici ar aduce, însă, prejudicii Moscovei. În primul rînd, i s-ar reproșa că nu respectă unul din drepturile omului, acela de a se stabili acolo unde dorește. În al doilea rînd, acest fapt ar avea consecințe negative asupra proiectului privind acordarea Uniunii Sovietice, de către Statele Unite, a clauzei națiunii celei mai favorizate. Administrația americană este, și ea, admonestată direct de statele arabe — și, indirect, de către URSS — pentru legea potrivit căreia maximum 50 000 de evrei sovietici pot emigra, anual, în SUA ; în felul acesta, — precizează surse oficiale arabe — Statele Unite favorizează emigrația evreilor sovietici spre Israel.

Criticînd, fără menajamente, această stare de fapt, țările arabe sînt, totodată, conștiente că, la nivelul la care au ajuns arsenalele militare în regiunea Orientului Mijlociu, izbucnirea unui nou conflict armat arabo-israelian ar fi pustiitor și, deci, de neconceput. Pe de altă parte, problema palestiniană este mult prea importantă pentru toate țările din zonă, încît replica arabă să rămînă la nivelul unor ample proteste.

În luna februarie, în Israel au sosit aproape tot atîția evrei sovietici cît în întregul an 1989

Statul Israel traversează, și el, o perioadă dificilă. Deși pozitiv apreciată din punct de vedere politic, puternica imigrație creează probleme financiare, economice și chiar sociale, asigurarea de locuințe, locuri de muncă, fără o scădere a nivelului de trai general, nefiind deloc ușoară. Pentru absorbirea valurilor succesive de imigranți, Israelul trebuie să aloce 2—3 miliarde de dolari, și aceasta într-o situație în care Fondul Monetar Internațional (FMI) a recomandat autorităților israeliene să introducă „măsuri draconice“ pentru relansarea economiei. FMI estimează că, pentru integrarea a 40 000 de emigranți, este nevoie de o creștere a PNB cu 5 la sută, în 1990. Anul trecut, aceasta nu a atins decît 1 la sută. Faptul că 25 la sută din evreii sovietici ce sosesc în Israel sînt ingineri sau tehnicieni reprezintă, desigur, un motiv de speranță pentru autoritățile de la Tel Aviv. Dar — se apreciază totodată — instruirea în școli sovietice a avut și dezavantaje, unul dintre ele fiind lipsa educației religioase și îndepărtarea, în consecință, de tradițiile specifice fiecărei etnii. (De notat, între altele, că în Israel, a fost lansată o vastă campanie pentru efectuarea de circumcizii evreilor sovietici sosiți, 95 la sută dintre aceștia urmînd să suporte o astfel de intervenție chirurgicală).

Pentru ajutorarea statului Israel, organizația americană intitulată „Apel evreiesc unificat“ (UJA) a lansat o campanie de mare amploare, denumită „Operațiunea Exodus“, pentru a strînge, în acest an, suma de 420 milioane de dolari, destinată instalării emigranților evrei sovietici. Ea amintește de nava „Exodus 1947“, ce simbolizează lupta imigranților evrei, de la sfîrșitul anilor '40, pentru a ajunge în Palestina. Se speră, de asemenea, că obligațiile emise de stat, cu un beneficiu de 6 la sută, vor fi cumpărate de evreii din diaspora, suma urmînd să se ridice la un miliard.

Valul de emigranți evrei din URSS a ridicat probleme și unor agenții aeriene de transport. Astfel, compania ungară MALEV refuzînd să mai transporte emigranți, din cauza amenințărilor unor organizații extremiste arabe ; ulterior, MALEV a revenit, parțial, asupra deciziei, acceptînd cele trei zboruri săptămînale pe linia Budapesta-Tel Aviv, dar renunțînd la cele de tip charter. În contextul în care compania poloneză LOT a anunțat dublarea zborurilor spre Tel-Aviv — de la două la patru —, atașatul comercial polonez la Beirut a fost grav rănit zilele trecute, o grupare necunoscută libaneză revendicînd atentatul și legîndu-l de transportul de evrei sovietici.

Faptul că imigrarea evreilor sovietici în Israel devine o problemă din ce în ce mai spinoasă, cu profunde implicații, este reliefat și de hotărîrea autorităților militare israeliene și a editorilor de ziare ca știrile referitoare la acest fenomen să fie cenzurate din motive de securitate. O decizie ce a surprins, dar care a rămas, deocamdată, irevocabilă.

Ștefan Cârjă

KABUL

„Ferestre“ pentru ieșirea din „cuibul de viespi“

Efecte imprevizibile. Procesul de schimbări democratice dintr-o serie de state ale Europei răsăritene și centrale a avut ecouri — uneori, cu totul neașteptate — în diverse alte părți ale lumi. Un reflex al acestui proces pare să se fi răsfrînt și asupra soartei Partidului democratic al poporului din Afganistan (PDPA), de guvernămînt, de la Kabul. Agenția „Reuter“ consideră, astfel, că, tocmai în contextul unor reforme similare din estul Europei, liderul formațiunii guvernamentale afgane, președintele Najibullah, a solicitat, recent, întrunirea Congresului PDPA, în vederea unor importante transformări, între care: schimbarea numelui partidului, renunțarea, în mod oficial, la monopolul puterii și alegerea unor noi lideri, promovarea inițiativei particulare și a unei democrații multipartite. Potrivit declarațiilor unei oficialități, președintele s-ar fi pronunțat și pentru desființarea celulelor de partid din instituții. Totodată, s-a menționat ideea întrunirii marii adunări tradiționale afgane, Loya Jirga, pentru ratificarea unor însemnate decizii, privitoare la sistemul bancar și investiții, inclusiv a unei legi permițînd companiilor străine să opereze nestingherit în Afganistan.

Un ultim demers ? Veștile în legătură cu prefigurata „schimbare la față“ a partidului guvernamental au fost însoțite de afirmațiile unui membru al Biroului Politic al PDPA, F.A. Muzdak, că fostul suveran afgan, Zahir Shah — detronat în 1979 și aflat în exil la Roma — va fi invitat să participe la congresul de înființare a unui organism de largă reconciliere națională, „Frontul Păcii“. Se preciza că au fost invitate și alte personalități din domeniile politic, social sau religios, inclusiv din exil. Frontul, care va cuprinde nouă partide și cinci organizații obștești, urmează să constituie baza unei viitoare coaliții guvernamentale — a declarat F.A. Muzdak, care a ținut să sublinieze că această grupare nu va fi „un PDPA, sub o altă denumire“. El a recunoscut, totuși, că noua formațiune — ce va lua locul Frontului național, conceput în urmă cu trei ani, dar care a fost perceput de majoritatea afganilor ca un instrument al partidului de guvernămînt — va avea probleme de credibilitate. „Frontul Păcii“ — apreciază «Reuter» — ar reprezenta ultimul demers al guvernului Najibullah, sprijinit de Moscova, în încercarea de a pune capăt războiului civil.

Referindu-se la situația internă, numeroși diplomați de la Kabul afirmă că președintele Najibullah pare să fie, deocamdată, ferm „pe poziție“, chiar și după încercarea de lovitură de stat, de la 6 martie, întreprinsă de ministrul apărării, Shah Nawaz Tanai ; se constată, de altfel, că o mare parte a armatei i-a rămas loială.

Oricum, pe cîmpul de luptă, nu sînt de așteptat „noutăți“. Ofensiva de primăvară a opoziției armate mudjahedine nu a reușit să înscrie „puncte“ și nici noile lupte, ce se conturează în perspectivă, nu vor duce, probabil, la schimbarea echilibrului de forțe, instalat în Afganistan după retragerea trupelor sovietice, în februarie anul trecut. „Acest război mai poate dura încă zece ani, atît timp cît există armament la îndemînă“ — considera un diplomat de la Kabul.

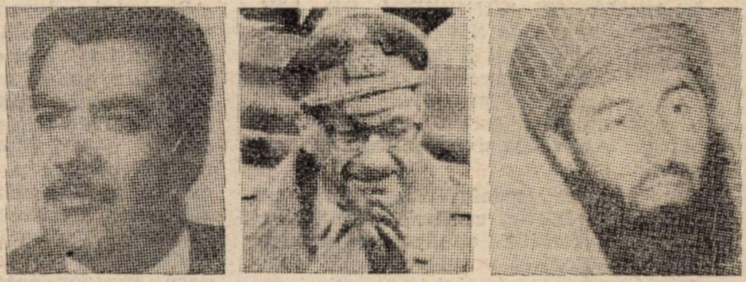

„Protagoniștii“ ultimelor evoluții : președintele Najibullah, fostul suveran, Zahir Shah, și G. Hekmatyar, unul din liderii rezistenței afgane

Ca și guvernul, grupările rivale opoziției afgane, cu baza în Pakistan (vezi rubrica „Poșta redacției“ din nr. 12 a.c.), au anunțat intenția de a organiza un mare consiliu tradițional, o „Shura“, în această primăvară, în Afganistan. „Dar, pentru aceasta, ele ar trebui să cucerească un oraș și să-și mute guvernul interimar (creat anul trecut, în exil — n. red.) în țară“ — a relatat un analist militar occidental, aflat la Kabul, explicînd de ce atacurile mudjahedinilor se concentrează asupra unor orașe afgane, în special, de la frontiera cu Pakistanul. Acest guvern de opoziție — arată el — este lipsit de credibilitate, atîta timp cît nu-și asigură o citadelă în țară. Pe de altă parte, se asistă la o serie de schimbări și în cadrul opoziției, mai cu seamă al „alianței celor șapte“ partide musulmane sunite, cu baza în Pakistan.

„Pactul cu diavolul“. Potrivit unor surse apropiate mudjahedinilor, una din personalitățile cele mai reprezentative ale „alianței celor șapte“, Gulbuddin Hekmatyar, liderul formațiunii Hezb-I-Islami, este, în prezent, complet izolat, pentru faptul că „a pactizat cu diavolul comunist“. Metafora se referă la sprijinul acordat de Hekmatyar generalului Tanai, autorul recentei încercări de lovitură de stat, pe care mulți dintre opozanții regimului o consideră drept „o lovitură internă a puterii comuniste“. Alianța — teoretic, constituită încă din cele șapte partide sunite, regrupate, de un an, în cadrul guvernului provizoriu al mudjahedinilor — dorește, în mod evident, să rupă toate legăturile cu cel care a fost, în decursul anilor, unul din principalii săi lideri, oricum, unul din cei mai riguroși în vederi. În același timp, este exprimată dorința continuării eforturilor în vederea unei mai bune coordonări a activităților cu partidele șiite afgane, cu baza în Iran. „Infidelitatea“ lui Hekmatyar, nota agenția „France Presse“, pare să fi sudat alianța mudjahedinilor suniți, „galvanizîndu-i pe ceilalți lideri“. Rasul Sayyaf, premierul guvernului alianței, Sibgatullah Mojaddedi, un moderat prezidînd alianța, și Pir Ahmed Gailani, regalist, au expediat scrisori unuia din principalii comandanți militari ai forțelor rezistenței afgane, Ahmed Shah Massoud. Acesta s-a pronunțat, de curînd, în favoarea unei „platforme“ comune între „factorii politici“ și „comandanții militari din interior“, pentru „a se face tot posibilul în vederea stabilirii unui guvern reprezentativ, al tuturor partidelor islamice și al comandanților de pe front“.

Pentru o serie de observatori politici, regele Zahir și comandantul Massoud sînt cele două personalități a căror influență în creștere îi impune prin „breșa“ deschisă, în imaginea în lume a regimului de la Kabul, de puciul din 6 martie. Dar, fiecare dintre ei — apreciază „France Presse“ — întîmpină unele handicapuri. Fostului suveran i se reproșează, de către o parte a rezistenței afgane, de a fi fost „pasiv“ în timpul îndelungatului război împotriva invaziei străine și, de asemenea, că persoane din anturajul său, de la Roma, ar intenționa să se folosească de „legitimitatea“ sa, pentru a-și satisface „setea de putere“. În ceea ce îl privește, comandantul Massoud aparține minorității tadjike, care n-a guvernat niciodată în Afganistan, țară cu populație majoritară pashtună.

„Toată lumea va trece prin această fereastră ?“ Din impasul în care se află conflictul afgan — cu toate implicațiile la care ne-am referit mai sus —, devine tot mai clar că nu există decît o ieșire : cea politică. Dar apelul la o „inițiativă de pace îndrăzneață“ — adresat, de curînd, Kremlinului, de primul ministru pakistanez, Benazir Bhutto, — ar „implica, pentru toată lumea, o schimbare a politicii“, observă comentatorii actualelor evoluții din jurul problemei afgane.

Problema afgană s-a aflat, la mijlocul lunii martie, în centrul unei reuniuni, la Helsinki, a experților americani și sovietici. Pe marginea reuniunii, surse diplomatice occidentale de la Islamabad, citate de „AFP“, consemnau speranța Administrației SUA într-o „schimbare radicală“ a politicii sovietice în privința Afganistanului, ca și disponibilitatea Washingtonului de a răspunde acesteia prin modificarea propriei politici. De asemenea, că Statele Unite nu ar avea „obiecții“ ca Iranul, țară vecină cu Afganistanul, să fie „implicat în eventualele tentative de reglementare a conflictului“. În viziunea americană, lovitura eșuată din 6 martie ar fi deschis o „fereastră de oportunități pentru toți protagoniștii ce doresc să iasă din cuibul de viespi afgan“. Trebuie să sperăm că „toată lumea va putea trece prin această fereastră“ — apreciază politicienii americani, atrăgînd astfel atenția partidelor sunite ale rezistenței afgane asupra riscurilor „accentuării divizării“ lor. Americanii — scrie „France Presse“ — cred tot mai puțin în „opțiunea militară“.

În timp ce mai multe conflicte regionale se află în curs de reglementare, a sosit momentul, consideră ei — și nu numai ei — să fie folosite „toate posibilitățile“ pentru a se pune capăt unui război, care a durat mai mult de un deceniu și a făcut deja peste un milion de victime, provocînd, totodată, exodul altor cinci milioane de afgani.

Liana Enescu

Cetind istoria românilor

TRIANON, acum 70 de ani

Prof. dr. Stelian Neagoe

ÎN URMĂ CU CINCIZECI DE ANI, marele istoric român Nicolae Iorga, scriind despre originea, firea și destinul neamului românesc, ținea să precizeze că „este vorba de un popor care prin strămoșii săi își are rădăcini de patru ori milenare ; aceasta este mîndria și aceasta este puterea noastră“.

Prin urmare, românii reprezintă un popor vechi, istoric, cu înalte aspirații și profunde împliniri de civilizație și progres. Popor de autentică vocație pașnică, doritor să-și rostuiască în liniște propria-i devenire, strămoșii noștri au avut, totuși, de înfruntat, de-a lungul mileniilor, destule migrații barbare, expansiuni și invazii străine pustiitoare. De la Burebista și Decebal, la Menumorut, Gelu, Glad, Dobrotiță, apoi la Basarabi și la Mușatini —, neamul românilor a fost nevoit să poarte lupte îndîrjite și aproape permanente împotriva tendințelor de cotropire a gliei străbune de către imperii și regate ale timpurilor trecute.

Oastea cea mare a țării, purtată spre biruințe de către domnitori români, iscusiți diplomați și eminenți comandanți de armate, a ținut piept la Carpați, Dunăre și Mare — unde se interfera lumea occidentală cu cea orientală — puhoaielor barbare, salvgardînd independența națională, iar, prin jertfa de sînge a poporului român, oferind Europei siguranță întru propășirea ei materială și spirituală.

Mărturia epopeii românești în evul de mijloc este adînc grăitoare în ceea ce privește lupta pentru neatîrnare. Întregul regim al relațiilor cu imperii și regate vecine, îndeosebi cu Imperiul Otoman, stă sub incidența recunoașterii independenței, păstrării și garantării integrității teritoriale a țărilor române, care au știut, cu înțelepciune și bărbăție, să depășească meandrele unor „suzeranități“ de orgolii sau ale unor „protectorate“ mînate de testamentare impulsuri expansioniste.

Simbolul independenței și unității noastre naționale, Mihai Viteazul, a dovedit, cu propria-i viață de erou tragic al românilor, nu numai necesitatea, ba încă putința refacerii vechii Dacii. I-au revenit generației de excepție pașoptiste șansa și meritul de a înfăptui — pe fondul redeșteptării politice și culturale, propovăduită de Tudor Vladimirescu și Gheorghe Lazăr —, în nici treizeci de ani, ceea ce nu se putuse realiza în secole de necurmate strădanii : o revoluție, statul național modern, independența absolută a României. De acum, soarele de la București răsare și pentru toți românii din provinciile istorice aflate încă sub asupriri străine, care aveau să-și intensifice lupta națională de eliberare și unire cu Patria Mamă.

ȘI A IZBUCNIT ÎNTÎIUL MARE RĂZBOI MONDIAL. De o parte, agresiunea Puterilor Centrale, iar, de alta, Puterile Antantei, apărătoare ale libertății și autodeterminării popoarelor· Urgia marii conflagrații nu putea să nu-i implice și pe români. Teatrele de război încercuiseră, practic, fruntariile țării.

Într-un lung expozeu asupra beligeranței României, primul ministru Ion I. C. Brătianu releva, cu îndreptățire, în Parlamentul Marii Uniri, din noiembrie 1919 :

„Noi nu am intrat în război ca un stat care aveam nevoie pentru considerente de vreun ordin momentan, sau de interese materiale, de a rupe starea de pace în care se desfășurau progresele noastre...

Astfel eram, cînd războiul mondial a izbucnit fără voia noastră. Dar odată izbucnit, un mare problem se punea și acel problem era : România sta-va ea neutră sau va merge cu vreunul din beligeranți și anume cu care ?

Nu putea România să stea neutră în moment ce războiul luase un caracter în adevăr european, cu alte cuvinte, pentru noi un caracter mondial. Nu putea România cu interese mari și esențiale pentru viitorul ei, să lase pe aliații săi să decidă de soarta unui război, de care depindea situațiunea neamului său, fără ca ea să fi făcut tot ce sta în propriile ei puteri, ca să asigure cauza victoriei care era a sa...

Ridicaseră Aliații, Antanta două principii mari, acelea ale independenței statelor mici și a libertății naționalităților. Cînd acest drept se ridica într-o mare luptă capabilă să schimbe situația anterioară a Europei, toate sentimentele, toate interesele, toate sufletele României nu puteau să nu fie în jurul lui. România nu putea să asiste la această luptă ca o ființă neputincioasă, care așteaptă să vadă cum doi bărbați se luptă ca să afle în urmă care va fi soarta ei...

Noi nu am intrat în război ca niște solicitatori nepoftiți. Noi am intrat în război ca niște aliați doriți și ceruți ! Noi am intrat bărbătește, atunci cînd ambasadorul Franței la Petrograd spunea : «Dacă România nu intră în război, se poate să se compromită frontul occidental». Am intrat în război atunci cînd rușii ne spuneau : acum ori niciodată !

Odată intrați în război, nu am avut decît un gînd : bărbătește și prin orice sacrificii să facem să triumfe cauza comună și să reiasă solidaritatea, care ne leagă pe toți aceia cu care împreună luptăm· Și așa am făcut !“

Cele ce au urmat se află înscrise în cartea de istorie. Convențiile (politică și militară), încheiate de țările Antantei cu România, recunoșteau acesteia dreptul asupra provinciilor istorice autohtone, aflate sub asuprirea austro-ungară, și făgăduiau sprijinul pentru reunirea lor cu Patria Mamă. După doi ani de neutralitate armată, România a intrat în acțiunea națională pentru înfăptuirea Marii Uniri. Iar după o toamnă a pătimirii noastre, la care a contribuit din plin neonorarea angajamentelor de către Aliați, a urmat splendida resurecție a armatei române, culminată cu apoteoza de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

Între timp, vlăguite de efort și subminate din interior de forțe centrifugale, anacronicele imperii multinaționale țarist și austro-ungar au intrat într-un vîrtej de cascadă a prăbușirii tronurilor, pe al cărei

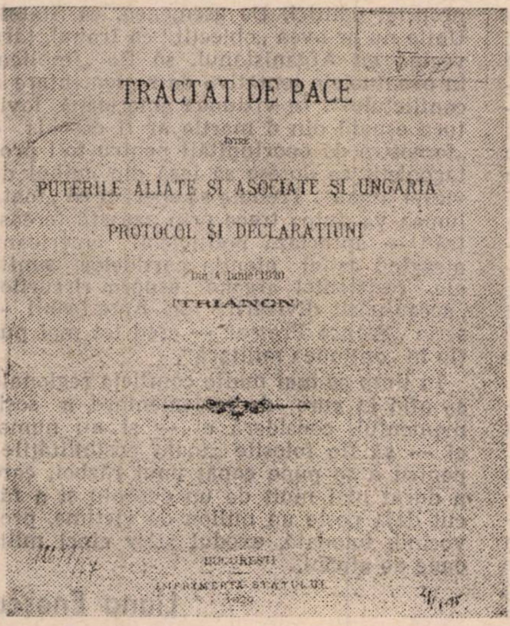

TRACTAT DE PACE
între
PUTERILE ALIATE ȘI ASOCIATE ȘI UNGARIA
PROTOCOL ȘI DECLARAȚIUNI
din 4 Iunie 1920
(TRIANON)

BUCUREȘTI
IMPRIMERIA STATULUI
1920

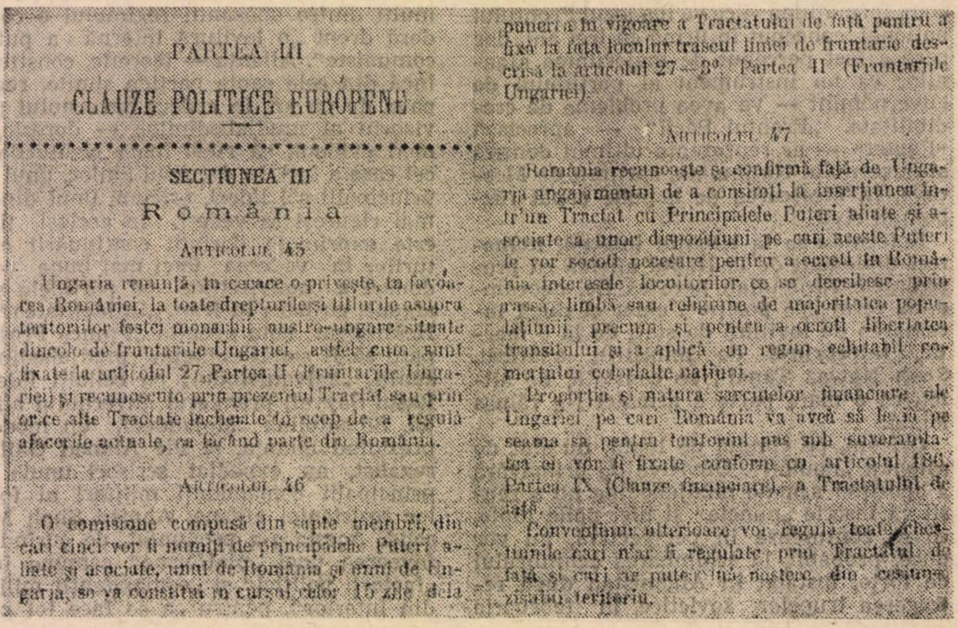

PARTEA III

CLAUZE POLITICE EUROPENE

SECȚIUNEA III

România

ARTICOLUL 45

Ungaria renunță, în ceeace o privește, în favoarea României, la toate drepturile și titlurile asupra teritoriilor fostei monarhii austro-ungare situate dincolo de fruntariile Ungariei, astfel cum sunt fixate la articolul 27, Partea II (Fruntariile Ungariei) și recunoscute prin prezentul Tractat sau prin orice alte Tractate încheiate în scop de a regula afacerile actuale, ca făcînd parte din România.

ARTICOLUL 46

O comisiune compusă din șapte membri, din cari cinci vor fi numiți de principalele Puteri aliate și asociate, unul de România și unul de Ungaria, se va constitui în cursul celor 15 zile dela punerea în vigoare a Tractatului de față pentru a fixa la fața locului traseul liniei de fruntarie descrisă la articolul 27 — 3°, Partea II (Fruntariile Ungariei).

ARTICOLUL 47

România recunoaște și confirmă față de Ungaria angajamentul de a consimți la inserțiunea într'un Tractat cu Principalele Puteri aliate și asociate a unor dispozițiuni pe cari aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti în România interesele locuitorilor ce se deosibesc prin rassă, limbă sau religiune de majoritatea populațiunii, precum și pentru a ocroti libertatea transitului și a aplica un regim echitabil comerțului celorlalte națiuni.

Proporția și natura sarcinelor financiare ale Ungariei pe cari România va avea să le ia pe seama sa pentru teritoriul pus sub suveranitatea ei vor fi fixate conform cu articolul 186, Partea IX (Clauze financiare), a Tractatului de față.

Convențiuni ulterioare vor regula toate chestiunile cari n'ar fi regulate prin Tractatul de față și cari ar putea lua naștere din cesiunea zisului teritoriu.

fundal s-au înscris revoluțiile burghezo-democrate de autodeterminare a popoarelor și constituire sau întregire a unității lor național-statale.

La 27 martie 1918, Sfatul Țării de la Chișinău a votat Actul Unirii Basarabiei cu România. A urmat Rezoluția Adunării Naționale de la Cernăuți, la 28 noiembrie 1918, prin care s-a consfințit Unirea Bucovinei cu România. În sfîrșit, la 1 decembrie 1918, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a adoptat Hotărîrea de Unire a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România — marcînd încheierea procesului de întregire a statului național unitar român.

Salba Unirilor de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia reprezenta, de fapt, voința nestrămutată a fraților noștri — exprimată în chipul cel mai democratic, plebiscitar — de a reîmplini rotundul de inimă al pămîntului românesc străbun.

Războiul mondial a luat sfîrșit prin înfrîngerea Puterilor Centrale agresoare, dar și prin prăbușirea a două conglomerate multinaționale, în urma cărora și-a croit drum, ireversibil, principiul naționalităților, născător sau desăvîrșitor de state unitare naționale, precum cele polonez, cehoslovac, iugoslav, român. Pacea de la Paris, sistemul de tratate încheiate nu au făcut altceva decît să consfințească în plan juridic internațional faptele împlinite de popoarele însele.

Cînd — la 18 ianuarie 1919 — președintele Franței, Raymond Poincaré, deschidea la Versailles, în Sala Oglinzilor, Conferința de Pace, România se prezenta cu satisfacția datoriei împlinite — prin tributul de sînge al celor peste 300 000 de jertfe umane și al uriașelor pierderi materiale ; dar, mai cu seamă, întregită în granițele dacice prin hotărîrea plebiscitară a fraților — urgisiți atîta vreme prin rapturi imperialiste — de a consfinți întru eternitate România Mare.

Și, cu toate acestea, delegația română la Conferința de Pace a avut de luptat, din răsputeri, cu spiritul dictatorial al Consiliului Suprem al celor patru mari puteri. În ciuda nedreptăților și inechităților pricinuite, privind reparațiile, frontierele etnice, statutul minorităților etc, statul român a semnat tratatul de pace cu Germania (Versailles, 28 iunie 1919) ; tratatul de pace cu Austria (Saint-Germain, 10 septembrie, decembrie 1919) — prin care se parafa și **de facto** Actul Unirii de la Cernăuți ; tratatul de pace cu Bulgaria (Neuilly-sur-Seine, 29 noiembrie, 10 decembrie 1919) ; Tratatul de la Paris, prin care se recunoștea suveranitatea României asupra teritoriului dintre Prut, Nistru și Marea Neagră (28 octombrie 1920).

ÎNTRE TRATATELE INTERNAȚIONALE IMPORTANTE notificate de România la Conferința de Pace de la Paris, s-a aflat și cel de la Trianon, de la a cărui semnare se vor împlini, curînd, 70 de ani.

Preliminariile și negocierile tratatului de pace cu Ungaria au durat aproape o jumătate de an. La 7 ianuarie 1920, delegația ungară a sosit la Paris, în frunte cu contele Albert Apponyi, comisari generali — conții Bethlen și Teleki, comisari — conții Csaky, Kalay și Walko. Spre a-și susține punctul de vedere, ei au depus, pe masa Conferinței de Pace, o voluminoasă documentație (note, memorii, hărți, anexe).

În fața pretențiilor nerealiste ale delegației ungare, de refacere a vechiului regat pe ruinele prăbușitei monarhii bicefale și înglobînd națiuni oprimate de secole, delegațiile română, cehoslovacă și iugoslavă și-au strîns și mai mult rîndurile, spre a putea reacționa ca un tot indestructibil, front comun trebuind să facă cele trei state și față de atitudinea, cel puțin șovăitoare, manifestată uneori de marile puteri aliate.

Falsei informații emanate din cadrul delegației contelui Apponyi — potrivit căreia în Ungaria „răspîndirea" limbii maghiare ar fi anulat „chestiunea naționalităților" —, delegația română îi răspunde cu evidența datelor de netăgăduit : populația Transilvaniei, în anul 1920, prezenta următoarea compoziție : 5 114 124 locuitori, dintre care 2 930 120 români, 1 305 742 unguri, 539 418 germani, 338 833 alte naționalități.

Aliații înșiși, studiind cu atenție argumentația ungară, se simțiseră obligați să declare răspicat : „Nu putem admite nici o clipă că tratatul de pace cu Ungaria ar fi fost redactat în vreun spirit de nedreptate față de un dușman învins, numai în scopul de a împăca statele ce au luptat cu noi în timpul războiului. Nu credem că ar fi drept a se acuza nici aceste state de o asemenea politică, în pofida suferințelor de mai multe secole".

În aceeași ordine de idei, dintr-un Memoriu adresat Conferinței de Pace și semnat de reprezentanții României, Iugoslaviei și Cehoslovaciei, am reținut : „Delegația ungară este incompatibilă să aducă argumente care ar putea să slăbească argumentele fundamentale care au determinat Consiliul Suprem să ia această decizie. Este evident că argumentele etnografice, economice și istorice invocate de delegația ungară se bazează, în cea mai mare parte, pe date istorice, economice și statistice inexacte. Plebiscitul propus de delegația ungară este superfluu, pentru că atitudinea legiunilor slovace în Franța, în Italia și în Rusia, atitudinea legiunilor iugoslave în Franța în fața Salonicului și în Rusia, ca și manifestările spontane ale voinței po-

→

Clauza obiectivității

În zilele evenimentelor din Tîrgu Mureș, mă aflam în R.D. Germană, spre a comenta pe viu primele alegeri libere din istoria acestui stat. Firește că, în telejurnalele unor canale de televiziune („ZDF", a doua rețea vest-germană, programele locale, „Antenne 2"), pe care le puteam urmări de la Berlin, s-a vorbit pe larg despre situația din Transilvania și, îndeosebi, din Tîrgu Mureș. S-au transmis imagini și s-au reluat mereu, în special cele din Tîrgu Mureș, arhicunoscute nouă, tuturor, în care un cetățean căzut la pămînt era bătut cu o violență ieșită din comun. Comentariile erau aproape la unison : dovezi ale „pogromului românesc". Ziare, precum foarte cunoscutul „Die Welt" (din RFG), publicau aceeași fotografie (realizată, probabil, după imaginea TV, sau era o telefoto) cu explicații în esență, similare : „pogrom românesc" ! Despre comentariile din articole nu mai vorbesc : aproape în exclusivitate reflectau punctul de vedere budapestan. Mai mult decît atît, în „Die Welt" din 23 martie, în pagina a treia, Boris Kalnoky scria, negru pe alb, că din Uniunea Vatra Românească fac parte „profesori, intelectuali, ofițeri din armată și securiști" (!), iar scopul ei nu este altul decît „distrugerea culturii maghiare" (!?). În „Berliner Zeitung", din aceeași zi, pe patru coloane și sub o poză, se spunea : „Pogrome gegen die Democratie — Pogrom împotriva democrației". Este adevărat, în unele zile, cea mai mare parte a ziarelor est-germane informau cît mai aproape de obiectivitate despre mersul evenimentelor din Transilvania.

„Capacul" l-a pus, după cum ne dăm seama, amintitul canal „ZDF", care, joi 22 martie, la emisiunea „Mitagsmagazin", a realizat și o transmisie în direct din Budapesta cu unul dintre liderii Forumului Democratic Maghiar — Andreas Gergely. Pentru el, evenimentele comentate demonstrează că, în România, există o „psihoză a Ungariei". Plus alte sloganuri și răstălmăciri. Dar cine le putea verifica dacă nu exista și punctul de vedere al celeilalte părți, respectiv al Bucureștiului, „ZDF" necatadicsind să procedeze la fel ? Mai ales că, spre a da greutate afirmațiilor sale categorice, interlocutorul „ZDF"-ului, vorbind în nemțește și știind bine cît de sensibili sînt auditorii săi străini la auzul cuvîntului magico-fatidic „securitate", pe seama ei a pus „organizarea și transportul românilor din sate spre Tîrgu Mureș și alte orașe, unde au avut loc confruntări". Alte cauze reale și grave nu ar fi existat !

Sigur că poate le era greu unora dintre ei să recurgă la lucrări științifice germane, de notorietate, precum „Die Erde, Taschenatlas von Kurt Witthauer und Horst Perlt, Veb Hermann Haack, Gotha, 1961", sau franceze ca „Dictionnaire étymologique des noms et des pays et peuples, par Serge Losique" (Paris 1971) — spre a se lămuri asupra unor chestiuni de ordin istoric. Dar cum ziaristul este un istoric al clipei prezente, așa cum i-a zis Albert Camus, obligativitatea cunoașterii opiniei celeilalte părți nu știu să se fi abrogat.

Sînt multe de scris despre felul, deloc straniu, în care majoritatea presei occidentale a comentat aceste evenimente. Chiar și după ce s-a anunțat, oficial și public, că cetățeanul Mihăilă Cofariu (43 ani), din comuna Ibănești, este cel agresat violent, fiind spitalizat în comă, și se putea deduce lesne naționalitatea lui, faptul a fost ignorat. Se înțelege ușor de ce...

Înainte de a încheia, nu pot să nu pun două întrebări. Firește, prima privește obiectivitatea obligatorie, etica profesională a ziariștilor care, în Vest ca și în Est, în Nord ca și în Sud, informează și comentează evenimentele de pe glob. Iată, de pildă, canalul de televiziune TF 1 (Paris) l-a intervievat pe premierul Petre Roman. În schimb, cît de greu i-a fost „ZDF"-ului — și altora — să încerce măcar să facă, și din București, ceea ce făcuseră din Budapesta ? Mai sîntem sau nu istorici ai clipei prezente ? Legat direct de aceasta, e cazul, cred, să ne întrebăm serios cu toții — ministerele și instituțiile de profil, presă centrală și chiar locală, Radioteleviziune etc. — ce, cît și cum se face pentru propaganda românească în străinătate — bună și promptă, credibilă și onestă, bogată în informații, opinii sau subiecte ? Deocamdată, aceasta e aproape inexistentă. Transformările de după Revoluție n-au atins, se pare, și acest punct sensibil și e mare păcat, întrucît orice zi pierdută contează enorm, iar impactul negativ l-am evocat la început.

Dumitru Constantin

→

porului român, iugoslav și cehoslovac au valoare mult mai mare decît un astfel de plebiscit".

Între diversiunile încercate de delegația ungară, pentru a capacita interesul „Consiliului celor patru mari", a fost și îmbietorul proiect al „Confederației danubiene". Se preconiza o organizare economică așa-zis comună, în umbra căreia se urmărea subminarea suveranității statului român și a celorlalte state central-europene. Totul sub seducătoarea garantare a participării capitalurilor engleze și franceze...

În sensul celor de mai sus, premierul român Al. Vaida Voievod, telegrafia, la 24 februarie 1920, de la Paris, președintelui Camerei de la București, Nicolae Iorga : „Vom combate orice tendință de creare a unei Confederații danubiene. Deși ungurii activează cu toate forțele în acest sens, o vom paraliza cu succes".

Între timp, conducătorului delegației române, prof. dr. Ion Cantacuzino, și ministrului României la Paris, Dimitrie I. Ghica, începînd din martie 1920, li s-a alăturat încă un membru — eminentul diplomat Nicolae Titulescu, a cărui prezență a fost extrem de benefică intereselor naționale românești.

În urma unui studiu de luni de zile, prin comitete și comisii specializate, a documentației ungare, președintele Conferinței de Pace, ministrul francez de externe, A. Millerand, a remis spre semnare delegației conduse de contele Apponyi proiectul de tratat însoțit de o scrisoare de răspuns.

După ce se arată că „le-a fost imposibil Puterilor să adopte vederile acestei delegații", în scrisoare se subliniază „partea de răspundere ce incumbă Ungariei în dezlănțuirea războiului mondial și, în genere, în politica imperialistă urmată de dubla monarhie".

Referitor la „soluția" organizării unui plebiscit în teritoriile străine asuprite de Ungaria, cum și privitor la „dreptul milenar" al Ungariei asupra unor provincii istorice precum Transilvania, în sus-zisa scrisoare se menționa : „Voința popoarelor s-a exprimat în zilele din octombrie și noiembrie 1918, atunci cînd dubla monarhie s-a prăbușit și cînd populațiile îndelung asuprite s-au unit cu frații lor italieni, români, iugoslavi și cehoslovaci. Evenimentele care s-au produs de la această dată constituie tot atîtea dovezi noi ale sentimentelor naționalităților altădată supuse coroanei Sf. Ștefan. Dispozițiile tardive luate de guvernul ungar pentru a da satisfacție aspirațiilor de autonomie ale naționalităților nu pot crea iluzii ; ele nu schimbă cu nimic adevărul istoric esențial, anume că, timp de ani numeroși, toate străduințele politicii ungare au țins să înăbușe vocile naționalităților".

Cu toate că linia de frontieră cu Ungaria nu era cea specificată în tratatul încheiat de România cu Aliații în august 1916 ; de asemenea, cu toate că nu corespundea, întru totul, nici cu traseele precizate prin Hotărîrea de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, statul român a hotărît să semneze tratatul de pace, considerînd că dezideratele sale corespund, în esență, principiului etnic.

Președintele Conferinței de Pace, la rîndu-i ținuse să accentueze aceste realități : „Împrejurările etnografice din Europa centrală sînt așa, încît este, într-adevăr, cu neputință ca frontierele politice să coincidă, în toată întinderea lor, cu frontierele etnice. Urmează ca unele nuclee de populație maghiară — și puterile aliate și asociate nu s-au resemnat fără părere de rău la această necesitate — se vor găsi trecute sub suveranitatea unui alt stat. Dar nu se poate pretinde, pe temeiul acestei situații, că ar fi fost mai bine să nu se schimbe vechiul statut teritorial. **O stare de lucruri, chiar milenară, nu are temei să dăinuiască mai departe cînd s-a constatat că e contrarie dreptății".-(subl. n.)**

CEREMONIA SEMNĂRII TRATATULUI DE LA TRIANON a avut loc la 4 iunie 1920. În numele „Puterilor desemnate în Tratatul de față ca Principale Puteri aliate și asociate" erau desemnați : Hugh Campbell Wallace (ambasadorul S.U.A la Paris), Edward-George Villiers (ambasadorul Marii Britanii la Paris) ; Alexandre Millerand (ministrul afacerilor străine francez) ; contele Lelio Bonin Longare (ambasadorul Italiei la Paris), K. Matsui (ambasadorul Japoniei la Paris), Jules van den Heuvel (ministru de stat, Belgia), Vikyimn Wllington Koo (China), Rafael Martinez Oritz (ambasadorul Cubei la Paris), Athos Romanos (ambasadorul Greciei la Paris), Carlos A. Villanueva (ambasadorul Republicii Nicaragua la Paris), Paul A. Amador (ambasadorul Republicii Panama la Paris), principele Eustache Sapieha (ambasadorul Poloniei la Londra), dr. Alfonso Augusto de Costa (fost președinte al Consiliului de Miniștri portughez), dr. Ion Cantacuzino — ministru de stat și Nicolae Titulescu — fost ministru, secretar de stat (România), Nicole P. Pachitch (fost președinte al Consiliului de Ministri iugoslav), principele Charoon (ambasadorul Siamului la Paris), Eduard Beneș, (ministrul afacerilor străine cehoslovac). În numele Ungariei, tratatul a fost semnat de Gaston de Bénard — ministrul muncii și ocrotirilor sociale, și Alfred Drasche-Lásár de Thorda — trimis extraordinar și ministru plenipotențiar. Tuturor acestor autografe li se adăugau încă altele ale membrilor delegațiilor — cu toții împuterniciți ai șefilor statelor semnatare ale tratatului.

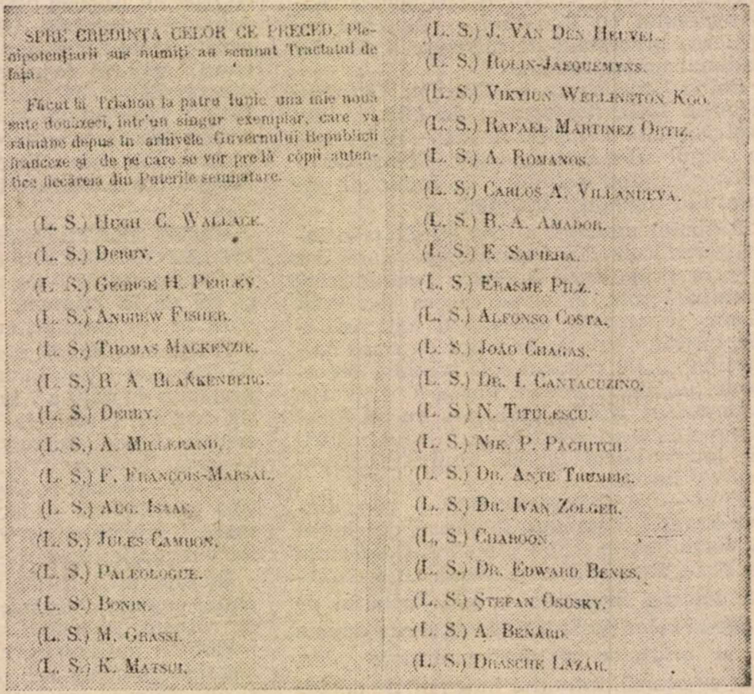

SPRE CREDINȚA CELOR CE PRECED, Plenipotențiarii sus numiți au semnat Tractatul de față.

Făcut la Trianon la patru Iunie una mie nouă sute douăzeci, într'un singur exemplar, care va rămâne depus în arhivele Guvernului Republicii franceze și de pe care se vor preda copii autentice fiecăreia din Puterile semnatare.

(L. S.) Hugh C. Wallace.
(L. S.) Derby.
(L. S.) George H. Perley.
(L. S.) Andrew Fisher.
(L. S.) Thomas Mackenzie.
(L. S.) R. A. Blankenberg.
(L. S.) Derby.
(L. S.) A. Millerand.
(L. S.) F. François-Marsal.
(L. S.) Aug. Isaac.
(L. S.) Jules Cambon.
(L. S.) Paleologue.
(L. S.) Bonin.
(L. S.) M. Grassi.
(L. S.) K. Matsui.
(L. S.) J. Van Den Heuvel.
(L. S.) Rolin-Jaequemyns.
(L. S.) Vikyuin Wellington Koo.
(L. S.) Rafael Martinez Ortiz.
(L. S.) A. Romanos.
(L. S.) Carlos A. Villanueva.
(L. S.) R. A. Amador.
(L. S.) E. Sapieha.
(L. S.) Erasme Piltz.
(L. S.) Alfonso Costa.
(L. S.) João Chagas.
(L. S.) Dr. I. Cantacuzino.
(L. S.) N. Titulescu.
(L. S.) Nik. P. Pachitch.
(L. S.) Dr. Ante Trumbic.
(L. S.) Dr. Ivan Zolger.
(L. S.) Charoon.
(L. S.) Dr. Edward Benes.
(L. S.) Ștefan Osusky.
(L. S.) A. Benárd.
(L. S.) Drasche Lazár.

Validînd Hotărîrea românilor transilvăneni, adoptată la 1 decembrie 1918, Puterile aliate și asociate au ratificat, apoi, Tratatul de la Trianon. Cu care prilej, în Camera Comunelor de la Londra, secretarul de stat Harmeworth remarca semnificativ: „Regatul Ungariei s-a descompus, într-o largă măsură, în părțile sale componente, înainte de începerea lucrărilor Conferinței de Pace". Pe de altă parte, cu aceeași ocazie a ratificării, la Paris, primul ministru francez, Aristide Briand, declara, cu referire la România : „Franța nu va interveni niciodată pe lîngă guvernele aliate și prietene pentru a aduce vreo atingere oarecare, oricît de mică ar fi ea, drepturilor acesteia de suveranitate națională".

Așadar, din nou împreună — ca unitate politică și de stat, fiindcă, de altfel, noi am fost dintodeauna la noi acasă, frați de-o mamă, de-o făptură și de-o seamă, peste granițele fictive impuse cu de-a sila, nefirești și ineficiente —, românii au purces cu elan creator la consolidarea visului lor de aur devenit realitate : România Mare.

Vicisitudinile istoriei, însă, n-au contenit să ne încerce. Pornindu-se un nou război mondial — de astă-dată al revizionismului și revanșei — mai marii lumilor totalitariste ale momentului au impus, cu forța, poporului român arbitraje, ultimatumuri și dictate imperialiste, ce răsluiau în mod criminal trupul sfînt al țării.

Antrenat în odiseea conflagrației mondiale, ostașul român a probat din nou virtuțile strămoșești, pînă la jertfă supremă, în luptele pentru refacerea unității național-statale și teritoriale a României și pentru înfrîngerea definitivă a stihiei fasciste.

Sîntem, iată, și astăzi, la noi acasă. Eliberați prin propriile noastre forțe de împresurările imperialiste, ne rostim în libertate și cu demnitate crezul devenirii și dăinuirii multimilenare pe plaiurile străbune.

Vom încheia acest **recurs în istorie**, apelînd la același titan vizionar Nicolae Iorga, care CETIND ISTORIA ROMÂNILOR — profețea testamentar în neuitata vară a anului 1940 :

„Neam părăsit la răscrucea furtunilor care bat aici din veac în veac și vor bate totdeauna în aceste locuri de ispititor belșug și de trecere a oștilor. Copil al Romei pierdut în pustiul, veșnic innoit, al barbarilor. Așa de puțini între așa de mulți. Cu frații la celălalt capăt al Europei și cu străini de noi în toate părțile. Apți pentru cea mai înaltă civilizație și siliți de a trăi de la o bejenie la alta.

Oricari alții s-ar fi risipit în lume. Pentru mai puțin se părăsesc și cele mai dulci patrii. Noi am rămas. Cu sabia în mînă de strajă la toate zările, iar, cînd s-a frînt o clipă, ca să se lege din nou, tainic, oțelul, am întins brutalității arma subțire a inteligenței noastre. Și, iată, sîntem tot acasă.

Voi, ceilalți, treceți la învățătura strămoșilor !"

Colaboratorul nostru, istoricul Stelian Neagoe, *este autorul mai multor lucrări de referință, între care amintim :* Triumful rațiunii împotriva violenței" *(1977),* Viața universitară clujană interbelică, *2 vol. (1980),* Istoria Unirii românilor *(1986).*

Sindicatele, partidele și puterea

- Nici o societate modernă nu poate funcţiona fără o mişcare sindicală liberă
- De la „cureaua de transmisie" din regimurile totalitare la rolul de control democratic al puterii
- Multe partide s-au născut din sindicate
- Guverne puternice — sindicate slabe? guverne slabe — sindicate puternice?
- În raportul guvern-sindicate, prioritar trebuie să fie interesul naţional

Cea mai mare parte dintre oameni știu puțin ori chiar foarte puțin despre sindicate. Dicționarele spun că sindicatele sînt organizații profesionale al căror scop constă în apărarea intereselor oamenilor muncii. Au început să apară în urmă cu două veacuri, s-au răspîndit acum o sută de ani, cînd, în general, fără vreun gînd revoluționar, au urmărit numai îmbunătățirea vieții materiale a muncitorilor, pe calea rezistenței pasive față de patroni. Multă vreme, singurele rezultate s-au redus la luminarea muncitorilor asupra drepturilor și intereselor lor. Organizarea lor a alunecat, treptat, și spre una politică, sporirea forței politice ducînd la nașterea unei conștiințe de clasă, pe de o parte, și, pe de altă parte, la pătrunderea în parlament a reprezentanților care le susțineau interesele, pentru a smulge cît mai multe concesii. N-a existat, însă, o cale comună de dobîndire a drepturilor reclamate și nici o evoluție uniformă : în Anglia, de pildă, deputații laburiști erau dependenți de voința sindicatelor, în Germania — masele muncitorești se lăsau conduse de reprezentanții lor din Reichstag. Secolul nostru a adîncit și mai mult politizarea sindicală, odată cu revoluțiile sociale, cu sistemele comuniste apărute pe fondul unor transformări interne sau impuse din exterior, odată cu răspîndirea unor idei care, decenii la rînd, au cufundat Occidentul într-un fel de narcoză ce marginaliza, adeseori, spiritul de moderație și scopurile fundamentale ale mișcării sindicale.

Existența unor sindicate capabile să reprezinte și să apere, cu adevărat, interesele membrilor lor este direct legată de idealul libertății. Nici o societate industrială — deci contemporană — nu poate funcționa sau supraviețui fără o mișcare sindicală liberă. Rolul acesteia s-a schimbat, însă, în timp. De la funcția de bază, evidențiată încă din veacul al XVIII-lea, de protejare a intereselor muncitorilor și familiilor lor, de apărare a locului de muncă, s-a trecut la rolul de apărare a unor drepturi deja cucerite și de obținere a altora noi, rol predominant în urmă cu cîteva decenii (îndeosebi indemnizațiile pentru greve și boli), apoi spre o implicare mult mai complexă și mai dinamică în viața economico-socială. Astăzi, se ridică probleme de strategie a investițiilor, de planificare a muncii, de urmărire a tendințelor și posibilităților pieței — în toate, într-o formă sau alta, sindicatele fiind, oarecum, obligate să participe. Sindicatele pot fi prezente în consiliile de conducere ale întreprinderilor, în consiliile naționale de dezvoltare (unde se discută obiectivele, în linii mari), în diverse organisme ale statului, oriunde existînd posibilitatea să-și exprime opțiunile pentru viitor. Există, așadar, o legătură directă între puterea de decizie și participare, care ține cont de tradiție și de particularitățile dezvoltării industriale ale țării respective.

Aceasta, desigur, nu înseamnă abandonarea rolului vechi și prioritar de apărare a drepturilor muncitorilor. Dar exercitarea acestui atribut nu se face haotic. Orice nemulțumire și revendicare sînt discutate, mai întîi, cu conducerile întreprinderilor ; de regulă, după negocieri, se ajunge la compromis, care înseamnă rezolvarea parțială a revendicărilor, dînd satisfacție, pînă la un punct, ambelor părți. Pot interveni și alte instanțe în dialog, fie guvernamentale, din ramura respectivă a economiei (prioritar industrială, dar nu numai), fie judiciare. Cînd nu se obține un rezultat concret, se recurge la grevă — dar numai în ultimă instanță și după consultarea membrilor sindicatului. Există, și în lupta sindicală, o serie de reguli, a căror observare dă și prestigiu, și putere sindicatelor. Alt factor esențial al puterii lor constă în conștiința legitimității cauzei.

Ca pentru orice alt organism democratic, problema fundamentală este, și pentru sindicate, de a ști cum să mențină un sistem de control și de echilibru. În planul concret al revendicărilor, aceasta înseamnă a ține cont de conjunctura economiei naționale și de opinia publică, în ansamblu. Este știut că interesul unui grup nu se va suprapune niciodată deplin cu interesul național și este o eroare să socotești interesul de grup drept interes național.

Orice privire asupra mișcării sindicale în lumea de astăzi trebuie să țină seama — poate chiar înaintea analizei influenței sau rolului ei — de raporturile cu puterea, care explică și diferențele existente de la o țară la alta. De la simplu instrument în mîinile unei autorități totalitare (s-a spus despre sindicate că sînt o „curea de transmisie" în lumea comunistă, deci, practic, fără nici un rol politic sau social), pînă la acela de oponent capabil să dărîme guvernul, deceniile din urmă au oferit o gamă largă de situații în care pot fi puse sindicatele în societatea contemporană.

Incontestabil, rolul lor este important și trebuie urmărit sub mai multe unghiuri de vedere. În diverse țări, o serie de partide politice își au rădăcinile sau s-au născut din sindicate, indiferent cum au evoluat ulterior raporturile lor și cît de leală a fost reprezentarea lor în parlamente. Laburiștii britanici nu sînt singura forță ce poate exemplifica aceste legături și rădăcini, întrucît partide muncitorești, organizate mai mult sau mai puțin pe structuri similare, s-au înregistrat și în alte țări occidentale. Fenomenul de acest gen are, însă, o tentă de singularitate, deoarece, spre deosebire de Marea Britanie, unde mișcarea sindicală are o anume coeziune și unitate, inclusiv organizatorică (firește, cu inerentele divizări sau forțe centrifuge interne), în multe alte state, mișcarea sindicală repetă, la altă scară, imaginea vieții strict politice : vom întîlni, ca în Franța sau Italia, sindicate paralele, rivale, susținînd fără echivoc, uneori vehement, opțiuni comuniste, socialiste, social-democrate etc.

Mai mult, uneori s-a putut întîlni un raport direct între slăbiciunea unui guvern și puterea sindicală. În 1926, după mai mulți ani de agitații sociale și greve, sindicatele britanice au înfruntat guvernul conservator cu o grevă generală, care s-a încheiat, după nouă zile de la declanșare, cu un eșec. Minerii au rămas în grevă șapte luni, dar și ei au fost obligați să cedeze. În 1974, același sindicat al minerilor a forțat un alt guvern conservator să organizeze alegeri generale, pe care le-a pierdut. Guvernul nu era mai slab decît cel din 1926, ci se petrecuse, între timp, un fenomen analizat cu minuție mai apoi : autoritatea, puterea, în general, slăbiseră — între cele două date — în favoarea sindicatelor. Această schimbare

→

SINDICATELE, PARTIDELE ȘI PUTEREA

→

a explicat, în mare măsură, slăbiciunea oricărui guvern, laburist sau conservator, în anii '60 și '70, la capătul cărora ample greve sindicale au produs un asemenea haos în economie, încît au precipitat căderea guvernului laburist, revenirea la putere a conservatorilor și, îndeosebi, au generat un curent de opinie publică cvasigeneral potrivnic sindicatelor, ce i-a permis doamnei Thatcher limitarea drastică a puterilor acestora. Alți cîțiva ani după aceea, o nouă grevă a minerilor britanici a eșuat, cu toate că a durat un an și a produs uriașe pagube. Oscilația remarcată de-a lungul deceniilor s-a datorat, prin urmare, unei utilizări iresponsabile a puterii sindicale, și nicidecum puterii sindicale în sine, necesare unei societăți moderne.

O cu totul altă situație se poate întîlni în Statele Unite, unde sindicalismul s-a dezvoltat diferit de cel european : n-a urmărit să reorganizeze societatea, în ansamblul său ; nu a apărut ca o contestare fundamentală a sistemului liberei întreprinderi ; a recunoscut legitimitatea rolului șefului întreprinderii. Asupra motivărilor de ordin istoric (expansiunea economică, cucerirea Vestului, care permitea, oricînd, muncitorilor să devină fermieri, valurile succesive de imigranți) nu insistăm acum. Dar toate la un loc au dat sindicalismului american o tentă mai conservatoare și l-au determinat să se concentreze asupra problemelor legate de contractele de muncă, evitîndu-le politica ; față de uriașa forță de muncă, sindicatele americane, atît de diverse, au o slabă pondere socială.

Raporturile sindicatelor cu puterea de stat țin — și trebuie să țină — seama de cîteva elemente fundamentale. Un guvern ales exercită un mandat popular, pe care l-a prezentat, prin programul său, în timpul campaniei electorale și pentru care a primit investitura alegătorilor ; deci va fi nevoit să îndeplinească, în ansamblu, promisiunile făcute. Firește, el nu poate face orice dorește, dar, în egală măsură, nici nu i se poate impune interesul unui singur grup. Interesul național trebuie să primeze în raporturile guvern-sindicate și, de măsura înțelegerii acestei condiții, depinde, în fapt, puterea reală a sindicatelor. Dreptul lor principal este de a susține și apăra interesele muncitorilor sau ale grupului sau categoriei socio-profesionale pe care o reprezintă nemijlocit ; dar un drept, tot fundamental, este de a servi țara, în general. Orice încălcare a acestui dualism va aduce prejudicii tuturor.

Acestor considerații generale și, evident, foarte sumare le vom adăuga exemplificările privind situația mișcării sindicale din cîteva democrații occidentale. Vom începe cu sindicatele britanice, poate cele mai puternice și, în orice caz, cele despre care s-a vorbit cel mai mult în ultimele două decenii.

Marea Britanie — forță și îngrădiri

În puține țări din lume, activitatea, rolul și ponderea sindicatelor în desfășurarea vieții economice și politice au fost mai evidente decît în Marea Britanie. Existența unei activități sindicale n-a cunoscut, aici, nici o întrerupere, începînd cu veacul al XVIII-lea. În această țară, în care oamenii au creat, înaintea altora, industria și exploatarea industrială a cărbunelui, au apărut, odată cu formarea unei noi clase, și asociațiile muncitorești. Fără vreun model, fără a se fixa într-un cadru prestabilit, aceste grupări pentru apărarea salariilor, a condițiilor de lucru și a dreptului legal de a se asocia au fost obligate, de la începuturi, să lupte pentru a exista și a-și impune punctul de vedere. Restricțiile și obstacolele, inclusiv condamnările la deportare peste mări, n-au lipsit, decenii la rînd. Dar fondarea organizațiilor, din ce în ce mai largi, pe meserii, începînd cu 1834, avea să ducă, în 1868, la primul Congres al sindicatelor (Trade Union Congress — T.U.C.), care decide să se întîlnească anual, reușește să-și desemneze reprezentanți la alegeri și să cîștige, în 1874, întîile mandate în Parlament. Din acel moment, revendicările muncitorilor aveau să fie auzite și în Camera Comunelor, care începe să elaboreze legi sindicale, recunoașterea dreptului la greve fiind elementul cel mai important, stipulat în ele. Ultimele decenii ale veacului sînt martorele apariției „noului sindicalism" — grupări formate din muncitori necalificați, neadmiși anterior în asociații ; și ale fondării lui Independent Labour Party, care va reprezenta muncitorii în Parlament. În 1906 sînt aleși 29 de reprezentanți, care formează un partid independent în Camera Comunelor, cunoscut mai tîrziu sub numele de laburist.

Această succintă istorie sugerează legăturile intime, fundamentale, care există între Partidul Laburist britanic și T.U.C., legături ce nu se regăsesc în situațiile altor țări. Cele două părți au cunoscut o ascensiune permanentă, sprijinindu-se reciproc de-a lungul deceniilor, în așa fel încît, înaintea celui de-al doilea război mondial, chiar Neville Chamberlain și Winston Churchill erau de părere că T.U.C., organism cu milioane de membri, trebuie consultat asupra tuturor problemelor. La sfîrșitul războiului, prestigiul T.U.C. era restabilit. Apoi, guvernarea laburistă a redat și mai multă forță sindicatelor și, deși anii '50 au fost dominați de guverne conservatoare, în mod evident eficacitatea acțiunilor muncitorești, forța acestora au continuat să sporească. Raporturile T.U.C. cu Partidul Laburist s-au întărit în toată această perioadă. Activitatea politică a sindicatelor a fost diversă; ele au favorizat sau combătut adoptarea unor legi ce le vizau interesele ; au susținut candidați la alegeri ; au contribuit la cheltuielile campaniei electorale și la acoperirea cheltuielilor cerute de funcțiile parlamentare ale candidaților lor ș.a. T.U.C. nu este obligat să sprijine Partidul Laburist, dar acesta trebuie, conform statutului, să colaboreze cu sindicatele. Aceste raporturi foarte strînse aveau să ducă, însă, la o stare de lucruri din care ambele părți au pierdut.

În perioada de readaptări economice, din urmă cu două decenii, cînd Marea Britanie și-a pierdut imperiul și se pregătea să adere la Piața comună, revendicările sindicatelor au sporit mereu, ducînd la tensiuni și înfruntări cu guvernul, indiferent cine îl alcătuia. În 1974, un guvern conservator a fost doborît datorită unei greve a minerilor. În 1979, un guvern laburist a fost înlocuit, după ce greve succesive duseseră la haos economic. Reveniți la putere, conservatorii au dat curs cererilor opiniei publice de îngrădire a puterii sindicatelor, succesive legi restrictive au fost adoptate de Parlament, în așa fel încît, după un deceniu, se constată că influența economică și, îndeosebi, rolul politic al sindicatelor au fost, substanțial, limitate. Totul — deoarece puterea dobîndită la un moment dat n-a fost utilizată, în primul rînd, în interesul național.

Chiar dacă, în ultimii ani, s-a înregistrat un declin atît în numărul membrilor, cît și în acțiunile sindicale, T.U.C. rămîne o forță în viața britanică. T.U.C. mai dispune, astăzi, de aproximativ 9,5 milioane membri (față de 13,3 milioane în 1979) ; la el sînt afiliate 82 sindicate foarte diferite ca mărime și ca orientare politică, reprezentînd 83 la sută din toți sindicaliștii Marii Britanii (unele sindicate nu sînt afiliate la T.U.C.). La nivelul membrilor individuali, există filiale locale, care acoperă unul sau mai multe locuri de muncă. Membrii fac sugestii în legătură cu condițiile de lucru și alte probleme sindicale și locale.

În multe industrii, termenii și condițiile de lucru și procedurile relațiilor industriale s-au stabilit prin negocieri și acord între patroni și sindicate, acestea fiind cele care discută contractele colective. Recurgerea la grevă trebuie aprobată, potrivit actualelor legi, prin vot secret de către membri. Grevele de solidaritate sînt interzise. În cazul în care greva nu este legală, sindicatul va fi penalizat de un tribunal. Pentru un mic număr de industrii și sindicate există consilii salariale care fixează nivelul minim de plată. Sindicatul nu mai poate utiliza fondurile pentru sprijinul unui partid, fără consultarea membrilor. Toți membrii comitetelor principale sindicale sînt aleși prin vot secret. A fost creată o comisie națională de arbitraj, conciliere și sfaturi — ACAS — cu rolul de a concilia disputele industriale, atît în sectorul public, cît și în cel particular, cu cooperarea voluntară a patronilor, muncitorilor și reprezentanților lor. Contribuția ACAS a evitat recurgerea la greve în foarte multe situații. Plîngerile încălcării unor drepturi stipulate de legislația muncii se înaintează unor „tribunale industriale", care sînt organe judiciare independente.

Încă un element important este implicarea muncitorilor în problemele companiilor — și ea stipulată de lege — prin scheme de participare cu acțiuni, întruniri cu conducerea, forme de reciclare. Programul de privatizare al guvernului conține un tratament preferențial pentru muncitorii care devin deținători de acțiuni.

Stelian Țurlea

Franța — spirit partizan și divizare

Procentul celor sindicalizați este apreciat la zece la sută din numărul salariaților, Franța deținînd, după aprecierea ziarului „Le Monde", „lanterna roșie" printre țările comunității economice vest-europene. Aceste state înregistrează, adesea, procente spectaculoase : Danemarca — 80, Belgia — 75, Portugalia — 60, Irlanda — 59, Luxemburg — 49, R.F.G. și Marea Britanie — 43, Italia — 39, Grecia — 36, Olanda — 30, Spania — 17. Aceste procente sînt calculate în raport de populația activă, forța de muncă reprezentînd, de pildă, 66 la sută din totalul populației în Franța. (Publicația citată își ia precauții, specificînd că reprezentarea sindicală ar putea fi, în Albion, sub 40 la sută și că, în Italia, sindicatele avansează cifra de 45 la sută).

Confederațiile franceze se pot consola cu situația, întrucît ele au, totuși, mai mulți aderenți decît partidele. Structura forței de muncă ocupate a continuat să evolueze spre sectorul „terțiar", al serviciilor, cu 62 procente în 1989, față de 50, în 1981, și 36, în 1936. Aceasta în detrimentul numărului muncitorilor — 21 la sută în prezent, față de 25 la sută, cu opt ani în urmă. Săptămîna de lucru a trecut de la 46 de ore, în 1969, la 39 în 1986, și a rămas stabilă în ultimii trei ani.

Adeziunea la un sindicat nu este obligatorie. O caracteristică a mișcării sindicale franceze este faptul că revendicările și negocierile la nivel de întreprindere se inspiră, cel mai adesea, din obiectivele și pozițiile doctrinare definite de centralele sindicale la nivel național. Salariații aderă la un sindicat care este, el însuși, afiliat la una dintre marile confederații, în timp ce altele sînt independente, precum puternica Federație a Educației Naționale.

Alegerile pentru consiliile de muncă, însărcinate cu reglementarea conflictelor de muncă, au permis constatarea că primele patru organizații, recunoscute ca reprezentative, sînt în ordinea următoare :

● **Confederația Generală a Muncii** (Confédération Générale du Travail — CGT) a apărut în 1895, dar a suferit mai multe reorganizări. Este apropiată de Partidul comunist. Reunește peste 16 000 de organizații sindicale, grupate în 42 de federații de ramură, cea mai însemnată fiind Federația Metaliștilor (siderurgiști, în principal) cu 450 000 membri. Efectivul total se ridică la circa două milioane de membri. După cel de-al 43-lea congres, din mai 1989, liderul CGT, Henri Krasucki, s-a opus „sindicalismului de clasă", întinzînd mîna altor confederații, gest din care au rezultat grevele de la Peugeot, ale funcționarilor de la finanțe, cele din Corsica.

● **Confederația Franceză Democratică a Muncii** (Confédération Française Démocratique du Travail — CFDT) a luat ființă în 1920. Pînă în 1946, a purtat denumirea de Confederația Franceză a Muncitorilor Creștini. Efectivul este de circa 1,1 milioane membri. Este apropiată de Partidul Socialist, de guvernămînt, și preocupată de întărirea rîndurilor sale. Unii responsabili sindicali, în frunte cu liderul, Jean Kaspar, refuză tutelajul P.S.F. sau să devină „curea de transmisie partid-sindicate". Ei apreciază că modelul laburist britanic este „contrar tradițiilor franceze".

● **Forța Muncitorească** (Force Ouvrière — FO) a fost creată, în anul 1948, ca urmare a delimitării unor sindicate din CGT. Efectivul este de un milion de membri. În recenta luptă pentru conducere, între Marc Blondel (pro-CGT) și Claude Pitous (pro-CFDT și FEN), a ieșit învingător primul. Unii membri acuză o anume „feudalizare" a FO, deoarece federațiile își cultivă autonomia și diferențele, dezinteresîndu-se de orientările generale ale confederației.

● **Confederația Franceză a Muncitorilor Creștini** (Confédération Française des Travailleurs Chrétiens — CFTC) deține o pondere apreciabilă. Îi alăturăm **Confederația Generală a Cadrelor** (Confédération Générale des Cadres — CGC), fondată în 1944, cu un efectiv de 200 000 de membri. Aceste două confederații sînt supuse asiduităților CFGT, care vizează regruparea într-o puternică forță sindicală, în speță o mare centrală social-democrată, în perspectiva anului 1993, a întîlnirii (sau ciocnirii), în piața unică, cu mastodonții englezi și vest-germani, precum și cu organizațiile, cooperante între ele, din Italia și Spania.

● **Federația Educației Naționale** (Fédération de l'Éducation Nationale — FEN) s-a constituit în 1946. Reunește 80 la sută din cadrele didactice și are un efectiv de circa 550 000 de membri. Este minată de divizările dintre curente. În acest domeniu acționează cel puțin șapte sindicate influente ale institutorilor de diferite coloraturi politice, printre care FGAF — autonomă, SNI — PEGC, SGEN — CFDT și, nu în ultimul rînd, Sindicatul Național Unificat al Institutorilor (Syndicat National Unifié des Instituteurs — SNUDI — FO).

Foarte active, în ultimele luni, au fost unele sindicate pe ramură : Sindicatul Național al Piloților de Linie (Syndicat National des Pilotes de Ligne — SNPL), Sindicatul Național al Personalului Navigant al Aviației Civile (Syndicat National du Personnel Navigant de l'Aviation Civile — SNPNAC). Există, de asemenea, șapte uniuni sindicale ale lucrătorilor francezi de la căile ferate — CGT, CFDT, CFTC, FO, FGAAC, FMC — autonomă și o a șaptea (pe care autorul acestor rînduri nu a reușit încă să o identifice). O mențiune specială pentru sindicatele din sectorul sanitar, prezente în viața cotidiană a Franței din ultimele săptămîni. Astfel, Confederația Sindicatelor Medicale Franceze (Confédération des Syndicats Médicaux Français — CSMF) este cel mai puternic dintre sindicatele medicilor, regrupînd specialiști și generaliști, iar Federația Medicilor din Franța (Fédération des Médicins de France — FMF) reprezintă celălalt sindicat pluricategorial.

Partenerii de negocieri salariale s-au constituit în Consiliul Național al Patronatului Francez (Conseil National du Patronat Français — CNPF), care reunește 3000 de federații, servicii și sindicate de ramură, reprezentînd 200 000 de întreprinderi. Cele mici și mijlocii, precum și agricultorii, s-au regrupat în jurul unor federații puternice : Confederația Generală a Întreprinderilor Mici și Mijlocii (Confédération Générale des Petites et Moyennes Entreprises — CGPME), Federația Națională a Sindicatelor Producătorilor Agricoli (Fédération Nationale des Syndicats d'Exploitants Agricoles — FNSEA).

În Franța, ca și în Spania sau Marea Britanie, amploarea șomajului rămîne predominantă în percepția pe care o au despre piața forței de muncă responsabilii cu resursele umane. Așadar, conducătorii de întreprinderi, marcați — mai mult decît în alte țări, precum cele din nordul Europei — de această percepție, a unei piețe a muncii excedentare, nu iau în considerare, suficient, procesul de pregătire profesională și de organizare, precum și riscurile de epuizare — în perspectivă — a anumitor calificări pe piața forței de muncă. Ei preferă să scurteze — pe cît le permit prevederile legale — termenele de informare și de punere în aplicare a planurilor de concedieri (după revista „L'Expansion", nr. 356). Țările din nordul Europei au o poziție mai „avansată" în ce privește eficacitatea concertării, în cadrul întreprinderii, între patronat și sindicate, în punerea în aplicare a planurilor cu caracter social. Se observă că întreprinderile vest-germane, olandeze și suedeze îi informează pe reprezentanții sindicatelor — ori de cît ori este posibil —, înainte chiar ca decizia să fie pe deplin stabilită. Noile tehnologii și organizarea muncii sînt teme care par a oferi, pe viitor, speranța dezideologizării și reunificării mișcării sindicale din Franța.

Doina Topor

STOP CADRU

Președintele Parlamentului cehoslovac, Alexander Dubcek (stînga), *atrage atenția asupra unei posibile crize parlamentare. În dreapta se află Jaroslav Jeneral, locțiitorul președintelui Parlamentului*

1000+1

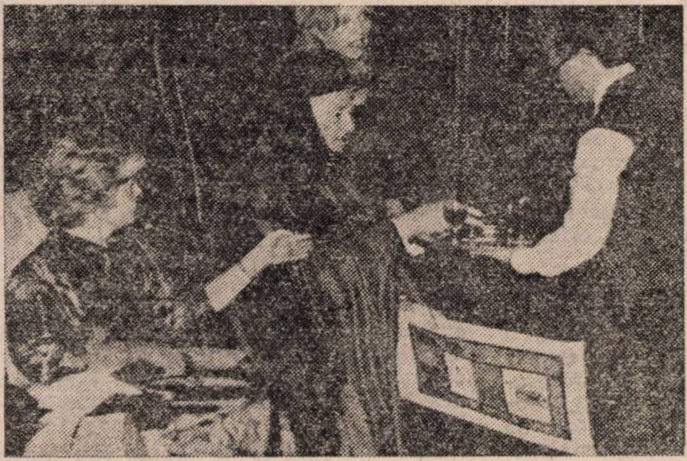

Aflat la Porto (Portugalia), președintele vest-german Richard von Weizsaecker a participat la ceremonia prin care a devenit membru al „Confreriei vinului de Porto". Conform ritualului, a îmbrăcat costumul tradițional și a jurat să „lupte pentru recunoașterea nobleței vinului de Porto". Alături de el — soția sa, Marianne.

Reporter

Dacă Kikuchi Rioko va fi aleasă pentru a participa la misiunea spațială comună sovieto-japoneză, din decembrie viitor, atunci ea va fi prima femeie-reporter care efectuează un zbor spațial și, în același timp, primul corespondent japonez în spațiul cosmic. Zborul spațial sovieto-japonez amintit va avea loc la 2 decembrie. El are ca scop transportarea unui redactor de televiziune japonez pe stația spațială sovietică „Mir". Știrea a fost anunțată, de curînd, de Agenția spațială sovietică „Glaskosmos". Există doi candidați japonezi pentru acest zbor. Anume, Kikuchi Rioko și Akiama Toihio. Aceștia au trecut cu bine primele 6 luni de antrenament. La această misiune cosmică comună, programul japonez de radioteleviziune TDS contribuie cu suma de 9 milioane de dolari. Misiunea amintită reprezintă, de fapt, cea mai recentă încercare sovietică de autofinanțare a programelor spațiale.

Proces

Romanciera franceză Françoise Sagan (54 de ani) a fost condamnată la șase luni închisoare, cu suspendare de pedeapsă, și la o amendă de 10.000 de franci pentru utilizare, transport și deținere de stupefiante. Celebra romancieră, apărută pe scena literară la numai 19 ani, cu volumul său „Bonjour Tristesse" (1954), nu a compărut, însă, niciodată în fața tribunalului din Lyon, unde s-a judecat cazul unei rețele de traficanți de droguri și a unora din clienții lor : un certificat medical i-a permis cunoscutei scriitoare audierea sa la domiciliu. Condamnarea nu va fi, pe de altă parte, înscrisă într-un cazier judiciar. În proces au fost inculpate 38 de persoane, pedeapsa cea mai mare, 15 ani, revenindu-i lui André Trihan, cunoscut ca un personaj important al „Filierei franceze". Un număr de zece persoane din înalta societate, între care Françoise Sagan, au fost acuzate de a fi fost clienții unei vaste rețele a traficului de droguri, compartimentată pe mai multe filiere, mergînd din Thailanda în Canada, via Paris și Brazilia. Între clienți : ziaristul François Debré, fiul fostului prim-ministru gaullist, Michel Debré, și Laura Travelli-Picasso, fostă soție a unui nepot al marelui pictor. Totalul amenzilor date în proces s-a ridicat la 76 milioane franci (13,3 milioane dolari).

Concert

O adevărată pleiadă de reprezentanți ai muzicii pop va participa, la 16 aprilie, la un mare concert oferit în onoarea lui Nelson Mandela, pe stadionul Wembley din Londra. Liderul Congresului Național African (ANC), eliberat din închisoare în februarie trecut, va lua cuvîntul în cursul acestui spectacol extraordinar, care va fi transmis în direct, de rețeaua BBC, pentru circa un miliard de telespectatori din întreaga lume. Cele 72.000 de bilete la concert s-au vîndut în 48 ore. Prezentatorii acestui show internațional consacrat „unei Africi de Sud libere" vor fi doi artiști de culoare : americanul Denzel Washington, care a cîștigat, zilele acestea, un premiu Oscar (cel mai bun rol secundar masculin, în filmul „Gloria") și britanicul Lenny Henry. Denzel Washington a interpretat rolul lui Steve Biko (militantul antiapartheid, asasinat cu cîțiva ani în urmă) din filmul „Strigă libertate" al regizorului Sir Richard Attenborough.

Hindi

Cel mai mare stat indian, Uttar Pradesh, a interzis folosirea limbii engleze în administrație cu obligația imediată de a se trece la utilizarea limbii hindi, s-a anunțat în presa indiană. Conform unui decret prezentat tuturor șefilor de servicii din administrația acestui stat din nordul țării, „întrebuințarea englezei încalcă politica lingvistică a guvernului (local) și contravine unei legi din 1952 privind folosirea limbii hindi". M. Singh Yadav, primul ministru din Uttar Pradesh (294 000 kmp), și-a exprimat, în repetate rînduri, de la instalarea sa în decembrie trecut, dezacordul față de faptul că engleza predomină, opunîndu-se, pe de altă parte, folosirii acesteia ca mijloc de educație în școlile de stat. Engleza este considerată drept a doua limbă în India, unde 14 idiomuri și dialecte sînt recunoscute prin Constituție.

Bere

Păstrarea specificului berăriilor și lupta împotriva alcoolismului constituie punctele centrale ale programului „Prietenilor berii", una din cele aproape 80 de formațiuni politice apărute în Cehoslovacia de la începutul anului. Creat la Pilsen (Bohemia), oraș al cărui renume în materie datează încă din secolul al X-lea, partidul numără deja 3 700 de membri. Va avea nevoie, însă, de 10 000 de aderenți pentru a se putea prezenta la alegerile parlamentare de la 8—9 iunie. „Nu trebuie să golești o halbă de un litru sau să ai obsesia butoiului de bere pentru a intra în partidul nostru. Din contră, facem campanie împotriva abuzului de alcool și a violenței, generate de alcoolism. Ceea ce apărăm este tradiția berii, un specific al țării noastre", declara unul din membrii de frunte. Adepții preconizează privatizarea bodegilor și birturilor, ca și organizarea la Pilsen a unei „sărbători a berii", așa cum există, de altfel, și la München. În ce privește prețul, poziția este clară, respectiv cea a soldatului Švejk, care afirma : „Orice guvern care va mări prețul berii va fi înlăturat"...

Londra

Ministrul britanic al transporturilor, Cecil Parkinson, a anunțat în Camera Comunelor că guvernul renunță la un proiect de îmbunătățire a traficului în Londra, în valoare de 2 miliarde lire (3,24 miliarde dolari). Realizat de o firmă de consultanți, proiectul, care a costat 8,5 miliarde lire, prevedea construcția de șosele radiale și tuneluri, ca și lărgirea străzilor, ceea ce ar fi antrenat demolarea a mii de locuințe. Deocamdată, programul acceptat — mult mai modest, în valoare de numai 250 milioane lire — își propune să facă circulația mai fluidă pe axele importante ale capitalei și să mărească siguranța traficului. Între altele, vor fi prelungite două linii de metrou și mărite amenzile pentru staționarea interzisă. Abandonarea proiectului a fost determinată inclusiv de protestele mișcărilor ecologiste, ca și ale londonezilor, care nu au acceptat ideea ca străzile lor să fie transformate în căi rapide de circulație a automobilelor. Londra va rămîne, deci, cea dintotdeauna...

NO AL RAZZISMO, SI ALLA TOLLERANZA

Un stop-cadru din Milano, în timpul campaniei de luptă împotriva rasismului, lansată, la nivel național, săptămîna trecută. Campania a dat naștere la nenumărate controverse.

Amintiri

Revista „National Geographic" a publicat, în 1934, un reportaj despre o călătorie în România, semnat de Henrietta Allen Holmes. Însemnările ei, evocate într-o emisiune recentă a postului de radio „Vocea Americii", fac multe referiri la Bucureştiul acelor vremi, cu restaurante, cafenele, bodegi, berării și grădini de vară, unele celebre pentru boema literară, cum erau Nestor, Royal sau Café de la Paix. Autoarea evocă spectacolele de la Opera din București și valoarea unor interpreți ca Nicu Apostolescu, pe care unii îl comparau cu Carusso, baritonul Şerban Tasian și soprana Dora Masini. Reportera americană scrie că Bucureștiul arăta și ca un oraş al bisericilor, care, prin arhitectonica și vechimea lor, erau podoabe de preț ale unui neam întreg. Este inedită relatarea reporterei americane despre Dîmbovița, care și-a cîştigat un nume de circulație, în acei ani, prin faptul că a fost menționată în unul din cîntecele lansate, la acea vreme, de renumitul cîntăreț american Edy. Amintește acest fapt cînd descrie faimoasa piață de flori de pe malul Dîmboviței și vechiul obicei al aruncării Sfintei cruci, de către patriarhul ortodox al României, în apele Dîmboviței, la 6 ianuarie, ziua de Bobotează, ceremonie tradițională la care lua parte și regele. O valoare istorică și culturală deosebită o are mențiunea făcută privind viața muzicală a Bucureştiului și evocarea personalității artistice a lui George Enescu. Deşi trăia la Paris, era extrem de popular în România, în întreaga Europă și, în același timp, în SUA. Într-una din fotografiile care însoțesc articolul, poate fi văzut noul Palat al telefoanelor, pe atunci abia inaugurat, primul zgîrîie-nori al Bucureştiului acelor vremi.

● ● ● de MATTY

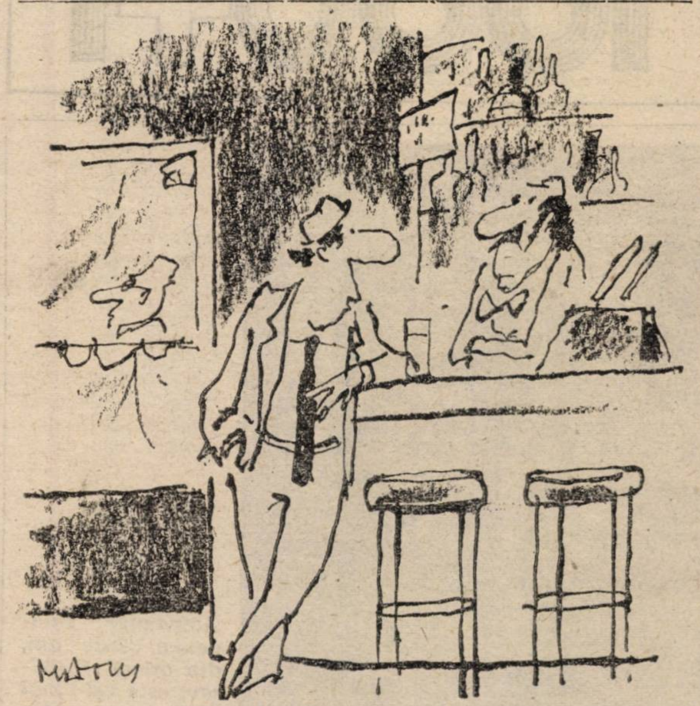

— Am paşaportul în buzunar și nu plec nicăieri. Cînd nu-l aveam, aş fi plecat oriunde...

Destin

La circa patru luni de la căderea sa, efemerul șef de stat și de partid (comunist) est-german, Egon Krenz, speră să devină un autor de succes : își va publica, în RFG, memoriile, într-un volum de 240 de pagini, intitulat „Cînd zidurile cad". Prezentîndu-se drept „omul tranziției" spre democrație în R.D.G., el declară : „Greșeala mea decisivă a fost că am crezut prea mult timp că aş putea schimba politica partidului, în prezența lui Honecker". Subliniază în același timp : „Noi am deschis Zidul". Chiar dacă nu s-a aflat decît ceva mai mult de 40 de zile în fruntea R.D.G., Egon Krenz va rămîne înscris în cărțile de istorie pentru decizia pe care a luat-o — aceea de a permite tuturor est-germanilor să călătorească fără restricții în Occident. În vîrstă de 52 de ani, el i-a succedat lui E. Honecker la 18 octombrie 1989, pierzîndu-şi, apoi, într-un interval de numai trei zile, mandatul de secretar general al partidului comunist (3 decembrie) și pe acela de preşedinte al Consiliului de Stat (6 decembrie). În februarie a.c., Egon Krenz și-a relatat viața în „Bild Zeitung", cotidian al grupului de presă „Springer".

40. 000

„Seniorii războiului din Liban" au fost invitați de UNICEF să facă o pauză în luptele lor, pentru a permite desfăşurarea campaniei naționale de vaccinare a noilor născuți. „Cei care au arme în mîini trebuie să înțeleagă că respectul dreptului copiilor reprezintă o linie roșie, ce nu trebuie trecută", a declarat reprezentantul UNICEF în Liban, la o conferință de presă desfășurată în Beirutul de vest. Campania de vaccinare are loc, între 5—7 aprilie, împotriva poliomielitei, difteriei, tetanosului, rujeolei. De la începutul războiului, în 1975, au fost uciși 40.000 de copii. Pe de altă parte, generația născută în anii '80 — a declarat reprezentantul UNICEF — este cea mai afectată, ea fiind „confruntată cu adulți pentru care violența a devenit singurul mijloc de rezolvare a conflictelor".

Apărare

Armata vest-germană a decis să desființeze centrul său de „apărare psihologică", apreciindu-se că nu mai există azi rațiuni pentru menținerea sa. Ministrul de resort, G. Stoltenberg, a declarat că „Academia Bundeswehr-ului pentru apărarea psihologică", situată la Waldbroel (în centrul RFG), se va numi, de acum înainte, „Academia Bundeswehr-ului pentru informație și comunicație". Misiunea sa va fi redefinită, dar își va păstra, totuși, rolul anterior, în caz de război, cînd va difuza „informații operaționale", conform terminologiei militare. Centrul a fost, de mai mulți ani, obiect al criticilor tot mai aprinse ale partidelor de stînga, care îl acuzau că face jocul propagandei tipice „războiului rece", depăşită prin faptul că Estul și Vestul se află în curs de instaurare a unui climat de încredere și de realizare a unor progrese în domeniul dezarmării.

Bucuria primirii premiului Oscar pentru cea mai bună actriță : Jessica Tandy, pentru rolul din filmul „Driving Miss Daisy".

Expediție

Preşedintele George Bush i-a primit la Casa Albă pe cei şase membri ai expediției Transantarctica, autorii primei traversări de la Vest la Est a continentului antarctic. Cei şase — un francez, un american, un sovietic, un britanic, un japonez și un chinez — au fost însoțiți de unul din cîinii lor de sanie, Sam. În ziua anterioară, ei au fost primiți la Senatul american, unde au asistat la votarea unei rezoluții pe tema expediției. În cadrul acesteia au fost parcurşi 6 400 km, într-un răstimp de şapte luni, scopul fiind atragerea atenției asupra necesității ca Antarctica să fie prezervată ca laborator științific, fiind, totodată, interzisă exploatarea resurselor sale miniere.

Chirii

Mii de locatari din Leipzig, al doilea oraş ca mărime din R.D.G., trăiesc cu teama unei inevitabile schimbări a legislației, prin care se vor mări chiriile lor derizorii și s-ar putea permite foștilor proprietari stabiliți în RFG să-și recupereze bunurile. Aceștia „vin masiv, uneori cu credite bancare vest-germane și cu o echipă de specialiști care să evalueze lucrările de renovare", povestește responsabilul cu problema locuințelor din cadrul primăriei. Dintr-un număr de 150 000 de locuințe comunale, 50 000 au fost confiscate după plecarea proprietarilor în Vest de către orașul Leipzig (580 000 de locuitori). Ele au fost închiriate, pe o durată nedefinită, la prețuri mici. Un est-german alocă 3 la sută din salariu pentru chirie, față de 30 la sută, cît cheltuiește un cetățean vest-german.

Arestări

Circa trei mii de persoane au fost arestate de regimul de la Kabul în legătură cu lovitura de stat militară eşuată, de la începutul lunii martie, afirmă surse diplomatice occidentale din Islamabad, citate de „France Presse". Aceleași surse arată că numeroși soldați și ofițeri, ca și familiile lor, au fugit de teama represaliilor din partea autorităților, punînd astfel în dificultate mai ales aviația, din rîndul căreia făceau parte cei mai mulți dintre cei responsabili de instigarea la puci.

1000+1

Alexander Filonenko, 32 de ani, din orașul Kuibîșev, este cel mai înalt om din lume — 2,4 m înălțime.

Actriță

În vîrstă de 53 de ani și avînd la activ două premii Oscar, actrița britanică Glenda Jackson va fi candidată a laburiștilor la viitoarele alegeri legislative. Ea a obținut 59,16 la sută din voturile celor 800 de membri ai secției partidului laburist din circumscripția Hampstead și Highgate, cartier rezidențial din nordul Londrei, dominat în prezent de conservatori. Glenda Jackson a aderat la partidul laburist de la vîrsta de 18 ani și este bună prietenă cu Glenys Kinnock, soția liderului partidului de opoziție. În ultimul timp, ea a dus o activă campanie împotriva noului impozit local, egal pentru toți, bogați sau săraci, a cărui introducere, începînd de la 1 aprilie, constituie una din principalele cauze ale scăderii de popularitate a conservatorilor, relevată de sondajele de opinie.

Vîrstă

Speranța de viață a americanilor — 75 de ani — a crescut cu 73 de zile în 1987, față de statisticile din 1986. Este concluzia Centrului pentru controlul maladiilor, de la Atlanta (Georgia). Totuși, numai populația albă înregistrează această creștere, speranța sa de viață fiind acum de 75,6 ani, în timp ce, în cazul negrilor, ea rămîne constantă (69,4 ani). Femeile trăiesc, în medie, cu 6,9 ani mai mult decît bărbații. În ce privește rata mortalității — 5,3 la mie în 1987 —, aceasta s-a redus la cel mai scăzut nivel istoric, ceea ce se datorează reducerii numărului deceselor cauzate de principalele patru cauze : bolile cardiace, cancerul, bolile cerebro-vasculare și accidentele.

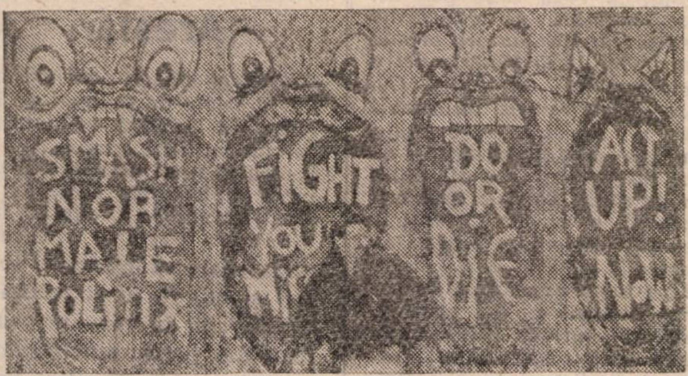

Pe porțiunile rămase încă în picioare din Zidul Berlinului, artiștii desenează iar alții scriu diverse sloganuri. Pentru a imortaliza o imagine care probabil va dispărea, un tînăr din partea vestică a orașului s-a fotografiat în fața unei porțiuni de zid.

La 12 aprilie, cu ajutorul navetei Discovery, va fi lansat primul telescop spațial din istorie, numit Hubble, deschizîndu-se astfel o nouă eră pentru astronomie și cunoaștere, în general. Evenimentul este considerat de importanță similară cu inventarea, de către Galilei, în 1609, a primului telescop. Hubble a costat aproape două miliarde de dolari și este rodul a circa 20 de ani de muncă. Numele său provine de la Edwin Hubble (1889—1953), astronom american aflat la originea elaborării teoriei expansiunii universale. Dacă totul va decurge normal, telescopul — plasat pe o orbită de peste 600 km altitudine deasupra Pămîntului — va fi în măsură să mărească de o mie de ori volumul spațiului observabil de către om. În imagine : *o reproducere fidelă a lui Hubble.*

Reclamă politică

Cotidianul bulgar „Rabotnicesco Delo“ *realizează un sugestiv interviu cu șeful primei agenții particulare de reclamă politică, „Darik“. Aceasta unește eforturile a zeci de juriști, sociologi, psihologi, pictori și fotografi, care își oferă serviciile oricărui politician doritor să găsească drumul cel mai direct spre succes în rîndul cetățenilor. Șeful agenției este jurist, ca pregătire, și ziarist, ca profesie.*

— În prezent este nevoie de reclamă politică ? sună prima întrebare.

— Mai mult ca oricînd. Pentru o marfă obișnuită, abia dacă este nevoie, întrucît, în condițiile noastre de deficit total, aceasta rămîne fără obiect. În schimb, reclama politică de la noi cunoaște o adevărată renaștere. Și în acest caz, sînt prezenți doi factori : vînzătorul și cumpărătorul. La alegeri, fiecare dintre noi va trebui să-și cumpere (să-și aleagă) un anumit „produs“ politic. Iar pe drumul străbătut de „produs“ de la producător la consumator, intervine rolul reclamei politice.

— Ce anume propune agenția dv. clienților ?

— În prezent, la noi există peste 100 de partide politice și uniuni, iar majoritatea dintre ele seamănă ca două picături de apă. Noi nu le schimbăm scopurile și programele, nici măcar nu le corectăm pozițiile. Eforturile noastre sînt îndreptate în altă direcție — spre creșterea calității de „consum“ a ceea ce propune partidul respectiv. Deseori, clienții aduc texte și declarații care nu sînt pe înțelesul publicului, fără stil și conținut de perspectivă. Agenția „Darik“ organizează, cu ajutorul mijloacelor de comunicare în masă — televiziune, presă, radio — mitinguri, concerte, show-uri politice etc.

Controversă

„Japonia care poate spune nu“ — este titlul unei cărți ce a suscitat, anul trecut, o aprinsă și vastă polemică în S.U.A. Volumul, publicat în limba japoneză în ianuarie 1989, s-a vîndut deja într-un milion de exemplare, apărînd și în SUA o versiune engleză pirat, cu un succes imediat. Autorul, fostul ministru japonez al transporturilor, Shintaro Ishihara, și-a dat acum acordul pentru publicarea unei versiuni engleze autorizate a acestei controversate lucrări. În paginile ei, S. Ishihara, considerat unul din reprezentanții de seamă ai dreptei naționaliste japoneze, le reproșează americanilor că suferă de prejudecăți rasiale. Mai sugerează, pe de altă parte, că Tokio ar putea „spune nu“ Statelor Unite, respectiv că ar putea înceta să le vîndă componente electronice, pe care le-ar îndrepta spre URSS, modificînd, astfel, echilibrul strategic global. Editura japoneză „Kobunsha“, care a publicat cartea, a precizat că versiunea ei engleză va fi terminată în mai-iunie, urmînd a apărea, în cursul verii viitoare, sub auspiciile casei editoriale americane „Simon and Schuster“. Scris, inițial, în colaborare cu președintele firmei „Sony“, Akio Morita, volumul nu va cuprinde, însă, în traducere engleză oficială, eseurile acestuia, care a preferat să tacă în fața criticilor exprimate în SUA și alte țări. Va încorpora, în schimb, cîteva comentarii recente ale lui S. Ishihara pe marginea situației internaționale și a relațiilor nipono-americane.

Rubrică realizată de Anca Voican

Evenimente-premieră

☐ Parada militară pe care forțele armate aliate occidentale o organizau, în fiecare an, în Berlinul de vest, începînd din 1964, nu va mai avea loc, datorită schimbărilor intervenite în R.D.G., s-a aflat din sursă militară franceză din acest oraș. Ultima asemenea paradă a soldaților din forțele aliate (SUA, Marea Britanie și Franța) a avut loc în iunie 1989, de-a lungul bulevardului „17 Iunie", în fața Porții Brandenburg, simbolul divizării Berlinului. Aliații occidentali au inițiat acest gen de manifestație ca răspuns la construirea, de către R.D.G., a Zidului, în 1961, pentru a afirma hotărîrea lor de a apăra Berlinul occidental.

☐ URSS va cere, în luna mai, aderarea la Interpol, organizația internațională a poliției criminale, din care fac parte 150 de state membre, a anunțat viceministrul sovietic de interne, M. Demidov, cu ocazia vizitei la Moscova a președintelui Interpol, francezul Ivan Barbot. Cererea sovietică va fi analizată de Comitetul executiv al organizației, la reuniunea sa din luna iunie.

☐ Africa de Sud și Ungaria, a anunțat ministerul afacerilor externe de la Pretoria, au convenit stabilirea de relații oficiale. Fiecare dintre cele două părți semnatare ale acordului va înființa, în capitala celeilalte, o „misiune permanentă", precizează comunicatul sud-african.

☐ Primele alegeri libere din Bulgaria în ultimii 45 de ani vor avea loc, în două tururi de scrutin, la 10 și 17 iunie. Cu acest prilej, va fi aleasă o Adunare Constituantă, care, într-un interval de un an și jumătate, va elabora noua Constituție a țării. Deputații vor decide, apoi, dizolvarea Adunării și organizarea de noi alegeri sau menținerea sa pentru a funcționa ca for parlamentar. Partidele care nu vor obține 4 la sută din voturi nu vor putea fi reprezentate în viitoarea Constituantă. S-a decis, de asemenea, crearea funcției de președinte al țării, primul care o va ocupa fiind actualul președinte al Consiliului de Stat, Petăr Mladenov.

☐ Prima întîlnire europeană Est-Vest, pe tema „Medicina umanitară și drepturile omului" a avut loc, la sfîrșitul săptămînii trecute, la Cracovia. Au fost prezenți 400 de participanți din Europa de est și de vest, ca și cîțiva din SUA. Reuniunea a fost organizată de „Medicii Lumii", organism umanitar francez, ca și de asociația cu același nume din Polonia. În încheierea întîlnirii s-a adoptat o „cartă europeană" a acțiunilor umanitare.

☐ Secretarul general al Congresului Național African (ANC), Alfred Nzo, efectuează o vizită oficială de șase zile la Teheran, la invitația șefului diplomației iraniene, Ali Akbar Velayati. Este prima vizită în Iran a unui lider al ANC, invitația fiind adresată în timpul prezenței ministrului adjunct de externe iranian la Windhoek, la 21 martie, cu prilejul festivităților privind independența Namibiei.

☐ Cheltuielile militare ale Cehoslovaciei se vor ridica, în acest an, la circa 31,2 miliarde de coroane (aproape două miliarde dolari), conform proiectului de buget prezentat parlamentului de ministrul de finanțe, Vaclav Klaus. Pentru prima dată, guvernul cehoslovac a decis să facă public bugetul militar, notează observatorii. Conform proiectului, suma amintită include cheltuielile ministerului apărării, precum și pe cele destinate cercetării în domeniul militar, apărării frontierelor naționale și transporturilor militare.

Oboseală?

Mîine se împlinesc trei luni și jumătate de cînd lumea întreagă a urmărit, prin intermediul televiziunii, cum un popor oprimat își scutura lanțurile, dovedind că setea de libertate e universală și că nu puteau fi decît infamie analizele despre presupusa lui lașitate. După trei luni și jumătate îmi spun că Revoluția nu s-a înfăptuit atunci ; în acel sfîrșit cald de decembrie a fost doar începutul ei. Dar de ce nici acum nu știm unde duce drumul ? S-au succedat stările și trăirile cele mai diverse, pe care le citisem, mai ales, în cărți : bucurie nebună, exaltare, consens național, apoi deziluzie, tristețe, disperare, închidere în sine, și iarăși revoltă, speranță... Poate că marile transformări sînt, inexorabil, însoțite de amestecul acesta fascinant-obositor de stări contrare. Dar ce n-am făcut și ce trebuie să facem pentru ca primejdiile potențiale să nu muște, cu realitatea lor aspră, din carnea și visul nostru ?

Firește că libertatea e amețitoare și aerul ei pur îi doboară pe unii, îi tulbură pe alții, scutură din temelii reținerile și inhibițiile tuturor. Devine traumă. Profitorii se vor călca în picioare pentru a se așeza în fruntea mesei. Mulți dintre ei nici măcar nu înțeleg că nu fac decît să netezească drumul adevăratei coloane de oportuniști — nu puțini dintre ei abjurînd ceea ce aclamau ieri și arogîndu-și necuvenite merite. Absurdul nu e dat de numărul acestora, ci de uimitoarele rețineri ale altei mase, incapabile să discearnă că Revoluția s-a vrut radicală, că nimic din ce a fost nu poate și nu trebuie să mai revină, că intrarea într-un neocomunism va fi cumplită pentru nație și pentru ei înșiși laolaltă. Îi mînă neînțelegerea ? frica de scaunul mic, ce le asigură pensia ? vizibila marginalizare ? iluzia puterii ?

De trei luni și jumătate încerc, aproape săptămînal, să disting, din atîtea chipuri sub care ne ascundem, ce se întîmplă cu mine și cu mulți dintre noi. Am simțit, în extazul victoriei pentru care ne bucuram prematur în decembrie, nevoia purificării. Șansa noastră, am spus, ar fi în eroismul interior, chiar dacă unii au negat că ar fi posibilă și revoluția din noi înșine. Cînd lucrurile au început să se tulbure, am simțit nevoia dialogului, pentru ca unei voci unice (și care se poate lesne înșela) să-i impunem corul tuturor voințelor. Pentru că toate se prăbușiseră, am cerut să evităm haosul, prin actul creator. Ne-am pus întrebările firești în momentele de răscruce, cînd oamenii au început să se grupeze în asociații, partide și fronturi. Cînd prea mulți au început să recurgă la acte extreme pentru a-și impune voința (greve, greve ale foamei, presiuni), ne-am opus intoleranței, chiar dacă strigătul părea fără ecou, pentru că fiecare socotea dreptatea de partea sa. Însă țara nu putea fi alcătuită dintr-o enormă masă de homeomerii, cărora să le lipsească principiul ordonator. Despre democrația ce-l reprezintă s-a vorbit în fel și chip, adesea fiind prea evident că suspiciunea vîrîtă în sîngele nostru n-a fost eliminată ca oricare toxină. În mod prea evident, societatea s-a împărțit în două : cei dornici de schimbare și cei incapabili să se adapteze, care devin cumplite frîne în măsura în care percep orice înnoire drept un atac la prerogativele ori poziția lor. Protestul lor vehement, însoțit de măsuri abuzive, atunci cînd mai dețin, eventual, puterea, stîrnește, în naivii care spuseseră ce gîndesc, un sentiment de singurătate. Se naște frica, absurdă însă omenească. Apoi indiferența. După săptămîni de zbucium, revoltă, speranță, chin, ce rost mai au toate căutările, dacă nimic nu se schimbă ? Mulți oameni în aceleași posturi, promisiuni neonorate, opresiuni șterse ca și cum n-ar fi fost, insinuări mîrșave, amenințări chiar. Exaltarea aceea incredibilă trebuia să ducă doar aici ?

Cel sau cei pe care îi înfățișează vorbele acestea-oglindă sînt cuprinși de oboseală. Dar și oboseala este de mai multe feluri. Între ele există și o oboseală care te face să gîndești. Însă nu poți gîndi decît tot la ceea ce se întîmplă, anume că s-au petrecut și se petrec evenimente grave ce țin de structura unei societăți. Fiecare grup social va selecta elementele ce-l reprezintă. Dictatorul a fost promovat de sistem, fundamentat pe nerușinata minciună a forței populare ce luptă numai pentru binele poporului. Faptul că mulți au crezut, cîndva, sincer în comunism, ca ideal, nu-i o vină. Estul și Vestul au fost contaminate, decenii la rînd ; generații de intelectuali s-au lăsat corupte, în ciuda avertismentelor de genul celor istratiene. Dar cînd ororile devin publice, cînd totul se prăbușește, cînd sînt dovedite minciuna, corupția, incultura promovate spre binele unei nomenclaturi acaparatoare, nu mai poate fi acceptat și susținut un sistem definitiv compromis. E nevoie de curajul de a recunoaște răspicat eroarea sistemului. Modificările cosmetice, de fațadă, ar duce la perpetuarea acelorași erori și orori sub mască neocomunistă. Am făcut doar o revoluție de catifea ? Deceniilor de impostură trebuie să le urmeze o societate morală. Tranziția spre democrație, în condițiile noastre concrete, nu poate fi decît de durată, însă merită orice efort. Gîndul acesta alungă oboseala, se strecoară printre îndoieli și îngrijorări, stîrnește din nou dorința de a nu ceda, după care ne va învălui oboseala calmă a datoriei împlinite. Nu merită ?

Stelian Țurlea

„România îşi are locul său propriu în concertul naţiunilor lumii"

Prof. Marius Cîrciumaru
președintele Partidului Socialist Democratic Român

☐ **Pe ce bază socială se sprijină Partidul Socialist Democratic Român ?**

■ Partidul Socialist Democratic Român este un partid al tuturor românilor, indiferent de rasă, sex, religie, naționalitate, al tuturor oamenilor de bună credință, avînd ca obiectiv fundamental transpunerea în fapt a idealurilor democrației și libertății, care trebuie să-și pună amprenta asupra relațiilor existente în întreaga societate, inclusiv asupra relațiilor interumane, astfel încît să dea fiecăruia posibilitatea unei vieți pline de sens.

☐ **Prin ce se caracterizează ideologia acestui partid ?**

■ Concepția pe care o promovăm exprimă dorința de a realiza idealurile de libertate, egalitate în drepturi, democrație și solidaritate între toți membrii societății românești. Partidul Socialist Democratic Român așază, la baza ideologiei sale sociale, principiul : dacă are individul, are și statul, țelurile sale mergînd spre înlăturarea tuturor impedimentelor economice și sociale, care stau în calea eliberării individului, ca element social.

De asemenea, partidul nostru promovează principiul echitabilității în distribuirea proprietății și a puterii, în asigurarea asistenței sociale și a educației, egalitatea în ceea ce privește accesul la valorile culturale, urmărind promovarea drepturilor civile ale cetățenilor, a posibilităților de realizare a intereselor tuturor grupurilor sociale, ale tuturor minorităților naționale.

☐ **Care sînt obiectivele fundamentale ale Platformei program ?**

■ Pentru Partidul Socialist Democratic Român, munca se constituie ca singura temelie a bogăției fiecărui individ și combate mentalitatea de întreținut al societății. Noua legislație a muncii trebuie să prevadă, în mod expres, necesitatea organizării muncii, astfel încît fiecare om să simtă că viața și sănătatea sa sînt în siguranță în actul muncii.

Sub aspect economic, considerăm că singura cale viabilă o reprezintă economia mixtă, care să armonizeze dirijismul de stat cu libera inițiativă individuală și de grup, ciclul economic structurîndu-se astfel : cercetare științifico-tehnică — investiție — producție — desfacere — deservire.

Susținem elaborarea unei legislații care să permită luarea în antrepriză, de către lucrători, a unităților economice nerentabile, înființarea unor societăți pe acțiuni, precum și introducerea acordului individual în toate sectoarele economice de stat. Sîntem pentru orice formă de cooperație care izvorăște din libera inițiativă între lucrători egali în drepturi și, în aceste condiții, devine nulă și neavenită existența centralelor industriale sau a altor forme intermediare cu caracter birocratic ; se impune, de asemenea, cu necesitate, convertibilitatea monedei naționale — leul. În vederea protejării intereselor lucrătorilor, în condițiile convertibilității leului, partidul nostru are în vedere o corelare directă și imediată între creșterea prețurilor și inflație (crește inflația, cresc și salariile).

Problema țărănească constituie una din problemele fundamentale ale politicii noastre economice. Ne pronunțăm pentru desființarea, cu acordul lucrătorilor agricoli, a tuturor proprietăților cooperatiste nerentabile și darea în arendă a pămîntului pe termen lung, în condițiile creării sistemului de creditare a activităților agricole, fără rambursarea creditului în primii cinci ani de la data acordării lui. Statul rămîne proprietarul general al pămîntului, aceasta fiind garanția sigură a imposibilității apariției moșierilor.

În ceea ce privește învățămîntul, ne pronunțăm pentru reașezarea lui în făgașul tradițiilor progresiste specifice poporului nostru, în care prima condiție este să lăsăm profesorii să-și îndeplinească misiunea lor sacră de „luminare" a tinerei generații și să-i așezăm, în noua scară de valori pe care o formăm, acolo unde le este locul, asigurîndu-le prestanța socială. Ne pronunțăm pentru reînființarea liceelor teoretice umaniste, a școlilor profesionale de trei și patru ani, a școlilor postliceale, precum și pentru introducerea unei reale autonomii universitare. În domeniul social, avem în vedere asigurarea condițiilor de muncă optime, precum și o creștere substanțială a calității vieții sociale. Pentru aceasta, vizăm asigurarea unui sistem de pensii în trei trepte : de stat, de întreprindere, prin societăți de asigurare (gen ADAS).

☐ **Care sînt principiile de politică externă pe care partidul dumneavoastră înțelege să o promoveze ?**

■ În abordarea principiilor de politică externă pe care dorim să le promovăm, plecăm de la transformările înfăptuite în ritmuri rapide în țările est-europene și care au implicații în întreaga politică mondială. În acest sens, ne propunem să realizăm o politică externă dinamică, de deschidere, în cadrul asigurării stabilității în Europa și în lume. O asemenea abordare îndeamnă la realism, avînd în vedere marile probleme ale lumii : cursa înarmărilor, starea de înapoiere economică a multor state, problema ecologică. Concepția noastră elimină stratificarea, plecînd de la transformările ce au loc, a țărilor lumii în mari, mijlocii, mici sau superputeri.

Astăzi, în fața întregii omeniri stă întrebarea : Încotro ? Pentru noi, problema centrală o constituie Europa și modul în care se vor realiza premisele obiective ale integrării economice și ale integrării structurilor politice nou apărute, toate privite în contextul procesului general-european de realizare a „casei comune" a Europei. În accepția noastră, ideea „casei comune" a Europei trebuie să aibă ca fundament reducerea armamentelor convenționale, eliminarea barierei ideologice ce a secționat continentul nostru în ultimele decenii, responsabilitatea celor patru puteri învingătoare în ultimul război pentru ca, de pe pămîntul Germaniei unificate, să nu pornească un nou război, urmărindu-se, în același timp, întărirea securității europene (în condițiile unificării Germaniei). Punem această problemă pentru că unificarea Germaniei înseamnă o schimbare substanțială a raportului de forțe în Europa și, într-un fel, o subminare a stabilității granițelor europene. Să nu uităm că „imperfecțiunea" actelor încheiate după cel de-al doilea război mondial a asigurat pacea continentului timp de 50 de ani (cea mai lungă perioadă din istoria Europei). În acest sens, considerăm că fondul cel mai sensibil pentru o stabilitate reală îl constituie problema frontierelor, deci, dacă dorim menținerea păcii, nu trebuie să ne atingem de această problemă.

☐ **Cum apreciați politica externă a țării noastre promovată de guvern după Revoluția din decembrie ? Ce-ar trebui intreprins în viitorul imediat pe acest plan ?**

■ Considerăm că, în timpul scurt care a trecut de la începerea revoluției noastre, guvernul a făcut eforturi serioase ce au urmărit, pe de o parte, deschiderea reală a României către toate țările lumii, către o politică internațională de mare anvergură, iar, pe de altă parte, reașezarea țării noastre pe locul pe care îl merită în concertul țărilor europene. Ambele direcții au ca suport interesele națiunii române, imediate și de perspectivă. Nu dorim să dăm sfaturi, dar considerăm că, în momentul actual, România nu trebuie să lipsească de la dialogul european privind procesul unificării Germaniei și consecințele acestui proces și, în acest context, trebuie văzut care va fi locul alianțelor militare, care sînt căile transformării lor în structuri politice, precum și integrarea acestora în procesul general-european. Avem convingerea că România își are locul ei propriu în concertul națiunilor lumii. Înțelepciunea specifică poporului român va face să se înțeleagă că țara noastră cunoaște perfect importanța și semnificația dialogului politic — cheia tuturor transformărilor ce au loc astăzi în lume.

Evenimente-premieră

☐ **Un articol publicat în ziarul „Pravda" atrage atenția asupra activării forțelor naționaliste din Ucraina, ai căror reprezentanți — reuniți în așa-numitul „Bloc Democratic al Ucrainei" — au cîștigat alegerile pentru parlamentul republican și organele puterii locale din zona de vest a acestei republici sovietice. Baza Blocului Democratic este alcătuită din activiștii mișcării „RUH" („Mișcarea Națională a Ucrainei pentru Restructurare"), iar obiectivul său îl constituie scoaterea acestei republici din componența URSS. Ziarul „Pravda" publică, totodată, un comunicat oficial, potrivit căruia Comisia pentru controlul de partid de pe lîngă C.C. al P.C. din Ucraina a exclus din rîndurile partidului trei membri ai mișcării „RUH", acuzați de „tendințe separatiste, calomnie la adresa P.C.U.S., acțiuni orientate în direcția înființării unui partid nou, alternativ PCUS".**

☐ **În declarațiile făcute la întoarcerea dintr-o vizită efectuată la Moscova, co-liderul Partidului Liberal Democrat sud-coreean (de guvernămînt), Kim Young-Sam, a afirmat că președintele Mihail Gorbaciov l-a asigurat în legătură cu menținerea păcii în Peninsula coreeană. El a relevat că Seulul va fi în măsură să stabilească relații diplomatice cu Moscova „în viitorul apropiat". Fostul lider al opoziției, care s-a alăturat, recent, partidului de guvernămînt, l-a citat pe Mihail Gorbaciov ca afirmînd că „nu există nici un obstacol" în calea stabilirii de relații diplomatice oficiale. Kim a subliniat că îmbunătățirea relațiilor dintre Seul și Moscova va contribui la consolidarea păcii în Peninsula coreeană și la schimbarea raporturilor dintre Coreea de Sud și cea de Nord.**

„Să elaborăm politica externă în concordanță cu interesele naționale“

Andrei Grosu și Corneliu Rășcanu,

prim-vicepreședinte și, respectiv, vicepreședinte al Partidului Democrat din România

■ **Discuția s-a desfășurat „în trei" la sediul partidului din str. 13 Decembrie nr. 4, cei doi lideri completîndu-se reciproc. Cum în Platforma-program, Partidul Democrat din România se definește ca o formațiune de centru, „cu nici o înclinație spre stînga sau dreapta, către Est ori Vest", i-am rugat pe cei doi interlocutori să facă unele precizări asupra „centrului", în general, din țara noastră.**

☐ Desigur, începe domnul **Corneliu Rășcanu,** dacă mergem pe sensul și filonul noțiunii, democrația este una singură. Dar, în cadrul tinerei noastre democrații, instaurată prin Revoluția din decembrie 1989, era normal ca, pe scena politică a țării, să apară segmente de sectorizare a partidelor.

Întrucît diferențele de concepție asupra democrației nu sînt prea mari, noi ducem acum tratative — sînteți primul ziarist căruia îi spunem acest lucru — pentru constituirea unui „cartel electoral" al partidelor de centru, datorită, tocmai, acestor asemănări. În el vor intra 20—23 de formațiuni, care vor forma grupul partidelor democratice de centru. Vor fi angajate, curînd, negocieri în vederea finalizării condițiilor de unificare.

☐ Procesul de elaborare a Platformei-program a PDR, intervine domnul **Andrei Grosu,** a început la 26 decembrie 1989 și s-a finalizat la 12 ianuarie 1990. Nu avem pretenția că-i perfectă, ea urmînd, bineînțeles, să fie dezvoltată și îmbunătățită. Documentul cuprinde, în principiu, poziția partidului nostru privind restructurarea activităților politice, economice și sociale, căutîndu-se o armonizare a intereselor generale cu cele specifice diverselor categorii sociale. Pe primul plan, se află respectarea drepturilor omului și organizarea țării pe baza sistemului parlamentar pluralist — elemente esențiale ale oricărei democrații.

În ceea ce privește economia națională, considerăm că ea trebuie să se dezvolte cu participare de stat, mixtă și particulară, cu orientare spre piața liberă. Dorim o adevărată deschidere a țării noastre spre lume și a lumii spre România, prin organizarea de societăți mixte, pe bază de acțiuni, cu capital românesc și străin, avîndu-se, totodată, în vedere rentabilizarea întreprinderilor de stat, în condițiile renunțării, de către stat, la monopolul asupra comerțului exterior. Susținem privatizarea treptată a micii industrii, comerțului, turismului și serviciilor publice. Considerăm că este necesară reorganizarea agriculturii pe principii realiste de rentabilitate, în condițiile existenței tuturor formelor de proprietate.

Se pare că atît partidele de centru-stînga, cît și cele de centru-dreapta au început să-și apropie pozițiile față de programul nostru politic, care, deocamdată, n-a suferit modificări, deci, se pare că el ar fi cea mai viabilă platformă a „cartelului electoral".

☐ Noi, adaugă domnul **Corneliu Rășcanu,** n-am extrapolat ideile vechi în forme noi, ci am căutat să tragem concluzii din realitățile de azi, ținînd seama de moștenirea de la care plecăm. Cel puțin două generații vor fi marcate de sechelele vechii doctrine, cu care se vor confrunta, vrînd-nevrînd.

☐ Nimeni din țara noastră, consideră domnul **Andrei Grosu,** n-a făcut politică pe o perioadă mai îndelungată, în afară de comuniști. Am intrat în acțiunea politică mai mult pe temeiul bunului simț. Este normal ca platformele să se asemene, ceea ce ne ușurează alianța cu alte partide de centru. Baza unificării o constituie principiile politice, atît în ce privește viitorul imediat, cît și perspectiva.

☐ Sînt cercuri politice, relevă domnul **Corneliu Rășcanu,** care consideră că situația de provizorat ne va marca mai multă vreme. După guvernarea provizorie de pînă la alegerile din 20 mai a.c., va veni tot un fel de provizat, de doi-trei ani, pînă la elaborarea Constituției și organizarea de noi alegeri. Abia după aceea poate fi elaborat un program de perspectivă. Noi apreciem, însă, că, dacă nu se intervine acum, fundamental, în economie prin măsuri realiste, stabilite în mod științific, derapajul economic nu va mai putea fi stăvilit, după doi-trei ani. În politica economică, factorul moment are o importanță foarte mare.

■ **Care sînt considerentele dumneavoastră privind politica externă a țării noastre ?**

☐ De-a lungul istoriei, țara noastră — intervine domnul **Andrei Grosu** — a suferit enorm din cauza partenerilor săi externi. Ea n-a putut, niciodată, să-și elaboreze, în mod independent, politica sa externă. Cred că a sosit timpul s-o facem acum, să elaborăm o politică externă în concordanță cu interesele naționale, fără influențe nici din Est, nici din Vest. Desigur, și dintr-o parte, și din alta, pot fi luate experiențele bune. Există părerea că toți oamenii politici din Vest sînt extraordinari. Recent, am putut constata, la Londra, că sînt, de fapt, oameni obișnuiți, dar au o mare experiență politică. De aceea, se impune să ne creăm structurile noastre umane, personalitățile noastre.

☐ Revoluția din decembrie 1989, care — a ținut să precizeze domnul **Corneliu Rășcanu** — este a întregului popor, nu numai a tineretului, a studenților, pentru cauza căreia s-au jertfit oameni de toate vîrstele, a reașezat România într-o mai veche și nedorită poziție, de cap de pod. Păstrarea, în alte țări est-europene, a unor focare comuniste, plasează, din nou, țara noastră în acest cap de pod, ceea ce poate duce la confruntare, pe terenul nostru, a intereselor deosebite ale marilor puteri.

☐ Prin această poziție, este de părere domnul **Andrei Grosu,** situația țării noastre este mai complicată. Și, chiar dacă ne imaginăm că acest îndrăzneț vis de „casă europeană" se va realiza curînd, ducînd la crearea unei a treia forțe mondiale, interesele marilor puteri, cu atît mai mult, nu vor dispărea. De aceea, credem că trebuie să urmărim plasarea României în concertul mondial și continental, mai ales est-european. Desigur, trebuie avute în vedere modificările ce le-ar putea aduce în raportul de forțe unificarea celor două state germane.

■ **Dar asupra activității promovate de actualul guvern provizoriu în plan extern ?**

☐ Starea de provizorat constituie, desigur, un handicap pentru guvern în demersul său extern, apreciază domnul **Corneliu Rășcanu.** Sînt țări care așteaptă instalarea în România a unei conduceri stabile pentru a vedea cu cine discută. Activitatea de politică externă s-a desfășurat, în general, în vechile structuri. Nu se putea, desigur, schimba totul. Noi considerăm că ceea ce s-a făcut pînă acum s-a făcut bine. Totuși, guvernul trebuie să devină mai activ, chiar agresiv, dacă folosim la figurat termenul, pentru a putea crea premisele unor demersuri eficiente, pentru a fi invitat să participe la viața internațională. Realizarea unor asemenea premise ar însemna, de fapt, o recunoaștere a calității de partener, de participant efectiv la viața internațională, chiar și în situația provizoratului.

**Convorbiri consemnate de
Aurel Zamfirescu**

STOP CADRU

Premierul britanic, Margaret Thatcher, și cancelarul vest-german, Helmut Kohl, la o conferință de presă comună, după convorbirile avute la Londra, săptămîna trecută. Cei doi șefi de gugern — notează agențiile internaționale de presă — se pare că au reușit să risipească neînțelegerile privitoare la unele aspecte ale unificării germane, dar nu au putut depăși divergențele în chestiunile legate de viitorul Europei occidentale, îndeosebi referitoare la preconizata uniune politică. S-a degajat, au afirmat Margaret Thatcher și Helmut Kohl, un „perfect acord de principiu“ asupra menținerii Germaniei unificate în NATO și CEE. „Avem nevoie de protecția NATO“, declara cancelarul vest-german, adăugînd că o Germanie dispunînd de un regim special în problemele de securitate s-ar vedea plasată într-o situație de izolare. În ceea ce privește chestiunea uniunii politice vest-europene, observatorii relevă că, în timp ce șeful guvernului vest-german subliniază că aceasta ar fi de natură să conducă la redobîndirea puterii de influență a continentului în lume, premierul britanic susține, în continuare, ideea că țările comunității vest-europene trebuie „să crească împreună“ și să „coopereze strîns“, păstrîndu-și, însă, „identitatea și mîndria lor națională“

SISTEME CONSTITUȚIONALE

Dieta niponă — principii și structuri

Constituția imperiului japonez, cunoscută sub denumirea de Constituția Meiji, a fost promulgată de împăratul Meiji, la 11 februarie 1889. De fapt, un sistem de funcționare a cabinetului fusese introdus în decembrie 1885. Dieta imperială — primul parlament al Asiei — a fost inaugurată în noiembrie 1890, ziua în care a intrat în vigoare Constituția. Legea fundamentală a Japoniei, adoptată la sfîrșitul secolului XIX, a luat drept model constituția prusacă a celui de-al doilea Reich, fundamentată în ianuarie 1871. Nici unul din cele șapte capitole și 76 de articole ale Constituției Meiji, care era garantată de împărat ca fiind „legea fundamentală imuabilă", nu a fost amendat pînă cînd au fost înlocuite de actuala Constituție.

Schimbarea între Constituția Meiji și actuala lege (în vigoare de la 3 mai 1947) a fost radicală și ea legiferează metamorfoza postbelică a Japoniei într-o națiune nemilitară și democratică.

După al doilea război mondial, în octombrie 1945, generalul Douglas Mac Arthur, comandantul forțelor aliate de ocupație, a pus problema revizuirii vechii constituții ministrului de stat Konoe Fumimaro, din cabinetul Higa Shikuni, și, apoi, premierului Shidehara Kijuro. Au urmat numeroase controverse legate de adoptarea unei noi legi fundamentale, controverse privind, între altele, și negarea, în lege, a originii divine a împăratului.

Noua Constituție japoneză a fost, în cele din urmă, promulgată de către împărat la 3 noiembrie 1946. Actuala lege fundamentală niponă se bazează pe trei principii : suveranitatea poporului și rolul de simbol al împăratului ; pacifismul ; respectarea drepturilor fundamentale ale omului.

Pe baza acestor trei principii, Constituția japoneză prevede sistemul parlamentar de guvernare a țării în care cele trei puteri — **legislativă, executivă** și **judiciară** — sînt separate, avînd o modalitate de funcționare în așa fel încît se verifică și se echilibrează una pe cealaltă. Puterea executivă nu este bazată pe sistemul prezidențial al Statelor Unite, ci are ca model sistemul parlamentar britanic. Puterea legislativă, respectiv cele două camere ale Dietei, desemnează pe primul ministru printr-o rezoluție. Primul ministru formează cabinetul și este responsabil față de Dietă în exercițiul puterii sale. Cele două camere ale Dietei sînt alese prin vot popular și, împreună, ele constituie „cel mai înalt organism al puterii în stat" și „singurul organ legislativ în stat" (articolul 41). Independența puterii juridice este garantată de lege, așa cum este garantată și independența judecătorilor. Deoarece autoritatea juridică cea mai înaltă în stat este Curtea Supremă, ea are puterea revizuirii juridice, ceea ce înseamnă că este împuternicită de către Constituție să controleze constituționalitatea actelor legislative și executive.

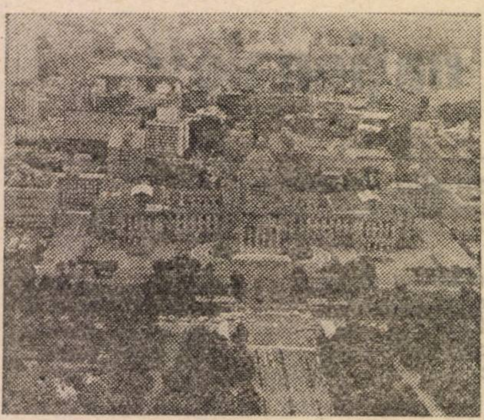

Dieta națională — organul legislativ japonez — își are sediul în Clădirea Dietei (centrul imaginii), *situată lîngă reședința oficială a primului ministru din cartierul tokiot Nagata-Cho. Specificul clădirii îl constituie turnul central în formă de piramidă, construit din marmură, cu o înălțime de 65 de metri. Parlamentul se află în apropiere de districtul Kasumi gaseki — adevărată „casă a ministerelor" : aici sînt „claustrate", așa cum spun japonezii, ministerul afacerilor externe, ministerul finanțelor, ministerul industriei și comerțului internațional, precum și multe birouri guvernamentale*

DIETA NAȚIONALĂ — organul legislativ nipon — este alcătuită din două camere : Camera Reprezentanților (camera inferioară), care are 512 locuri, și Camera Consilierilor (camera superioară — Senatul), cu 252 de locuri. Constituția interzice ca o persoană să dețină simultan un loc în ambele camere ale parlamentului. Mandatul deputaților în Camera Reprezentanților este de patru ani, dar se poate scurta, în momentul în care camera este dizolvată de cabinet (art. 45). Mandatul pentru deputații Camerei Consilierilor este de șase ani, iar la fiecare trei ani se organizează un scrutin pentru reînnoirea a jumătate din locuri (art. 46). Camera inferioară a Dietei are o pondere mai mare în parlament datorită hotărîrilor pe care le ia : numește pe primul ministru (art. 67), elaborează legile (art. 59), aprobă bugetul (art. 60) și tratatele (art. 61).

Legea acordă, deci, independență celor două camere și le diferențiază stabilind mandate diferite și metode de alegere a membrilor lor. Totuși, în comparație cu Camera Lorzilor din Marea Britanie sau Senatul american, Senatul nipon — camera superioară — este formată pe același principiu reprezentativ ca și Camera inferioară.

Conform articolului 59 al Constituției, un proiect devine lege numai după ce a fost votat de ambele camere, cu excepția cazurilor expres prevăzute de legea fundamentală, cum ar fi : fiecare cameră își stabilește regulile de procedură și disciplină (art. 58) ; Curtea Supremă își hotărăște propriile reguli de procedură (art. 77) ; pentru amendarea Constituției se organizează referendum național (art. 96).

Potrivit prevederilor constituționale, hotărîrea Camerei Reprezentanților are prioritate în cazul în care cele două camere nu se pun de acord asupra unui proiect de lege.

Adoptarea bugetului este cel de-al doilea drept mai important al Dietei. Proiectul de buget este elaborat de guvern și supus revizuirii și aprobării Dietei (art. 86). Camera Reprezentanților are dreptul la deliberare prioritară asupra bugetului (art. 60).

Una din cele mai importante funcții ale Dietei este desemnarea primului ministru. Aceasta constituie unul din stîlpii sistemului democratic parlamentar, deoarece cabinetul nu poate fi format fără sprijinul Dietei. Ea votează candidații și desemnează pe cel care obține mai mult de jumătate de voturi în fiecare cameră — în practică, liderul partidului majoritar. Camera Reprezentanților are prioritate în desemnarea primului ministru. Articolul 67 prevede că, în cazul cînd Camera Reprezentanților și a Consilierilor nu sînt de acord asupra unei persoane sau în cazul în care Camera Consilierilor nu face o alegere în decurs de 10 zile după desemnarea făcută de cealaltă cameră, decizia Camerei Reprezentanților va fi și a Dietei.

PRIMUL MINISTRU. În actualul sistem parlamentar nipon, liderului partidului care deține majoritatea în Camera Reprezentanților îi este asigurată și funcția de prim-ministru. În virtutea atribuțiilor sale de a forma și conduce un cabinet, primul ministru exercită controlul asupra puterii executive a guvernului. Ca lider al partidului majoritar, primul ministru este abilitat să exercite controlul asupra Dietei, ramura legislativă. Iar prin numirea judecătorilor, premierul are o poziție clară de influențare a ramurii judiciare.

Puterile constituționale considerabile ale primului ministru și cabinetului în Japonia postbelică derivă din poziția sa anterioară de lider al partidului care a cîștigat sprijinul electoral al poporului.

Constituția prevede că puterea executivă în stat este exercitată de cabinet (art. 65).

Primul ministru este desemnat dintre membrii Dietei printr-o rezoluție a acesteia.

În mod oficial, împăratul îl numește pe primul ministru desemnat de Dietă (art. 6), dar, în realitate, hotărîrea forului legislativ este decisivă. Deși Constituția face restricții, nici un membru din Camera Consilierilor nu a fost desemnat vreodată prim-ministru.

Premierul este desemnat de fiecare cameră, separat, în sesiune plenară, fiind necesară o majoritate absolută în ambele camere. Primul premier al Japoniei a fost Ito Hirobumi (1885—1888), iar sub prezenta Constituție, cel dintîi a fost Katayama Tetsu (1947—1948). În total, Japonia a avut 76 de prim-miniștri.

De la formarea sa, în 1955, Partidul Liberal-Democratic a deținut controlul asupra Dietei, fără întrerupere. Numai în 1979 membrii partidului nu au căzut de acord asupra unui singur candidat ca lider al cabinetului : este vorba de Ohira Masayoshi și de predecesorul său Takeo Fukuda, fapt ce e un balotaj. Acest incident ilustrează o anomalie majoră a scenei politice nipone, datorat forței rivalităților dintre fracțiunile partidului, rivalități ce au evoluat în contextul monopolului puterii deținut de PLD timp de peste trei decenii.

Mihaela Brumă

România,
între holocaust și libertate

George Uscătescu

☐ **Scris de cunoscutul cărturar de origine română, stabilit în Spania,** dl. George Uscătescu, **eseul intitulat** „România, între holocaust și libertate“, **a apărut, la Madrid, în** „Cuadernos Hispano-americanos“, **și s-a bucurat de un larg ecou în străinătate. După cum ne informează autorul, personalități politice de prim rang** — regele Spaniei, Juan Carlos I, președintele Adunării pentru Republică — RPR, din Franța, Jacques Chirac, primul ministru al Italiei, Giulio Andreotti, președintele Partidului Popular din Spania, Manuel Fraga Iribarne **— au avut cuvinte de caldă apreciere față de această lucrare. Numeroși sînt cei care — ne asigură dl. Uscătescu — l-au sfătuit să încredințeze acest eseu unei publicații românești spre apariție și în țara sa de origine. Revista „LUMEA AZI“ este bucuroasă să ofere, începînd cu acest număr, cititorilor săi, acest studiu de profundă analiză politică și istorică.**

Ne-ar trebui concizia unui Guicciardini, ambasadorul Florenței la Curtea Regilor Catolici, în a sa „Relazione di Spagna“, pentru a putea relata cu seninătate și succint ce s-a întîmplat în România în ultima jumătate de secol, una din perioadele cele mai tragice din istoria sa. Nu cred că modelul lui Guicciardini, diplomat abil, istoric și scriitor ilustru, ar putea fi urmat, în ceasul acesta încordat și plin de durere, cînd înfloresc multe speranțe, fără ca, din păcate, să prindă rădăcini trainice în spiritul nostru. Această jumătate de veac de suferințe și sacrificii nemărginite ale unui popor a atins, de curînd, apogeul cu masacrul și genocidul înfăptuite de instrumentele unei tiranii personale care, ideologic, s-a concretizat în puterea unui clan și a unei caste ce au beneficiat de toate bunurile, resursele și strădaniile unei națiuni aduse în stare de sclavie în sensul cel mai radical al termenului. Este, într-adevăr, ceva singular, dar în același timp care oferă imaginea definitivă a tot ce poate genera comunismul aflat în serviciul unei caste implacabile, în mîinile căreia ideologia nu este altceva decît o unealtă absolută a puterii, o castă fără cea mai mică aderență la sentimentele unui popor oprimat, fără înțelegere sau compasiune omenească. Imagine desăvîrșită, a ceea ce Marx însuși definea, cu o anumită intenție, „despotismul asiatic“. Rezultat clar al ideii lui Lenin, după care singură puterea este importantă. Toate acestea, într-un veac ca al nostru, despre care alt profet, Troțki, spunea : „În secolul XX, puterea este tristă“, frază preluată de Albert Camus. Tot Troțki a mai spus : „Cine nu acceptă puterea împletită cu crima nu trebuie să se nască în secolul nostru“.

Cele petrecute de curînd în România nu pot fi înțelese fără o privire retrospectivă. De această dată, logica istoriei — care, sub acest aspect, este foarte departe de scop — este logica crimei. Cei care, asemeni lui Francis Fukuyama, se pare că nu l-au citit pe Nietzsche, continuă să confunde țelul culturii cu cel al istoriei, limitîndu-se să lanseze formule ușor accesibile, și nimic mai mult. Se cuvine, deci, să ne reîntoarcem la însăși istoria poporului român din ultimii cincizeci de ani, pentru a înțelege ceva din acuitatea actuală a dramei. Figura și actele lui Ceaușescu, noul Nero român, și ale clicii sîngeroase formate în cîțiva ani — practic în ultimii cincisprezece din cei douăzeci și cinci, cît a durat dictatura lui personală —, în jurul clanului familiei sale, nu trebuie desprinse de contextul acestor tragici cincizeci de ani. Experiența dictaturii lui Ceaușescu aparține unei faze post-staliniste oarecum distanțate de cea anterioară, în realitate mai lungă și neîndoios mai sîngeroasă. Între stalinismul impus, prin sînge și foc unui popor precum cel român, deloc permeabil la experiența comunistă, în anii '50 și o parte din anii '60, și actuala revoltă a unui întreg popor, total dezarmat, împotriva unei tiranii demente și criminale, există diverse etape ce trebuie analizate.

Cînd Ceaușescu vine la putere în România, în 1965, nu era un personaj necunoscut sau rupt de trecutul stalinist, care practicase o represiune feroce și o exterminare a oricărui nucleu de disidență sau opoziție în țară. Vreme de douăzeci de ani, fusese brațul drept al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, omul lui Stalin în România. Fostul cizmar cîrpaci, care intră în rîndurile rare ale partidului comunist (înainte de august 1944, acest partid nu avusese, niciodată, mai mult de o mie de membri și cîteva zeci de simpatizanți) la vîrsta de cincisprezece ani, îl cunoaște pe Dej într-un lagăr în timpul războiului și devine adeptul lui slugarnic. Pe vremea lui Dej este trimis la școala de cadre de la Moscova, i se încredințează misiuni de încredere în controlul politic al armatei și, ca ministru al agriculturii, pune în practică primul său genocid, cu nimic mai prejos ca ultimul, împotriva țăranilor care se opuneau colectivizării. Mitralierele serviciilor de securitate au fost totdeauna singura metodă de exercitare a puterii pe care viitorul dictator avea să știe s-o folosească cu succes. Se află, apoi, în fruntea conducerii cadrelor de partid, post pe care-l ocupa la moartea lui Dej (survenită cînd acesta avea 64 de ani și datorată unui cancer) și care i-a permis cu ușurință, în 1965, să ajungă la funcția supremă de partid și de stat, calitate ce-l va face să pună, la propriu, mîna pe sceptrul împărătesc și regal al puterii absolute și personale, după cum atestă fotografiile cu prilejul unor ocazii solemne.

Cu toate acestea, a existat o perioadă de cinci ani, în care românii s-au bucurat de o anumită liberalizare internă ; cultura își recuperează o parte din valorile sale tradiționale („moștenirea culturală“, în terminologia erei Ceaușescu) ; crește nivelul de viață al oamenilor. Un fel de „quinquenium Neronis“, în care tînărul împărat nebun se lasă sfătuit de Seneca, maestrul său. În cazul lui Ceaușescu, acești cinci ani culminează cu primăvara de la Praga, pe care o sprijină, vizitîndu-l pe Dubcek cu numai o zi înainte ca tancurile rusești să invadeze Cehoslovacia. Firește, nu se gîndește nici o clipă să aducă suflul primăverii de la Praga la el în țară, dar mobilizează poporul român împotriva unei posibile invazii din partea rușilor. Pe atunci în România nu erau trupe rusești : Gheorghiu-Dej fusese singurul conducător-satelit care l-a convins pe Hrușciov să le retragă de pe teritoriul românesc, asigurîndu-l de lealitatea țării față de Moscova și de Pactul de la Varșovia. În acei cinci ani, românii și-au pus mari speranțe în deschiderea pe care o putea aduce o nouă perioadă. Autoritatea lui Ceaușescu părea populară și deloc despotică și toți o acceptau, amintindu-și în anii îngrozitoarei represiuni staliniste (1948—1963) dezlănțuite în toată România de agenții de la Moscova și instrumentele ei românești de teroare și moarte : închisorile pline, canalul Dunăre—Marea Neagră și un nesfîrșit șir de lagăre de reeducare, cum era cel de cumplită amintire de la Pitești. Începînd, însă, cu anii 1973—1974, situația din România revine la matca stalinistă. Modelul a fost Brejnev, treptat depășit. Puterii atotstăpînitoare a noului dictator care îndepărtase din jurul lui orice alt vechi lider, i se alătură cea a soției sale, Elena Petrescu, care nu avusese niciodată funcții relevante, cu toate că fusese, ca și el, activistă de partid încă din adolescență, precum și puterea clanului familiei lor : frați, fii, cumnați ce ocupă funcții importante pe linie de stat și de partid. Primul ministru Gheorghe Maurer, om moderat, este exclus, și îndepărtarea din funcțiile înalte a tuturor celor care nu făceau parte din familie se continuă pînă la sfîrșit. Nu există opoziție internă, nici disensiune, nici altceva. Totul este controlat, cu strășnicie, de poliția secretă personală și de organele de securitate pe scară mare, rod al unei clici hotărîte să-și mărească neîncetat puterea exclusivă și foloasele materiale proprii. Și tot așa, pînă la catastrofa și holocaustul final, cînd un întreg popor de dezmoșteniți ai soartei s-a dovedit gata de sacrificiul suprem pentru pîine și libertate.

Trebuie, însă, — o spunem din nou — să încercăm, în măsura posibilului, să urmărim procesul și tragedia din România de la început... De cînd datează acest început ? Există, negreșit, o dată capitală, sursă obiectivă a tuturor dezastrelor interne ale unei națiuni, proiectată firesc în marea conjunctură internațională, și a avatarurilor ei, vreme de jumătate de veac. Sîntem în decembrie 1937. Regele Carol al II-lea de Hohenzollern Sigmaringen — cel de-al treilea dintr-o dinastie care făurise România Mare, ce-și realizase, în 1918, deplina unitate a locuitorilor și teritoriului, pe baza aceleiași limbi și culturi — își începe traiectoria care, în mai puțin de trei ani, îl face să fie un premergător al lui Ceaușescu. Aventurier, rege de operetă, adus din exilul la care îl silise propriul său tată de niște lideri politici lipsiți de viziunea viitorului, regele Carol ajunge la tronul țării în iunie 1930. Din primul moment, urmărește să obțină avantaje personale din lupta partidelor politice, în scopul deteriorării și desființării acestora. Totuși, democrația românească ființa și se manifesta cu eficacitate. În decembrie 1937, se termină mandatul partidului liberal, condus de primul ministru George Tătărescu. Se convoacă alegeri generale. În fața pericolului ca acestea să fie „manipulate“ de către rege și partidul la putere, național-liberal, se stabilește un pact de „vigilență“ comună între Iuliu Maniu, șeful Partidului Național Țărănesc, și Corneliu Codreanu, în numele partidului „Totul pentru Țară“ (Garda de Fier). Ambele organizații obțin majoritatea, iar Carol, invocînd „primejdia fascistă“, anulează alegerile, pentru a instaura o dictatură personală, tot de tip „parafascist“, cu un partid unic („Frontul Renașterii Naționale“), condus de rege, care adoptă uniforma și salutul roman, imitînd exemplul cumnatului său, regele Alexandru al Iugoslaviei, asasinat în 1934 la Marsilia. Constituția democratică din 1923 este abrogată, și, în martie 1938, Carol supune plebiscitului o nouă Constituție, dictatorială, suprimînd toate partidele politice ; plebiscitul întrunește 99 la sută din voturile emise obligatoriu. Regele își recrutează colaboratorii dintre transfugii partidelor politice. Instrumentul său principal este Armand Călinescu, din Partidul Țărănesc. Lui Maniu i se impune domiciliu forțat. Lui Codreanu i se intentează un proces de „înaltă trădare“ ; după cîteva luni, este asasinat, împreună cu treisprezece tovarăși de detenție, în momentul în care erau transferați de la o închisoare la alta. Toți șefii Gărzii de Fier sînt întemnițați sau omorîți. Cîțiva membri ai acestei organizații îl asasinează, în septembrie 1939, pe primul ministru Armand Călinescu. În chip de represalii, regele ordonă să fie omorîți în închisoare cîteva sute de căpetenii ale Gărzii de Fier și de membri ai acesteia, ale căror cadavre sînt expuse în piețe publice. Partidul comunist, aproape inexistent în această perioadă, nu suferă nici o persecuție. Cîțiva simpatizanți ai săi, ca sociologul Mihail Ralea, ajung miniștri în guvernul lui Carol. În acest timp, situația internațională se complică. Carol navighează între alianțele cu democrațiile occidentale și încercările disperate de a cuceri simpatia lui Hitler, pe care-l vizitează în noiembrie 1938, la Berchtesgaden. O bună parte din petrolul românesc ia drumul Germaniei. Pactul germano-rus din august 1939 vine să complice și mai mult situația. În acordurile Hitler-Stalin fusese prevăzută cedarea Basarabiei românești rușilor. Aceștia o ocupă în iunie 1940, adăugîndu-și — din proprie inițiativă, fără nici un protest din partea lui Hitler, care plănuia, de pe atunci, războiul împotriva Uniunii Sovietice — Bucovina românească de nord și teritoriul Herța.

Însă catastrofa românească pusă la cale, în mare parte, de dictatura lui Carol nu se sfîrșește aici. În vara anului 1940, dictatul germano-italian de la Viena cedează Ungariei un leagăn esențial al teritoriului românesc al Transilvaniei. Pentru a integra Ungariei minoritatea maghiară din centrul Transilvaniei, este, de asemenea, cedată o mare parte dintr-un teritoriu locuit de români. Prin convențiile de la Craiova, este cedată Bulgariei regiunea Cadrilaterului, din sudul Dobrogei, între Dunăre și Marea Neagră.

Carol însuși cade în septembrie 1940, abdicînd în favoarea fiului său Mihai. Puterea regală este asumată de generalul Antonescu, ce se proclamă conducător, în colaborare cu rămășițe ale Gărzii de Fier. Începe o strînsă colaborare cu Germania. În ianuarie 1941, cu asentimentul lui Hitler, Antonescu elimină din guvern Garda de Fier și, în luna iunie a aceluiași an, intră în război împotriva Rusiei, alături de Axă. Opoziția democratică românească, în frunte cu șefii partidului liberal și ai celui țărănesc, Brătianu și Maniu, îi cere lui Antonescu oprirea trupelor românești îndată după cucerirea Basarabiei și Bucovinei de nord. Acest lucru era imposibil din toate punctele de vedere în acele împrejurări, astfel că România continuă războiul pînă în august 1944, cînd, în vreme ce rușii înaintau spre inima țării, regele Mihai și partidele politice „istorice“ (liberal, țărănesc și social-democrat) reconstituite — la care se adaugă, prin forța evenimentelor, un partid comunist alcătuit din ceva mai puțin de o mie membri — semnează un armistițiu cu rușii și puterile aliate. Rușii și colaboratorii lor improvizați se instalează în România. Urmează ani îngrozitori. Antonescu și principalii săi adepți sînt arestați, li se intentează procese, sînt condamnați și executați. Este curios de semnalat că, în acțiunea sa din ultimii ani de recuperare, a „moștenirii“, Ceaușescu a dat spre publicare unui prieten al său din Italia o importantă documentație din arhivele statului român, în scopul revendicării figurii lui Antonescu drept erou național sacrificat de ruși. Această carte, intitulată Mareșalul Antonescu, cuprinde trei mari volume. Ce l-a putut determina pe Ceaușescu să ajute și să stimuleze — în alt chip nu se poate explica oferirea unei importante documentații din arhivele secrete — publicarea unei opere de o asemenea natură ? Tensiunile sale cu Moscova ? Dorința de independență ? Tendința lui paranoică de a se identifica cu o întreagă istorie românească ce avea să culmineze cu persoana și opera lui ?

Guvernele de tranziție — 1945—1947 — și regele Mihai n-au putut opri dorința rușilor de a supune România unui partid comunist improvizat din rîndurile lui inexistente. Datorită acestei situații specifice, realitatea românească din ultimii 40 de ani avea să fie o realitate singulară și paradoxală. N-au existat, nicicînd, aici, comuniști credincioși unui ideal social. Naționalismul românesc — identificarea comunismului cu imaginea unei Rusii ce amenință neîncetat existența poporului român — a făcut imposibil un partid comunist în România. Tocmai de aceea, „a posteriori“, Ceaușescu și-a inventat el însuși, sieși și soției sale, imaginea de „eroi socialiști“ de la cincisprezece ani. O întreagă istorie inventată „a rebours“. Proiectată înapoi dintr-o actualitate dezolantă și fără speranță.

Să reluăm, însă, desfășurarea evenimentelor de la jumătatea anilor '40. Foamete, dezolare și moarte. Regele Mihai și partidele politice, efemer renăscute, încearcă zadarnic să stăvilească nenorocirile, să pună frîu nelegiuirilor. În alegerile din 1947, partidele democratice obțin 80 la sută din voturi. Vîșinsky amenință la București, mareșalii ruși amenință și ei, grupul restrîns de comuniști, aduși cu tancurile rusești, caută instrumente ale vechii politici folosite în scopul anihilării oricărei opoziții. Unul din aceste instrumente este Petru Groza, ales președinte al unei Republici Populare Române, la abdicarea regelui, în decembrie 1947, sub amenințare directă. În cursul perioadei de tranziție, adică între 1945 și 1948, drojdia societății românești se repede să îngroașe rîndurile unui partid comunist născut artificial. Această gestație artificială, avea să creeze, pentru totdeauna, așa cum spuneam, o situație unică și paradoxală pentru așa-numitul comunism românesc. Aceasta va face imposibilă o disidență internă. Cu excepția lui Lucrețiu Pătrășcanu, unul dintre puținii intelectuali comuniști, lipsesc în România procesele de „curățire“, precum au fost, începînd cu rebeliunea lui Tito în Iugoslavia, procesul Rajk în Ungaria, procesul Slansky în Cehoslovacia și, ceva mai tîrziu, persecuția lui Gomulka în Polonia. Nici în această primă etapă, nici apoi, la moartea lui Dej sau în timpul domniei lui Ceaușescu, n-au existat, practic, în România comuniști rebeli, renovatori sau idealiști. Inexistența totală a unui comunism istoric a oprit apariția unei disidențe în interior, posibilă doar în alte țări ale Estului devenit satelit.

(Va urma)

GEORGE USCATESCU s-a născut la Curteanca, în anul 1919. După terminarea studiilor universitare, s-a stabilit la Madrid. Este diplomat în drept și filozofie al Universității București, doctor în filozofie, litere și drept al Universității din Roma. Actualmente, este profesor la Universitatea Complutense din Madrid, șeful catedrei de istoria și critica artei. Este, de asemenea, președintele Societății Internaționale de Studii Filozofice, „Giovanni Gentile“, din Roma.

Dintre lucrările domniei-sale, relevăm : „Problema Europei“ (1949), „Profeții Europei“, „Seneca, contemporanul nostru“ (tradusă și în românește), „România : popor, istorie, cultură“, „Relații culturale hispano-române“, „Teoria și negarea istoriei“, „Oameni și realități ale timpului nostru“. Au apărut în traducere, editate și în România, două volume de versuri, studii despre Seneca, Erasmus și Brâncuși, precum și lucrarea „Ontologia culturii“.

STOP CADRU

Evoluțiile politice din Mongolia sînt rapide : timp de trei luni, valul de manifestații s-a soldat cu unele „decantări“, chiar substanțiale : au apărut primele partide de opoziție, formate, în mare parte, din tineri și intelectuali, iar, la nivelul guvernului, au avut loc importante remanieri. Jambîn Batmunh a demisionat din funcțiile de președinte al republicii și de secretar general al Partidului Popular Revoluționar Mongol (PPRM), la putere de 66 de ani. Au urmat alți patru membri ai Biroului Politic, primul ministru, trei viceprim-miniștri. De la mijlocul lunii martie, PPRM nu se mai bucură de garanția constituțională privind rolul său conducător în societatea mongolă. Marele Hural Popular — parlamentul —, redus, decenii întregi, la rolul de „cameră de înregistrare“, a cunoscut, pentru prima oară, animația dezbaterilor. Mongolii privesc cu încredere spre economie, unde au dispărut deja unele îngrădiri. Noul președinte al țării, Punsalmaagin Ocirbat, primul ministru, Saravin Gungaadorj, și liderul PPRM, Gombojavîn Ocirbat, sînt considerați a fi promotori ai reformelor.

serial

Arhipelagul Gulag

13

Aleksandr Soljenițîn

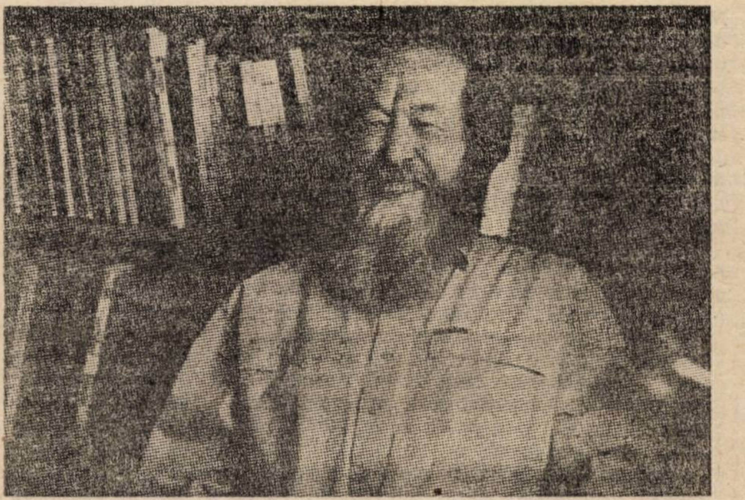

Pedeapsa capitală

dacă e să judeci după documentele oficiale, pedeapsa cu moartea a fost reintrodusă, în toate drepturile sale, din iulie 1918 — nu a fost „reintrodusă", ci introdusă ca o nouă eră de execuții. Dacă considerăm că Lațis nu minimalizează, ci doar nu dispune de date complete, și că tribunalele revoluționare au îndeplinit, cel puțin, aceeași activitate judecătorească, după cum CK a efectuat execuții fără nici un fel de judecată, vom găsi că, în 20 de gubernii centrale din Rusia, în 16 luni (iunie 1918 — octombrie 1919) au fost împușcați peste 16 000 de oameni, adică peste o mie pe lună. (Printre altele, să ne amintim că, atunci, au fost împușcați Hrustalev-Nosar, președintele primului Soviet de deputați din Rusia, și pictorul care a făcut schița uniformei de ostaș al armatei roșii, purtată în tot timpul războiului civil.)

La toate acestea se adaugă tribunalele militare revoluționare, cu sutele lor de mii de executați lunar. Apoi, tribunalele din domeniul căilor ferate.

Dar poate nu aceste împușcări izolate, pronunțate — sau nu — ca verdict, care, apoi, s-au transformat în mii și mii, au înlemnit și au amețit Rusia, care a intrat în 1918 în era execuțiilor.

Și mai odioasă ni se pare moda părților beligerante, iar apoi, a învingătorilor — și anume, aceea de-a scufunda șlepuri, de fiecare dată încărcate cu sute de oameni, care nu fuseseră numărați, trecuți pe listă sau strigați, mai ales ofițerii din marină și alți ostatici în Golful Finic, în mările Albă, Caspică și Neagră și în Baikal. Aceasta depășește cadrul relatării noastre referitoare exclusiv la probleme judiciare, dar aceasta este istoria moravurilor, de unde derivă tot ceea ce s-a întîmplat ulterior. În toate epocile noastre, începînd de la primul Riuric, a existat oare vreo perioadă cu atîtea atrocități și cu atîtea asasinate săvîrșite de bolșevici în timpul și pînă la sfîrșitul războiului civil de după Octombrie ?

Am ocoli o „sinuozitate" caracteristică, dacă nu am spune că pedeapsa cu moartea a fost anulată... în ianuarie 1920 ! Un cercetător poate să se simtă jenat în fața unei asemenea credulități și slăbiciuni din partea dictaturii, care se priva de un paloș al răzbunării, atunci cînd, în regiunea Cubani, mai era Denikin, în Crimeea—Vranghel, iar cavaleria poloneză se pusese în mișcare. Dar, în primul rînd, acel decret era foarte prudent : el nu viza tribunalele militare, ci numai condamnările fără judecată ale CK, precum și tribunalele din spatele frontului.

De aceea, cei ce urmau să fie executați puteau fi transferați, în prealabil, mai aproape de locul execuției. Astfel, pentru istorie s-a păstrat următoarea dispoziție :

„Secret. Circulară.

Președinților CK și VCK, ai secțiilor speciale.

Avînd în vedere abrogarea pedepsei cu moartea, propunem ca toate persoanele care, săvîrșind diferite crime, urmează să fie executate, să fie trimise în perimetrul teatrului de război, în zona în care decretul privind abrogarea pedepsei capitale nu acționează.

15 aprilie 1920 N325/16.756
Șeful secției speciale a VCK
(semnătură)
Iagoda"

În al doilea rînd, totul a fost pregătit printr-o „curățire" prealabilă a închisorilor (prin împușcări masive de deținuți, cărora ar fi putut să li se aplice decretul). Și, în al treilea rînd — lucrul cel mai liniștitor — decretul a fost în vigoare puțin timp — doar 4 luni (pînă ce închisorile s-au umplut din nou). Prin decretul din 28 mai 1920, VCK a primit din nou dreptul de a împușca.

Revoluția se grăbește să dea tuturor lucrurilor un nume nou, pentru ca fiecare lucru să apară ca nou. Astfel, „pedeapsa cu moartea" a fost rebotezată „pedeapsa capitală", în scop de apărare socială. Bazele legislației din 1924 ne explică că această pedeapsă capitală a fost introdusă provizoriu, pînă la anularea ei completă, de către Comitetul Executiv Central.

Și, în 1927, au început, într-adevăr, să o anuleze : a fost păstrată numai pentru crime împotriva statului și armatei și, în plus, e adevărat, pentru banditism (dar se știe ce interpretare politică largă se dădea „banditismului" în anii aceia, ca și astăzi : de la formațiunile armate din Asia Centrală și pînă la partizanul lituanian din pădure, orice naționalist înarmat, care nu este de acord cu puterea centrală, este un „bandit", așa că se putea să se rămînă fără un asemenea articol ? Și răsculatul dintr-un lagăr și cel care participă la răzmerița din oraș, tot „bandit" este). În cinstea celei de a 10 aniversări a lui Octombrie, la articolele privind apărarea persoanelor particulare, împușcarea a fost anulată.

La cea de a 15-a aniversare a lui Octombrie, a fost adăugată pedeapsa cu moartea după „legea din șapte a opta" — acea lege extrem de importantă a socialismului în curs de instaurare, care făgăduia fiecărui supus un glonte pentru fiecare fărîmă ce aparținea statului.

Așa cum se întîmplă întotdeauna, mai ales la început, s-a făcut exces cu această lege, în anii 1932—1933, și, atunci, s-a împușcat cu un zel deosebit. În această perioadă pașnică (încă pe vremea lui Kirov...), numai în închisoarea Krestî, din Leningrad, în decembrie 1932, își așteptau soarta, în același timp, 265 de condamnați la moarte — iar, în decursul anului, numai la Krestî, numărul condamnaților a depășit o mie.

Cine erau acești răufăcători ? De unde atîția complotiști și răzvrătiți ? Bunăoară, se aflau acolo șase colhoznici de lîngă Țarskoie Selo care erau învinuiți de faptul că, după ce în colhoz au cosit fînul (cu mîinile lor), s-au dus pe cîmp și au cosit ce mai rămăsese, pentru vacile lor. Nici unul din acești țărani nu a fost grațiat de către Comitetul Executiv Central, — sentința a fost executată !

Chiar dacă Stalin nu ar fi ucis niciodată pe nimeni, aș considera că, numai pentru acești șase țărani, merita să fie tras pe roată. Și mai îndrăznesc unii să șușotească : „dar cum de ați îndrăznit să-l demascați ?", „să-i tulburați marea umbră ?" „Stalin aparține mișcării comuniste mondiale !". După mine însă — numai Codului penal.

Dar Lenin și Troțki sînt oare mai buni ? Începutul l-au făcut ei.

Să redevenim, însă, imparțiali, cît mai nepărtinitori. Fără îndoială, Comitetul Executiv Central ar fi „anulat complet" pedapsa capitală, odată ce a promis să o facă, dar nenorocirea e că, în 1936, „Părintele" și „Învățătorul" a anulat complet chiar Comitetul Executiv Central. Atunci, și „pedeapsa capitală" a devenit pedeapsă — și nu „apărare" împotriva a ceva de neînțeles. Împușcările din 1937—1938, nici chiar pentru urechea lui Stalin nu mai încăpeau în noțiunea de „apărare".

Care jurist sau care istoric ne va furniza o statistică verificată a acestor împușcări ? Unde este acea arhivă în care să putem pătrunde ca să cercetăm cifrele ? Așa ceva nu există. Și nici nu va exista. De aceea vom îndrăzni doar să repetăm cifrele — zvonuri care circulau în 1939—1940 sub bolțile închisorii Butîrki și proveneau de la „ejoviștii" mari și mijlocii căzuți, care trecuseră, și ei, pentru scurt timp, prin acele celule (ei știau !). Spuneau „ejoviștii" că, în acești doi ani, în Uniune au fost împușcați 500 000 de „politici" și vreo 480 000 de infractori de drept comun conform art. 59-3 (ei erau executați ca „oameni de sprijin ai lui Iagoda" ; în acest fel, a fost decimată și „vechea lume nobilă a hoților").

În ce măsură sînt reale aceste cifre ? Considerînd că execuțiile au durat nu doi ani, ci numai un an și jumătate, de la articolul 58 trebuie să ne așteptăm, în medie, la cîte 28 000 de executați pe lună. Pe întreaga Uniune Sovietică ! În cîte locuri au fost ei, însă, executați ? După socotelile cele mai modeste, ar fi cam 150 (în realitate, erau, desigur, mult mai multe), Numai la Pskov, sub clădirile multor biserici, în cămăruțe ocupate cîndva de pustnici erau amenajate încăperi ale NKVD pentru torturi și execuții. Chiar și în anul 1953, în aceste biserici nu puteau intra excursioniști. Arhive ? Nici vorbă... nici pînzele de păianjen nu au fost curățate de vreo zece ani. Înaintea începerii lucrărilor de restaurare, oasele erau cărate, de acolo, cu camioanele. Într-un singur loc, într-o singură zi, se executau cîte șase persoane. Este oare fantastic ? Cifrele sînt mai mici decît realitatea ! (Potrivit altor surse, pînă la 1 ianuarie 1939 au fost executați 1 700 000 de oameni).

În anii războiului antifascist, din diferite motive, aplicarea pedepsei capitale, ba se extindea, ca, de exemplu, în legătură cu militarizarea căilor ferate, ba se îmbogățea ca formă (din aprilie 1943, a acționat decretul în legătură cu spînzurarea).

Toate aceste evenimente au întîrziat, într-o oarecare măsură, desființarea definitivă și pentru totdeauna a pedepsei capitale, desființare care fusese promisă. Și totuși, prin răbdarea și devotamentul său, poporul nostru a reușit să obțină anularea acestei pedepse : în mai 1947, Iosif Vissarionovici își proba, în fața oglinzii, un nou rînd de haine, și i-a plăcut. Apoi, el a anunțat Prezidiul Sovietului Suprem că anulează pedeapsa capitală pe timp de pace, înlocuind-o cu 25 de ani de detenție, așa-numitul „pătrar“). Dar poporul nostru este nerecunoscător, este chiar criminal — și nu este în stare să aprecieze mărinimia ! De aceea, guvernanții au oftat doi ani și jumătate fără pedeapsa capitală și, la 12 ianuarie 1950, a fost semnat un decret opus primului. Avînd în vedere cererile unor republici unionale (Ucraina să fi fost ?), ale sindicatelor (ce bune sînt aceste sindicate, ele știu întotdeauna ce se cere !), ale organizațiilor țărănești (probabil că „Marele om“ a visat în somn, pentru că tot el a călcat în picioare toate organizațiile țărănești încă în anul marii cotituri), precum și ale oamenilor de cultură (o cerere de acest fel, din partea lor, este, într-adevăr, verosimilă)..., pedeapsa cu moartea a fost reintrodusă pentru „trădători de patrie, spioni și diversioniști“, care se adunaseră deja într-un număr suficient (au uitat, însă, să anuleze pedeapsa de 25 de ani detenție, aceasta rămînînd în vigoare).

Și tăierea capetelor a început fără prea mari eforturi. În anul 1954, aceeași pedeapsă a început să fie aplicată și pentru omor premeditat, în 1961 — pentru delapidarea din avuția statului, falsificarea banilor ,teroare la locurile de detenție, în iulie 1961 — pentru încălcarea regulilor privitoare la operațiunile valutare, în februarie 1962 — pentru atentat la viața milițienilor și membrilor echipelor de sprijinire a miliției, tot atunci — pentru viol și, imediat după aceasta, pentru mită.

Este drept că toate acestea aveau un caracter temporar —, pînă la anularea pedepsei. Chiar și astăzi încă se mai consemnează fapte de acest fel !

Și reiese că cel mai mult am stat fără pedeapsa cu moartea pe vremea împărătesei Elisabeta Petrovna.

Condamnații la moarte

În cadrul existenței noastre prospere și oarbe, ni-i imaginăm pe cei condamnați la moarte drept solitari siniștri și puțini la număr. Instinctiv, ne mîngîiam cu certitudinea că noi nu puteam ajunge nicicînd în camera condamnaților la moarte și că, oricum, dacă pentru o pedeapsă ca asta nu era necesară o vină remarcabilă, era nevoie cel puțin de o viață excepțională. Oricum, ar trebui să ne reconsiderăm părerile, deoarece, în camerele celor condamnați la moarte, au stat mulți oameni dintre cei mai obișnuiți, pentru infracțiuni dintre cele mai comune. Și mai era și o chestiune de noroc : adesea, în loc de grațiere, erau definitiv condamnați.

De exemplu, un agronom de la secția agricolă raională a primit pedeapsa capitală pentru o greșeală la analiza grîului dintr-un colhoz ! (Poate că rezultatul analizei nu a convenit șefilor ?). Acest lucru s-a întîmplat în anul 1937.

Un președinte de cooperativă meșteșugărească (care confecționa mosoare de ață), Melnikov, a primit pedeapsa capitală din cauză că în atelier s-a produs un incendiu de la scînteia locomobilului utilizat ca forță motrice ! — 1937. (Este drept că pedeapsa i-a fost comutată în detenție pe termen de zece ani).

În cadrul aceluiași penitenciar, Krestî, își așteptau moartea în anul 1932 : Feldman, la care a fost găsită valută, Faitelevici, care a vîndut tablă de oțel pentru confecționat penițe. Deci, vechiul negoț a devenit, și el, demn de pedeapsa capitală !

Este oare uimitor faptul că a fost condamnat la moarte săteanul Gheraska ? De Sfîntul Nicolae, Gheraska a plecat în satul vecin, unde s-a îmbătat și a lovit cu pumnul... fundul — să nu care cumva să credeți că al milițianului —, ci al calului milițianului ! (Este drept că, pentru a face în ciuda miliției, el a smuls, apoi, o scîndură de la prispa sovietului sătesc și firul de telefon, strigînd în gura mare : „Jos cu ei !“)

Norocul de a nimeri în camera celor condamnați la moarte nu este determinat de faptul dacă au făcut sau nu acel ceva, ci de felul în care se învîrtește roata, de fenomenele majore exterioare nouă. De exemplu : Leningradul se află în blocadă. Ce ar putea să creadă conducătorul suprem al Leningradului, tovarășul Jdanov, despre activitatea securității, dacă, în aceste luni de urgie, nu vor exista execuții ? Probabil că organele securității sînt inactive ! Așa e ? Trebuie descoperite comploturi pe care le pun la cale nemții din afară. De ce, în timpul lui Stalin, în anul 1919, astfel de comploturi au fost descoperite, iar în timpul lui Jdanov, în anul 1942 — nu ? Se comandă, se face ! Se descoperă cîteva comploturi cu ramificații ! De exemplu, este ales generalul-locotenent Ignatovski. Este un semnal. Lui Ignatovski, care este inginer, îi place să stea de vorbă cu marinarii despre tehnică. S-a notat ! Ignatovski este luat. A sosit timpul socotelilor ! I se cere : numiți patruzeci de membri din organizația dumneavoastră. Omul spune ce i se cere. Dacă sînteți cumva dirijorul unei fanfare, nu prea aveți șanse să fiți printre cei numiți. Dacă sînteți, însă, profesor la Institutul tehnologic, veți fi pe listă. A depins oare de dumneavoastră ? Dacă sînteți pe listă, execuția este inevitabilă.

Și toți sînt executați. Să vedeți, însă, cum a rămas în viață marele specialist rus în hidrodinamică, Konstantin Ivanovici Strahovici. Unul din șefii mari de la securitatea statului era nemulțumit că listele sînt mici și execuțiile puține. Se hotărăște că Strahovici ar fi omul nimerit pentru descoperirea unei noi organizații. Este chemat căpitanul Altschuller. „Deci, ați decis că recunoașteți totul repede și să plecați pe lumea cealaltă pentru a ascunde guvernul ilegal ? Ce funcție ați avut în cadrul lui ?“ Și astfel, aflîndu-se deja în camera condamnaților la moarte, Strahovici ajunge din nou în anchetă ! El îl roagă pe anchetator să-l considere ministru al învățămîntului (ar vrea să termine totul cît mai repede !). Dar Altschuller nu este mulțumit. Ancheta continuă și, între timp, grupul lui Ignatovski este executat. La unul din interogatorii, pe Strahovici îl cuprinde mînia. Nu că ar vrea să trăiască, dar a obosit să tot moară și, mai ales, îi este silă să mai mintă. Astfel, în cadrul unui interogatoriu încrucișat, care are loc în prezența unui mare șef, el bate cu pumnul în masă : „Voi veți fi împușcați cu toții ! Nu mai vreau să mint ! Retrag toate declarațiile !“ Și criza de mînie îl ajută. Nu numai că se sistează ancheta, dar este chiar uitat pentru mult timp în camera celor condamnați la moarte.

Probabil că, pe fundalul cumințeniei generale, criza de disperare ajută uneori.

Dar iată că alți oameni sînt împușcați. La început, cu miile, iar, apoi, cu sutele de mii. Noi împărțim, înmulțim, oftăm, blestemăm. Dar cifrele sînt cifre ! La început, ele uimesc, apoi se uită. Dacă rudele celor executați ar oferi unei edituri fotografiile celor executați și s-ar edita un album cu toate aceste fotografii, în mai mult volume, privindu-le, ai avea de tras concluzii pentru restul vieții. O astfel de lectură cu puține cuvinte ar rămîne întipărită în inimă pentru totdeauna.

Într-o familie de foști deținuți, cunoscuți ai mei, există un obicei : de cinci martie, ziua morții Ucigașului Principal, pe masă se pun fotografiile celor executați sau morți prin lagăre — cîteva zeci, cîte au putut fi adunate. Toată ziua, în casă domnește o atmosferă solemnă : semi-bisericească, semi-muzeală. Cîntă muzică funebră. Vin prietenii, privesc fotografiile, tac, ascultă, schimbă replici în șoaptă și pleacă fără a-și lua rămas bun.

Dacă s-ar face pretutindeni la fel, ar rămîne măcar o urmă. Ca să nu fi fost totul degeaba !

●

Cum se întîmplă toate acestea ? Cum așteaptă oamenii ? Ce simt ? La ce se gîndesc ? La ce concluzii ajung ? Cum sînt duși ? Ce simt în ultimele minute ? Și cum... se petrece de fapt... trecerea în neființă ?

Este naturală această dorință bolnavă a oamenilor de a ști ce se întîmplă dincolo de cortină (cu toate că noi nu vom ajunge, desigur, niciodată la așa ceva). Este firesc și faptul că oamenii care pot povesti nu cunosc „ultimul lucru“, pentru că fac parte dintre cei grațiați.

Ce este mai departe știu numai călăii. Dar călăii nu povestesc. (Ce rost ar avea să povestească acel renumit „unchiul Lioșa“, de la penitenciarul Krestî, care venea, răsucea mîinile la spate, punea cătușele, iar, dacă cel dus noaptea prin coridor mai striga „adio fraților !“, îi băga un căluș în gură ? Probabil că, și astăzi, umblă prin Leningrad bine îmbrăcat).

Dar nici călăul nu știe chiar totul. Trăgînd, îndobitocit, în ceafa celui condamnat, sub acoperirea zgomotului unei mașini, ca să nu se audă împușcătura, el este sortit să nu înțeleagă nimic. Sfîrșitul, nici el nu-l cunoaște. Sfîrșitul este știut numai de cei morți, deci de nimeni.

Poate un artist mai știe ceva neclar și imprecis, pînă în momentul glonțului sau frînghiei. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Mircea Podină

Acei bolnavi care au guvernat

10

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

Winston Churchill

Al doilea atac cerebral survine la 21 februarie 1952. Cu un rar talent în arta de a-i masca gravitatea, Lord Moran minimalizează importanța unor incidente de acest fel. „Ele (incidentele similare — n.t.) indică o anumită instabilitate în circulația cerebrală intensificată ca urmare a unui efort mental excesiv", explică el. Praf aruncat în ochii profanilor. Churchill este nevoit să abandoneze treburile curente ale cabinetului. La 26 iunie, dispare. Și Lord Moran se decide să publice un comunicat într-o oarecare măsură înșelător. El evocă tulburări ale circulației care au provocat amețeli, ceea ce necesită un repaos pentru convalescență în Bermude. În realitate, o tromboză embolică a lovit, pentru a treia oară, pacientul de care se îngrijea.

Începînd din acest moment, primul ministru nu mai deține controlul asupra creierului. Nu-și dă seama de gravitatea stării sale, nu simte cît de mult îl transformă. Exprimarea îi devine greoaie, stîlcește cuvintele, amestecă secolele, datele, memoria îi joacă feste. În august 1953, Lord Moran îl îndeamnă să-și diminueze activitatea, pînă la demisie. Revine, însă, asupra acestei recomandări, precizează că prețul unei asemenea renunțări va fi creșterea frustrărilor, a depresiunilor. Îndulcește, el, pilula amară ? Cum să mai fie de mirare că Churchill se încăpățînează ? Două luni mai tîrziu, speriată de avansarea deteriorării mentale a soțului său, doamna Churchill îi reproșează lui Lord Moran că nu încearcă nimic pentru a-l determina pe primul ministru să nu-și mai continue misiunea. Pus la curent cu atitudinea soției, Churchill aprinde unul din teribilele sale trabucuri și surîde.

hotărăște, în această stare cerebrală, să efectueaze o nouă călătorie în Bermude, spre a-l convinge pe președintele Eisenhower să accepte o întîlnire cu sovieticii, pentru a se pune capăt războiului rece. Intenție lăudabilă. Dar nu mai dispune de mijloace pentru a-și realiza ambițiile. Deoarece președintele american are alături de el un mentor, pe secretarul de stat Foster Dulles, agresiv pînă în pînzele albe. Întîlnirea nu se desfășoară în avantajul lui Churchill, care se plînge de eșecul său lui Lord Moran : „Se pare — zice el — că toată inițiativa a fost lăsată pe seama lui Dulles. Se pare că președintele nu este decît păpușa ventrilocului. Dulles vorbește ca un pastor metodist și laitmotivul său este : nimic nu poate ieși dintr-o întîlnire cu rușii, decît, poate, ceva diabolic. Dulles constituie un handicap teribil. În urmă cu zece ani, aș fi putut aduce argumente decisive. Chiar și acum, n-am fost învins de el. Propria-mi ruină a fost cea care m-a umilit. În ce vă privește, Lord Moran, ați făcut tot posibilul pentru a întîrzia evoluția situației". Medicii notează cu interes faptul că Churchill a devenit, brusc, conștient de decăderea sa, departe de ai săi, în fața unui adversar ce nu-l va menaja.

La 6 aprilie 1955, în vîrstă de peste 80 de ani, Winston Churchill își dă demisia din funcția de prim-ministru. Plecarea sa nu este lipsită de grandoare : „Plec la Chartwell, zice el, și nu vreau să mai văd pe nimeni. Am multă corespondență ce trebuie pusă în ordine".

În castelul său, pe care flutură flamura cu blazonul familiei, dînd impresia unui vas-amiral, acei „cîini negri" nu-l vor devora, așa cum sugera Lord Moran. Pentru că avea, fără îndoială, un suflet blindat cu oțel. Și va primi pe mulți, dezmințindu-și afirmația făcută în momentul în care părăsea puterea. Curtenitor, se vădea de o gentilețe fără seamăn față de oaspeți. Avea, în cursul unei zile, puține ore de luciditate. Și cînd apatia îl cuprindea, ori conversația îl obosea, își deconecta, pur și simplu, aparatul acustic.

Suferă un nou atac la 26 octombrie 1956. Cu pierderea vorbirii și a memoriei. Va recupera, totuși. Dar toamna lui 1959 a fost crudă pentru el. La 22 octombrie, un nou atac, al cincilea. Însoțit de convulsii epileptice. Medicii vor crede că ultimul său accident cerebral, din 17 noiembrie 1959, îl va secera. El îi supraviețuiește, totuși, deși profund slăbit din punct de vedere fizic și spiritual.

Astfel s-a stins, puțin cîte puțin, această lumină ardentă, care a știut să insufle speranțe lumii libere. Și declinul va dura șase ani, ce se scurg, de această dată, în afara universului uman. Agnostic, Winston Churchill n-a crezut niciodată într-o viață viitoare. Își imagina că „dincolo" va fi doar un fel de obscuritate, un ansamblu de tenebre reci și catifelate. În 1965, la 91 de ani, pentru el a venit momentul să afle dacă a avut dreptate.

Francisco Franco

dictatorilor din Peninsula Iberică, Antonio Salazar și Francisco Franco, le este consacrat capitolul VIII al cărții „Acești bolnavi care ne guvernează". Alăturarea se impune firesc, deoarece destinul a făcut să aparțină aceleiași generații, să îmbrățișeze aceeași ideologie, să dețină puterea în calitate de șefi de stat, pînă la sfîrșitul vieții, fiind, amîndoi, de-a lungul unei perioade de aproape patru decenii, exponenții coșmarului totalitar. Un spațiu mai mare este acordat, în mod justificat, „franchismului", pe de o parte, pentru că evenimentele din Spania reprezintă un episod cu distincte reverberații în plan extern — ne gîndim la războiul civil și terenul de experimentare pe care l-a reprezentat, în primul rînd, pentru aviația Reichului hitlerist în pregătirea armatei germane pentru război —, pe de altă parte pentru că, în plan medical, eforturile de menținere în viață, în final, a dictatorului spaniol au reprezentat un tipic „activism medical, inutil și sîngeros". Redăm, în cele ce urmează, fragmente din paginile scrise de Pierre Accoce și dr. Pierre Rentchnik în legătură cu Francisco Franco, lăsînd, acolo unde se simțea necesar, comparațiile cu Salazar.

La Toledo, în Spania, deși îmbrăcat în uniforma kaki a cadeților militari, Franco nu impune prin aspectul său exterior. Nici una din trăsăturile sale nu-i anunță viitorul. Era un omuleț firav, probabil cel mai mărunt soldat al armatei spaniole. Cum ar fi putut comanda ? Are, el, destul suflu pentru aceasta în pieptul său strîmt ? Încă nu se știa că, sub carapacea fragilă, erau disimulate sentimente explozive. Francisco Franco era gata să întreprindă orice act de îndrăzneală pentru a face să dispară impresia detestabilă pe care o lăsa înfățișarea sa.

Sublocotenent de infanterie, cu aparență infantilă, pleacă în Maroc. Deoarece, în mijlocul nisipurilor, Spania duce o luptă fără răgaz împotriva celor ce i se opun. Acolo, cei ce mor sînt numeroși. Și avansarea în grad constituie recompensa celor curajoși. Or, lui Franco nu-i lipsește îndrăzneala. Este chiar calitatea sa dominantă. Uimindu-și superiorii. Urcă grad după grad, pînă la cel de locotenent-colonel, ajungînd să conducă Legiunea străină, redutabila Bandera. Este numit general la 33 de ani. Este unul din cei mai tineri șefi ai armatei spaniole. Și cel mai insensibil, mai implacabil, ceea ce, desigur, nu se consemnează în dosarele militare.

La vremea respectivă, Spania își parcurge purgatoriul. Orgoliosul imperiu madrilen dormitează sub narcoza vremurilor de altă dată. Dar perioada conchistadorilor este moartă. Cum, de asemenea, este moartă puterea externă a ibericilor. Economia este, la rîndul ei, lipsită de viață. Înfloresc, în schimb, comploturile, grevele, activitățile separatiste. Alfonso al XIII-lea, rege de operetă, nu mai guvernează. Armata, avîndu-l în frunte pe generalul Miguel Primo de Rivera, a răsturnat regimul parlamentar, a înlocuit Camerele alese printr-o Adunare națională, alcătuită din reprezentanți militari, numiți de rege. Nu poate, însă, stăpîni luptele surde dintre liberali și absolutiști. Primo de Rivera este obligat să demisioneze. Regele se refugiază în Franța. Și Republica, combativă, preia puterea cu ajutorul stîngii, avîndu-l președinte pe Alcala Zamora. Chemat să pună capăt agitației anarhiste în creștere, Franco lovește în Asturia atît de puternic și dur, încît guvernul, înspăimîntat, îl exilează din nou în Maroc. Acolo, el va aștepta zile mai bune pentru afirmare.

Pradă dezbinărilor, cuvintelor goale, risipei vane de energie, Republica spaniolă își trăiește ultimele clipe. În Maroc, minusculul general, a cărui burtă se rotunjește sub uniformă, îl citește pe Mussolini. Ceea ce prescrie Ducele îi place. Fără îndoială, metodele acestuia nu se potrivesc cu mentalitatea poporului său. Dar i le va putea impune. Prin fier și foc — sînt armele Sfintei Inchiziții ! Poate că lumea se va arăta indignată, va protesta. Dar va încerca, totuși, să meargă mai departe ? În cazul Italiei, al Germaniei, al Portugaliei — n-a făcut-o. Cîștigîndu-i la cauza pe care o susține pe generalii Queipo de Llano și Mola, din metropolă, Franco lansează, la 18 iulie 1936, insurecția sa rebelă : își debarcă în Spania maurii și Bandera, legiunea străină. **(Va urma)**

**Traducere și adaptare
Vasile Crișu**

Viața unui superspion

4

Philby și soția sa fac, într-adevăr, impresia unei perechi fericite. El are față de ea o atitudine plină de solicitudine, îi face complimente și repetă frecvent cît de mult depinde de ea. Are o foarte mare grijă de el... Se plînge că fumează. Limba ei engleză a devenit mai bună, ca și ruseasca lui. Philby spune că nu discută niciodată cu ea probleme de serviciu, deși știe prea bine unde lucrează.

Rufa este cea de a patra soție a lui Philby. „Fișa mea de cadre nu este prea frumoasă din acest punct de vedere“, mi-a spus în timpul discuției. Prima soție a fost Alisa Friedman (Litzy), o tînără evreică din Austria, mică de statură și vioaie, în familia căreia Philby locuise la Viena. S-au căsătorit în februarie 1934. Litzy povestea, mai tîrziu, că a fost o căsătorie, parțial, din calcul, parțial din dragoste: „Eram membră a Partidului Comunist, interzis pe atunci. Poliția îi vîna pe activiști și descoperisem că și eu sînt căutată. Una din posibilitățile de a evita arestarea era să mă căsătoresc cu Kim. Am plecat din Austria, împreună, și ne-am stabilit în Anglia. Am conviețuit aproximativ trei ani“.

Cînd, în anul 1968, ziarul „The Sunday Times“ a scris despre Philby, am căutat-o pe Litzy, acum cunoscută regizoare de film în Berlinul occidental. Am întrebat-o despre activitatea lui Philby la Viena, și mi-a spus: „Desigur, Kim cunoștea o serie de comuniști prin intermediul meu, și opiniile sale erau progresiste. Dar sînt aproape convinsă că el nu a lucrat niciodată pe linie de partid. Iar, dacă a lucrat, eu nu am știut nimic despre asta“.

I-am povestit acest lucru lui Philby, pentru că vorbele ei semănau aproape cu o depoziție oficială, în cazul în care serviciile noastre speciale s-ar fi ocupat de activitatea lui anterioară. Philby a răspuns: „Dar noi am prevăzut că, mai devreme sau mai tîrziu, vor întreba ce am făcut la Viena. Ea a spus totul exact așa cum ne-am înțeles, și îi sînt foarte îndatorat pentru faptul că și-a respectat cuvîntul“.

În vara anului 1937, în Spania, Philby a întîlnit-o pe Frances Duble, fosta soție a lui sir Antony Lindsay-Hogg. Actriță, lady Lindsay-Hogg era o partizană ardentă a monarhiei; Philby era acreditat pe lîngă statul major al lui Franco, în calitate de corespondent al revistei „The Times“.

Ei au sărbătorit împreună decorarea lui Philby cu un ordin pe care generalul Franco i l-a înmînat personal. La 1 ianuarie 1937, Philby a fost rănit de o schijă rusească. „Această decorație m-a ajutat foarte mult în activitatea desfășurată atît pentru ruși, cît și pentru «The Times», povestește Philby. Mai înainte, franchiștii îi criticau pe ziariștii englezi, considerîndu-i pe toți comuniști, întrucît mulți din ei luptaseră în brigada internațională. După ce am fost rănit, am devenit cunoscut ca «englezul decorat de Franco, personal» și în fața mea s-au deschis multe uși“.

Cînd, în 1939, războiul (din Spania — n.n.) s-a terminat, Philby și Lindsay-Hogg s-au despărțit, rămînînd prieteni.

Apoi, Philby a cunoscut-o pe Alina Verbs, o blondă atrăgătoare, care suferea, des, de accese de depresiune. Ei s-au întîlnit la 3 septembrie 1939, cînd abia începuse cel de al doilea război mondial. După ce Philby s-a despărțit de Litzy, s-a căsătorit cu Alina. Dar căsnicia nu a fost fericită. Accesele de depresiune s-au înmulțit. În 1956, pe vremea cînd Philby a fost trimis la Beirut, ei se despărțiseră deja. Un an mai tîrziu, ea a murit de tuberculoză pulmonară, în vîrstă de 47 de ani. La Beirut, Philby a cunoscut-o pe Eleonor, soția lui Sam P., ziarist american pe care Philby îl știa încă înainte de șederea sa în Spania. Eleonor i s-a confesat că este nefericită în căsnicie. S-au căsătorit la Londra. Eleonor l-a însoțit pe Philby în numeroase călătorii interesante, aveau o locuință frumoasă la Beirut și mulți prieteni interesanți.

L-am întrebat pe Philby cum a reușit să ascundă față de soții adevărata sa activitate. El mi-a răspuns: „Niciodată nu am vorbit cu ele despre munca mea. Niciodată nu i-am spus Alinei, în general, ceva. Nu discut probleme de serviciu nici cu Rufa. Eleonor știa că la Beirut lucrez pentru serviciul special britanic, ceea ce era un camuflaj excelent pentru activitatea în favoarea KGB. Se întîmpla să-i spun, pur și simplu, că plec la o întîlnire. Îmi părea rău că o mint, dar trebuia să fac ce se cuvenea“.

Mitul despre „rețeaua de spionaj de la Cambridge"

Neytli: Cum v-au recrutat rușii? Relatați despre „rețeaua de spionaj de la Cambridge“.

Philby: Nu a existat nici o rețea de spionaj la Cambridge. Totul este o minciună, inventată de ziariști și scriitori specializați în cărți despre spioni. Nu la Cambridge am început să lucrez pentru spionajul sovietic; și nici la Bergess. Nu știu cînd a început MacLin, dar mă îndoiesc că la Cambridge.

Acum, despre felul cum a început totul. Încă de pe vremea cînd eram un tînăr de 18 ani, am încercat să-mi formez o concepție proprie despre viață. M-am uitat atent în jur și am ajuns la o concluzie simplă: bogații se bucură, timp îndelungat, de toate binefacerile vieții, iar săracii trăiesc prost, și este timpul ca toate astea să fie schimbate.

Pe atunci erau considerați săraci englezii de categoria a doua. Îmi amintesc că bunica mea repeta: „Nu te juca cu acești copii, sînt murdari și te vei molipsi de ceva de la ei“. Or, nu se punea problema că nu aveau bani, ci că nu aveau ce mînca... Ca rezultat, mi-am pus întrebarea cum să fac pentru a se schimba situația existentă. Pe atunci, mai eram casierul asociației socialiștilor de la Universitatea din Cambridge și am participat la campania electorală a laburiștilor din 1931.

Cuvîntările rostite de Philby la adunările electorale începeau astfel: „Prieteni, inima Angliei nu bate în casele și castelele bogate. Ea bate în uzine și fabrici“.

Laburiștii au suferit, atunci, o înfrîngere zdrobitoare, iar primul ministru R. Mac Donald (funcție deținută în anii 1924 și 1929-1933 — n.n.) *a părăsit partidul, pentru a rămîne în fruntea guvernului sprijinit de conservatori și liberali. Act apreciat de mulți adepți ai partidului laburist ca o trădare a cauzei socialismului.*

Philby: Eram foarte dezamăgit. Apoi, însă, m-am gîndit: poate că acest lucru va însemna numai prăbușirea forțelor britanice de stînga, dar nu și a forțelor de stînga, în general. De aceea, cînd, la Cambridge, a venit vacanța, am plecat într-o călătorie prin Europa, pentru a vedea care era situația celor de stînga din alte țări.

Situația pe care am constatat-o părea să fie aceeași. În Germania, șomajul era în floare, muncitorii erau tratați tot atît de rău. Social-democrații făceau o impresie extrem de slabă. Ca și laburiștii britanici, în cele mai critice momente, ei se retrăgeau, pur și simplu, în carapacea lor. Dar forțele de stînga aveau un sprijin permanent și puternic în Uniunea Sovietică, și am înțeles că trebuie să-mi aduc obolul ca acest sprijin să continue cu orice preț.

În vara anului 1933, în ultima zi a prezenței mele la Universitatea Cambridge, am hotărît să devin comunist. Dar nu știam cum să procedez și m-am adresat unui profesor pe care îl respectam foarte mult. El era specialist în economia marxistă, M. Dobb. Dobb mi-a dat o scrisoare de recomandare pentru un grup marxist de la Paris, care activa în perfectă legalitate și fățiș. Acesta mi-a făcut legătura cu o mișcare comunistă clandestină de la Viena. În Austria se precipita o situație critică, iar organizațiile clandestine aveau nevoie de voluntari. Eu am ajutat la plecarea ilegală din țară a socialiștilor și comuniștilor căutați de poliție.

Activitatea mea în Austria a atras, probabil, atenția colegilor mei de atunci, pentru că, aproape imediat după ce m-am întors în Anglia, în primăvara anului 1934, am fost abordat de un tip, care m-a întrebat dacă nu doresc să trec în serviciul spionajului sovietic. Fără a sta pe gînduri, am acceptat această propunere.

Neytli: Cine era acel tip?

Philby: Din considerente operative, nu voi da numele. Pot spune doar că nu era rus, dar lucra pentru ruși. Mi-a spus că este încîntat de hotărîrea mea. Acum se punea problema cum să fiu mai bine folosit. Nu era nevoie să plec undeva, în străinătate, la război și să mor acolo, pe un cîmp de bătălie străin. Aveam să lupt pe un front mult mai important, dar trebuia să am răbdare. În următorii doi ani care au urmat, acest om nu mi-a dat, practic, nici o sarcină. El îmi verifica atașamentul față de idee. **(Va urma)**

Traducere și adaptare
Donca Ciobanu

puncte de vedere

Literatura și Arta

CHIȘINĂU

„Stalin care apărea în public a murit în... 1981“*)

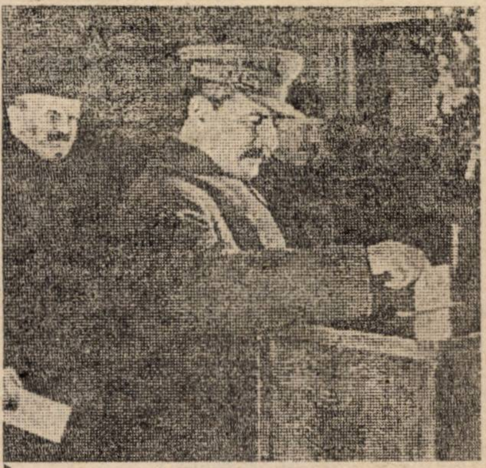

I.V. Stalin, V. Molotov, K. Voroșilov la circumscripția electorală nr. 58 Lenin din Moscova, în ziua alegerilor în Sovietul Suprem, din 12 decembrie 1937.
Imaginile cu textele respective sînt reproduse din albumul de fotografii, intitulat «I. V. Stalin», care a apărut în 1949 la Moscova. E posibil ca, în aceste secvențe fotografice, în rolul lui Stalin să se fi aflat E. Lubițki. Și ne întrebăm : folosind tehnologia modernă, experții vor putea stabili oare în care fotografii ale timpului (făcute în public) se află „tătuca popoarelor“ și în care — dublura sa ?

La 12 decembrie 1981, ziarul „THE GAZETTE“, care apare la Montreal (Canada), a publicat un articol intitulat „Dublură“, semnat de I. Heroll, care, 19 ani, a lucrat ca ziarist în Uniunea Sovietică. Din material aflăm că, în 1935, Stalin a poruncit să se caute în țară un bărbat care să semene cu el. Curînd, insul a fost descoperit, deși era mai tînăr. Reproducem unele pasaje mai semnificative din articolul lui I. Heroll, reluat de săptămînalul „Forumes“ care apare în Lituania.

„Într-o seară din septembrie 1935, lîngă locuința contabilului Evsei Lubițki, din orașul Vinița, se opri un automobil de culoare neagră. Cei din limuzină au intrat repede în casă, dar n-au început să facă percheziție, cum se proceda, de obicei, în asemenea cazuri. Se vede că nu aveau nevoie de probe împotriva celui pe care vroiau să-l aresteze.

«Iată ce este, Lubițki — i-au zis indivizii. Ia-ți rămas bun de la familie. Ai să mergi cu noi.»

Peste două zile, Evsei Lubițki a fost dus la o vilă confortabilă de lîngă Moscova, fiind lăsat în grija a trei servitori, care nu răspundeau la nici o întrebare și nu intrau în vorbă cu el. Făcea impresia că-s niște surdo-muți“.

În continuare, articolul descrie cum, într-o bună zi, au sosit la această vilă croitori, frizeri și machiori, care s-au apucat de lucru. „După ce au creat noul meu aspect, mi-a spus Evsei Lubițki, toți au fost lichidați.“ De altfel, a fost, apoi, lichidată și familia lui Lubițki, fapt despre care a aflat abia după moartea lui Stalin.

Intrarea totală în noul rol a durat o jumătate de an. În cele din urmă, sosi și ziua examenului adevărat, susținut în fața conducătorului. Și iată că, la acea vilă, a sosit Stalin să vadă cum i-a fost îndeplinit ordinul. Cu alte cuvinte, să-și vadă chipul în carne și oase, fără a recurge la oglindă. „Tătucul popoarelor“ a rămas satisfăcut de cele văzute, i-a propus lui Levițki un coniac și au băut împreună. În felul acesta, Stalin i-a mulțumit contabilului din Vinița pentru că a înțeles importanța misiunii pe care acesta o primise din partea guvernului.

Curînd, Evsei Lubițki a intrat, cum se spune, în exercițiul funcțiunii. Prima sa apariție în public în rolul lui Stalin a fost atunci cînd conducătorul trebuia să se întîlnească la Moscova cu o delegație a minerilor din Scoția. Sarcina pe care urma s-o îndeplinească era, bineînțeles, una dintre cele mai ușoare, întrucît nu era nevoie de prea mare trudă ca să-i induci în eroare pe mineri : ei nu-l văzuseră pe adevăratul Stalin și, deci, Lubițki le-a satisfăcut pe deplin curiozitatea.

I.V. Stalin, L. Kaganovici, G. Ordjonikidze întîmpină, la 10 august 1936, echipajul ANT-25, care a făcut un zbor fără escală de la Moscova la Nikolaievsk pe Amur. I.V. Stalin îl întîlnește pe V. Cikalov

Mult mai important era să joci acest rol, dînd dovadă de iscusință, în fața conducătorilor din țară și din străinătate, sau chiar a lucrătorilor de la Krelmin — în fața celor care reușiseră deja să-l vadă, personal, pe conducător. Dar totul a decurs destul de bine. La vilă avea de toate — mîncare excelentă, filme, femei. Exista și un număr determinat de oaspeți, care, în orele libere, aveau misiunea să joace cărți sau șah cu el și cărora li se spunea, din timp, să nu-i pună nici o întrebare. Și nu este exclus cu acest personal de deservire să fi crezut că se afla în fața adevăratului Stalin.

Măiestria dublurii era atît de perfectă, încît Stalin încerca, deseori, să facă haz pe seama lui, să-și bată joc de cei care îl înconjurau. Îl așeza pe Lubițki în fotoliul din cabinetul său de lucru de la Kremlin. Asemenea glume le făcea mai ales atunci cînd trebuia să vină la el Ejov, pentru a-i prezenta rapoarte asupra evenimentelor curente. În momentul respectiv, Stalin stătea în camera de alături, de unde, printr-o ferăstruică mascată, urmărea ceea ce se întîmplă în cabinetul său. Era foarte mulțumit de felul în care Ejov era păcălit.

Mai departe, I. Heroll scrie : „«O deosebită satisfacție — își amintea Lubițki, cu un sentiment de nostalgie — o aveam atunci cînd frecventam teatrele». Spectatorii, văzîndu-l pe conducător, se sculau în picioare și începeau să aplaude mai furtunos decît pe actori. Și nimănui, desigur, nu-i putea trece prin cap că îl aplaudă pe Evsei Lubițki, nu pe Stalin.

Și, totuși, cel mai înalt și măreț sentiment, care nu poate fi comparat cu nimic în lume, îl trăia Evsei Lubițki atunci cînd apărea în fața a mii și mii de oameni la tribuna Mausoleului, în zilele de 7 noiembrie sau la 1 mai, cînd avea misiunea să salute demonstranții. Aceștia din urmă nu știau, desigur, că persoana care le zîmbește de la tribuna festivă nu este «conducătorul lor iubit», ei nu puteau ști că, în acele momente, adevăratul Stalin stătea ascuns în birou sau, poate, la vila sa, temîndu-se de public, fiindu-i frică de toți cei ce se aflau în afara Kremlinului și în care nu vedea altceva decît dușmani ai poporului. Apropiații conducătorului — V. Molotov, L. Kaganovici, G. Malenkov — știau, bineînțeles, că la tribună, alături de ei, se afla dublura lui Stalin. «Țin minte, continua să povestească Lubițki, cu cîtă ură se uitau acești oameni la mine. Nu știu care era cauza, poate că și ei ar fi vrut să aibă dubluri ?»“

În 1952, Lubițki a fost arestat și trimis într-un lagăr de muncă în Extremul Orient. Nu credea că va mai scăpa vreodată de acolo. Cel care l-a arestat și care îl cunoștea i-a spus cu compătimire : „Nu te putem ajuta cu nimic. Avem ordin și trebuie să-l executăm“.

După cîteva luni de lagăr, în ziua în care urma să fie trimis pe o insulă din Marea Albă (de unde nu se mai întorcea nimeni, aceasta echivalînd cu condamnarea la moarte), a sosit vestea încetării din viață a lui Stalin. Lubițki a fost eliberat, fiindu-i impus un angajament prin care își lua obligația să locuiască în Asia centrală, să nu spună nimănui ce s-a întîmplat cu el.

„Evsei Lubițki, scrie I. Heroll, a încălcat promisiunea o singură dată, atunci cînd mi-a povestit mie istoria vieții sale, cerîndu-mi să jur că n-am să divulg nimănui acest lucru, atîta timp cît va fi el în viață. Am fost fidel acestui jurămînt, dînd publicității cele auzite de la el doar acum, după dispariția sa“.

În 1981, cînd inima pensionarului Evsei Lubițki, ce locuia în orașul Dușanbe, a încetat să mai bată, în presă nu a apărut nici un necrolog. Numele său nu spunea nimic publicului. Acest om simplu a fost silit să piardă tot ce avusese mai scump pe pămînt, inclusiv „eul“ său propriu, jucînd rolul lui Stalin în fața lumii, pentru ca nici un om de bună credință să nu poată vedea ochii adevăratului tiran.

---

*) Din „Literatura și Arta“ nr. 12/1990

INTERNATIONAL
Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

„Imperative tactice și ghicitori strategice“

„Tactica reprezintă ceea ce întreprinzi atunci cînd este ceva de întreprins — spunea un mare maestru de șah —, în vreme ce strategia constă în ceea ce faci atunci cînd nu este nimic de făcut“.

Cursul evenimentelor din străinătate este într-o conformitate atît de minunată cu obiectivele și idealurile Americii, încît, cel puțin pentru moment, ea nu trebuie să facă nimic. Ca o consecință directă a acestei stări de lucruri, o mare furtună de glasuri și opinii s-a ridicat peste Potomac, cerînd ca Administrația să prezine proiecul unei mari strategii pentru viitor. Congresmanul Richard Gebhart și alți gînditori strategici se declară profund dezamăgiți că o asemenea viziune nu apare la Casa Albă. Marile viziuni strategice necesită, însă, o idee cît de cît clară asupra felului cum va arăta viitorul.

Nu avem nici cea mai mică idee cum va arăta omenirea în anul viitor. Ca să nu mai vorbim de deceniul care a început! De pildă, cîte republici se vor mai afla în interiorul Uniunii Sovietice în anul 2 000? Sovietologi foarte serioși oferă estimări de la 8 la 14 componente ale Uniunii. În plus, istoria ne-a învățat ce se întîmplă cînd este pusă la punct o strategie globală, bazată pe o interpretare defectuoasă a viitorului.

Spre sfîrșitul ultimului război mondial, Administrația Roosevelt a crezut că ,în lumea postbelică, Națiunile Unite vor juca un rol central, dacă nu chiar decisiv, în relațiile internaționale. În conformitate cu această viziune, Roosevelt a abandonat la Yalta soarta Poloniei, în schimbul acordului lui Stalin de a da curs revendicărilor americane referitoare la procedurile de vot la O.N.U. Există, în schimb, aspecte tactice cît se poate de reale, care trebuie să fie înscrise pe agenda Americii și care au fost, oarecum, scăpate din vedere în vacarmul produs de cei ce doresc o strategie globală. Sarcinile imediate sînt în număr de trei:

Rămînerea în Europa. Aceasta înseamnă opunerea unei rezistențe ferme izolaționiștilor din Statele Unite și europenilor neutraliști, în special din Germania, care doresc retragerea forțelor americane din Europa. Nu este necesară o rămînere în Europa la nivelul actual al efectivelor, dar o retragere totală ar fi un dezastru. Reunificarea Germaniei reprezintă o amenințare seismică la adresa stabilității europene. Statele Unite sînt singura putere atlantică neafectată de o teamă viscerală față de Germania. Sînt, totodată, unica putere în care întreaga Europă are încredere. Un adevărat strateg trebuie să fie, întotdeauna, pesimist. Cea mai bună poliță de asigurare împotriva unei reactivări a instabilității în Europa este prezența, în continuare, a forțelor americane pe vechiul continent.

Menținerea deschisă a comerțului. Diferența de prosperitate între epocile care au urmat ultimei conflagrații mondiale și primului război se datorează, în primul rînd, deschiderii sistemelor economice mondiale. Sarcina imediată a Statelor Unite este evitarea declanșării unui război comercial cu Japonia, indiferent cît de atrăgătoare ar fi această perspectivă pentru acei oameni politici în căutare febrilă a unui nou adversar — de preferință neaparținînd rasei albe —, acum, cînd sovieticii s-au retras de pe scenă.

Finanțarea democrației. Este absurd, pentru o țară cu o economie estimată la 5 trilioane de dolari, să invoce argumentul sărăciei, atunci cînd state atît de importante ca Panama, Nicaragua și Polonia îi cer să le ajute cu un miliard, sau nici atît. Propunerea președintelui George Bush în vederea creării unui fond pentru democrație, și anume, 300 de milioane de dolari pentru Nicaragua și 500 de milioane pentru Polonia — fond care să fie finanțat din economiile realizate în bugetul defensiv — iată o idee corectă, dar, totuși, punînd în joc sume prea meschine.

Într-un moment de eclipsă a Moscovei, într-un moment în care noile democrații se află pe marginea dezastrului financiar, cea mai bună investiție în domeniul politicii externe este finanțarea aliaților potențiali, din America Centrală și din Europa Centrală, care doresc protecția Statelor Unite. America a investit, în mod corect, 300 de miliarde de dolari în sectorul defensiv, ca mod de a-și asigura poziția pe scena mondială. De ce să nu fie schimbată direcția? 5 la sută din bugetul apărării, pentru formarea unui „fond al democrației“, în valoare de 15 miliarde de dolari, valorificați în ajutorarea unor prieteni, la nevoie! De unde anume trebuie luați acești bani? Aici este momentul în care se impun anumite pronosticuri strategice asupra viitorului. Este vorba doar de pronosticuri. Deoarece Statele Unite nu știu de unde pot apărea amenințările viitoare. Într-o asemenea situație, sistemul defensiv poate fi regîndit, în conformitate cu geografia. America este un continent-insulă. Imperativele sale comerciale implică garantarea liberei treceri. Și anume, controlul asupra mărilor, cerului și spațiului. Și totuși, Congresul ar prefera reducerea bugetului unor elemente esențiale, cum ar fi bazele din străinătate, prezența navală americană în zonele strategice ale lumii, cercetările destinate apărării spațiale, menținînd, în schimb, baze militare în interiorul Statelor Unite, care oferă popularitate politică, dar nu au absolut nici o utilitate militară. Este adevărat că nu se impune desfășurarea imediată a unui sistem defensiv spre a acționa împotriva unui posibil atac sovietic. Dar, într-un moment în care pînă și Irakul a lansat o rachetă intercontinentală complexă și și-a manifestat interesul față de armamentul chimic, ar fi o imprudență enormă din partea Statelor Unite să reducă ritmul cercetării în vederea creării unui sistem viitor de apărare spațială.

America a moștenit de la Marea Britanie, altă națiune-insulă, rolul de apărător al mărilor. Nu trebuie multă imaginație pentru a înțelege că, în viitorul secol, spațiul va juca rolul pe care, astăzi, îl au mările. Să lăsăm de-o parte strategia globală. Indiferent cum va arăta lumea viitorului, destinul Statelor Unite va fi legat de capacitatea acestei țări de a controla spațiul și oceanele. Cel mai grav lucru pe care l-ar putea face americanii ar fi să finanțeze trecutul, reprezentat de bazele militare inutile de-acasă, dezmoștenind forțele navale și spațiale ale viitorului.

STOP CADRU

Cancelarul vest-german, Helmut Kohl (stînga), și primul ministru irlandez, Charles Haughey, aflat în vizită la Bonn, au propus organizarea unei conferințe interguvernamentale privind unificarea politică a celor 12 țări membre ale CEE. Lucrările acesteia — au apreciat cei doi șefi de guvern — s-ar putea deschide în luna decembrie; o decizie, în acest sens, se așteaptă a fi adoptată la reuniunea la nivel înalt a CEE de la Dublin, prevăzută pentru 28 aprilie

Ekonomika i Jizn: Prețul coeziunii

Potrivit relatării săptămînalului „Ekonomika i Jizn“, *alocările URSS pentru „credite de stat și acordarea de ajutoare nerambursabile altor țări“ au fost publicate pentru prima oară în proiectul bugetului de stat pe anul 1990. Suma preconizată pentru anul în curs reprezintă 9,7 miliarde ruble, fiind cu mult inferioară celei de 12,5 miliarde ruble, cît s-a alocat anul trecut.*

Din lipsa unor date oficiale complete, nu se poate efectua o analiză mai profundă a eficienței relațiilor de comerț exterior ale Uniunii Sovietice, subliniază săptămînalul. Chiar dacă s-ar ridica vălul secret, nu s-ar obține o imagine completă despre volumul ajutoarelor, deoarece ele nu cuprind numai credite și ajutoare nerambursabile.

Astfel, subliniază „Ekonomika i Jizn“, Uniunea Sovietică nu cumpără zahărul cubanez pe devize, dar plătește pentru el de șapte pînă la nouă ori mai mult decît alți cumpărători, ceea ce s-ar putea traduce în peste două miliarde ruble ajutor „ascuns“ care se acordă acestui partener. Pentru o tonă de ciment sovietic, Vietnamul plătește mai puțin decît pentru o tonă de nisip pe care o procură pe plan local. URSS livrează, anual, Cubei șase milioane tone petrol și derivate din petrol, precum și o serie de alte produse ale căror prețuri pe piața mondială ar depăși de cîteva ori economiile sovietice de devize obținute prin achiziționarea zahărului cubanez. Se pune, de asemenea, întrebarea cît costă, de exemplu, serviciile cubaneze de întreținere a navelor sovietice, în timp ce flota cubaneză cîștigă devize transportînd marfa altor țări.

Pentru Uniunea Sovietică, asemenea „prețuri avantajoase“ au constituit un fel de tribut plătit aparentei unități de monolit a țărilor CAER. Dar, în lumina noii gîndiri politice, prețul unei asemenea unități pare prea mare.

Traducere Verița Georgescu
(după „Taniug“)

poșta redacției

Relații diplomatice

Dumitru Creangă, București. Romania este cea de-a șasea țară est-europeană care a stabilit relații diplomatice cu Coreea de Sud. Anul trecut, această măsură a fost întreprinsă de Ungaria, Polonia și Iugoslavia, iar, în ultimul timp, exemplul lor a fost urmat de Cehoslovacia, Bulgaria precum și de Mongolia. Administrația de la Seul examinează această problemă și cu R. D. Germană.

În prezent, un număr de 140 de țări întrețin deja relații diplomatice cu Coreea de Sud. Administrația Roh Tae Woo evidențiază, de asemenea, disponibilitatea sa de a stabili relații diplomatice cu U.R.S.S. și China. Administrația de la Seul dorește să stabilească relații diplomatice și cu unele țări africane. Recent, a fost semnat, la Windhoek, un protocol cu Namibia. Potrivit opiniei reprezentantului ministerului de externe sud-coreean, aceasta va contribui la îmbunătățirea relațiilor cu Angola, Mozambic, Zimbabwe, Tanzania și Zambia.

Mesaj

· **Mariana Săsăran, Satu Mare.** În legătură cu poziția fostului rege Mihai privind evenimentele de la Tîrgu Mureș, despre care ne întrebați, vă redăm mesajul său difuzat prin intermediul postului de radio „Europa Liberă": „Am fost zguduit și profund mîhnit să aud de marele număr de victime ale tulburărilor din Tîrgu Mureș. Fac apel la compatrioții mei să înceteze aceste acte de violență, deoarece neînțelegerile între cele două comunități nu se pot rezolva în acest fel. Să respectăm împreună valorile umane ale fiecăruia și să ne unim pentru a reînvia tradițiile noastre seculare de libertate, demnitate și toleranță. Poporul are nevoie de instituții democratice, care să-i permită rezolvarea divergențelor și conlocuirea în armonie. Viitorul țării depinde de capacitatea noastră de a lucra și a trăi împreună. Patria noastră, aflată la o răscruce de cultură și religie, din Est și din Vest, din Nord și din Sud, trebuie să devină un exemplu pentru noua Europă care ia ființă în acest moment".

Moașă Ioan, Arad. În ultima dumneavoastră scrisoare pe care ne-ați trimis-o la 21 martie a.c., ne lăsați să înțelegem că vă considerați un „persecutat" al acestei rubrici. Recunoaștem că sînteți unul dintre cei mai vechi și permanenți cititori care ne scrieți, dar și dumneavoastră trebuie să recunoașteți că sînteți una dintre persoanele căreia i-am răspuns cel mai frecvent la această rubrică. Mărturie sînt numerele din anii trecuți ale revistei. Este adevărat că, din motivele pe care le cunoașteți — și dumneavoastră, și întreaga țară —, înainte de Revoluția din decembrie 1989, nu v-am putut răspunde la unele din întrebările adresate în anii 1987, 1988 și 1989. Sîntem siguri că ați găsit răspunsuri și la unele dintre acestea în numerele revistei noastre apărute după Revoluție (ex. reunificarea Germaniei). La altele, vă vom răspunde în numerele viitoare, fie prin articole, fie la „Poșta redacției". Vă mulțumim atît pentru critici, cît și pentru sugestii.

Parlamente

Domnișoară **Ina Rucăr** din **Bacău** vă împărtășim interesul stîrnit de întrebarea d-lui Alexandru Stark de la TVRL privitoare la diferența între cele două camere ale viitorului nostru parlament și vă prezentăm, la cerere, „o deosebire" dintr-o altă țară. Am ales Franța din afinități lesne de înțeles.

Deci, Adunarea Națională și Senatul sînt cele două componente ale forului legislativ : 1. Membrii Adunării Naționale sînt aleși prin vot direct într-unul sau două tururi de scrutin. Membrii Senatului sînt aleși prin vot indirect ; 2. La alegerile pentru Adunarea Națională participă întregul electorat de la vîrsta de 18 ani. Pentru Senat votează deputații din Adunarea Națională, consilierii generali și delegați ai consiliilor locale ; 3. Toți deputații Adunării Naționale au un mandat de cinci ani. Cei ai Senatului — de nouă ani, dar o treime din numărul lor este reînnoit la fiecare trei ani. 4. Amîndouă camerele votează legile, după două lecturi în fiecare, dar, în caz de dezacord, Adunarea Națională are ultimul cuvînt, dacă nici comisia mixtă paritară (7 deputați și 7 senatori) nu a ajuns la un acord asupra articolelor în litigiu. 5. Numai Adunarea Națională poate „răsturna" guvernul printr-o moțiune de cenzură (De menționat rolul decisiv încredințat de Constituție guvernului prin elaborarea a circa 90 la sută din proiectele de lege) ; 6. Senatul, cu ajutorul Consiliului Constituțional (creat în 1958, pentru a veghea ca alegerile să fie reglementare, iar legile țării conforme Constituției), poate bloca organizarea unui referendum, chiar dacă acesta a fost aprobat, în principiu, de președinte, guvern și Adunarea Națională ; 7. Președintele Senatului asigură interimatul prezidențial pînă la noi alegeri, în cazul indisponibilității (deces, maladie degenerativă etc) a șefului statului **(D.T.)**

Turnul din Pisa

Constanța Iordan, București. Se pare că închiderea turnului din Pisa este doar temporară. Cel puțin așa a declarat recent primarul orașului, Giacomo Granchi. În orice caz — a subliniat el — turnul va fi supus unor lucrări de restaurare, „care să diminueze cît mai mult pericolul prăbușirii sale". La 28 noiembrie, Consiliul superior al Ministerului italian de lucrări publice a cerut închiderea imediată a celebrului „Campanille", motivînd că turnul „riscă să se prăbușească și, deci, securitatea sa este foarte limitată". Această decizie a fost luată după ce s-a studiat un raport prezentat de comitetul tehnico-științific constituit de ministrul lucrărilor publice, Giovanni Prandini. Deși s-a declarat de acord să-l închidă publicului, primarul Granchi este, în fapt, contrar acestei măsuri. După părerea sa, „există un exces de alarmism" : cînd, în urmă cu 800 de ani (turnul a fost înălțat în 1173), s-a constatat că este înclinat, s-au exprimat aceleași temeri ca și acum — atrăgea atenția primarul orașului Pisa.

Apa: resurse și consum

Soldat Ciotea Iulian, U.M. 01212, Basarabi. Schema de mai jos, avînd ca sursă Programul hidrologic internațional UNESCO, prezintă compoziția „hidrosferei", adică ansamblul elementelor lichide de pe planeta noastră, precum și durata necesară pentru ca fiecare din elementele sale principale să se regenereze în întregime. Volumul total de apă de pe planeta noastră se ridică la 1.454 milioane de kilometri cubi. El echivalează cu un strat de apă de 2.650 metri adîncime, uniform repartizat pe întreaga suprafață a Pămîntului. Oceanele formează 94 la sută din acest volum, urmate de apele subterane (4,1 la sută) și ghețari (1,65 la sută). Vin, în continuare, în proporții mult mai reduse, lacurile (0,016 la sută), umiditatea solului (0,005 la sută), vapori de apă din atmosferă (0,001 la sută) și, în fine, rîurile (0,0001 la sută), adică numai o milionime din hidrosferă, în timp ce ele constituie principala resursă de apă potabilă la care omenirea are acces. Totuși, prin efectul „ciclului hidrologic", apa circulă continuu între diferitele elemente din hidrosferă. **Graficul** de mai jos indică, de asemenea, durata de timp necesară pentru refacerea fiecăruia dintre ele.

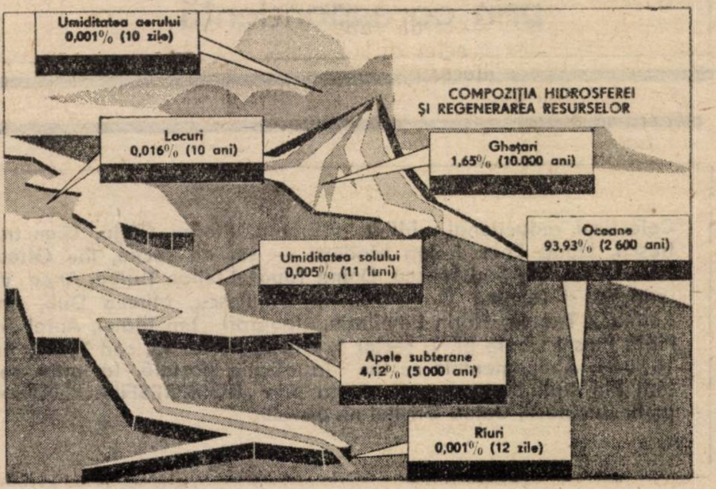

IF YOU WOULD LIKE TO IMPROVE YOUR ENGLISH

WES

World English School, Inc.

- WES vă poate ajuta să vă îmbunătățiți capacitatea de a citi, scrie și vorbi în limba engleză
- Trimiteți numele și adresa dv. către

World English School
P. O. Box 1013
Little Rock, Arkansas 72203
U.S.A.

- Este un curs gratuit prin corespondență

poşta redacţiei

Din „Murphologie“

Dacă e programată o acțiune, ori nu vin redactorii și vine doar redactorul-șef, ori vine redactorul-șef și nu vin redactorii.
(Legea inducției psihoenergetice)

Dacă nu vine redactorul-șef, nu vine nimeni.
(Consecința)

Redacția se va aduna în întregime doar la ședința în care se stabilesc primele din fondul redactorului-șef.
(Legea aglomerărilor organice)

Programele TV stupide sînt eliminate de altele și mai stupide.
(Legea lui Kitman)

Dacă, timp de luni de zile, sînt doar trei programe TV bune, atunci toate vor fi în aceeași seară.
(Legea lui Johnson)

Foarte mulți cititori — între care menționăm pe prof. **Alexandru Hoajă și N. Mărgăritescu, București, Marica Florian, comuna Sînpetru Mare, jud. Timiș, Ilea Dumitru, Petre Sas, Cluj, Radu Ghețu, Brașov** — reclamă faptul că întîmpină mari greutăți în procurarea revistei **„LUMEA AZI“**. Deși unii dintre cei ce ne-au scris au abonamente la publicația noastră, ne sesizează că sînt numere pe care nu le-au primit deloc sau cu foarte mari întîrzieri, iar, cînd reclamă acest lucru la oficiile poștale, răspunsurile sînt cel puțin bizare : „n-au fost trimise de redacție pentru a fi distribuite abonaților.“ Asemenea răspunsuri determină pe unii cititori să se întrebe dacă se mai fac abonamente, dacă se mai respectă obligațiile asumate contra cost de oficiile poștale, sau nu le rămîne decît să procure revista de la centrele de difuzare a presei.

În legătură cu aspectele sesizate, vă informăm, dragi cititori — așa cum am făcut-o și în numerele 11 și 12 din 15 și 22 martie a.c. — că se pot face, în continuare, abonamente la revista **„LUMEA AZI“**, la toate oficiile poștale din țară. În ce privește neregulile survenite în difuzarea publicației noastre, rugăm din nou **Ministerul Poștelor și Telecomunicațiilor și Direcția Expedierii Presei** să ia măsurile necesare pentru a se reveni la normal.

Emil Codreanu, Galați. După cum ați sesizat, în articolul „Din convoiul catastrofelor și avariilor maritime militare“, din nr. 2 a.c. al revistei, nu este vorba de orașul Toulouse — așa cum a apărut dintr-o eroare de dactilografie, continuată pe întreaga „filieră“ redacțională și tipografică — ci de orașul Toulon. Mulțumim pentru sesizare.

Leon Mureșan, București. În ceea ce privește apariția în limba română a volumului „The Case of Richard Sorge“ de F.W. Deakin și G.R. Storry, vă sugerăm să vă adresați Editurii „Humanitas“, București, Piața Presei Libere nr. 1.

Coordonatorul rubricii : Aurel Zamfirescu

Colectivul redacțional : Mihaela Brumă, Ștefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crișu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoșa — șef de secție, Ilie Olteanu — secretar general de redacție, Radu Pascal, — redactor șef adjunct, Ilie Șerbănescu, Doina Topor, Stelian Țurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — șef de secție. Secretariat de redacție și tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Marin Pieleanu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfiroiu. Tipografi : Ion Matei, Aurel Stănescu, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, cod 71341, căsuța poștală 33—29, telefon 17 60 10 ; internațional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. BOX 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

C.P.B.

UNELTE ŞI UTILAJE DE UZ AGRICOL ŞI GOSPODĂRESC

Campania agricolă a debutat odată cu sosirea primăverii. Orice activitate în agricultură sau în gospodăria dumneavoastră devine mai rentabilă şi mult mai plăcută dacă veţi utiliza scule şi unelte potrivite.

Magazinele specializate în desfacerea sculelor, uneltelor şi utilajelor de uz agricol şi gospodăresc vă pun la dispoziţie un larg sortiment de articole destinate lucrărilor solului, semănatului, recoltatului, întreţinerii culturilor, zootehniei : pluguri, sape, grape, semănători pentru legume, prăşitoare, greble, tăvălug, aparate de muls, truse viti-pomicole, vermorel, rafie, sîrmă, insecticide etc.

REŢINEŢI !

Cu eforturi minime vă veţi desfăşura munca în gospodăria dumneavoastră, dacă vă veţi procura sculele şi uneltele necesare.

RECOM

UNELTE ŞI UTILAJE DE UZ AGRICOL

ŞI GOSPODĂRESC

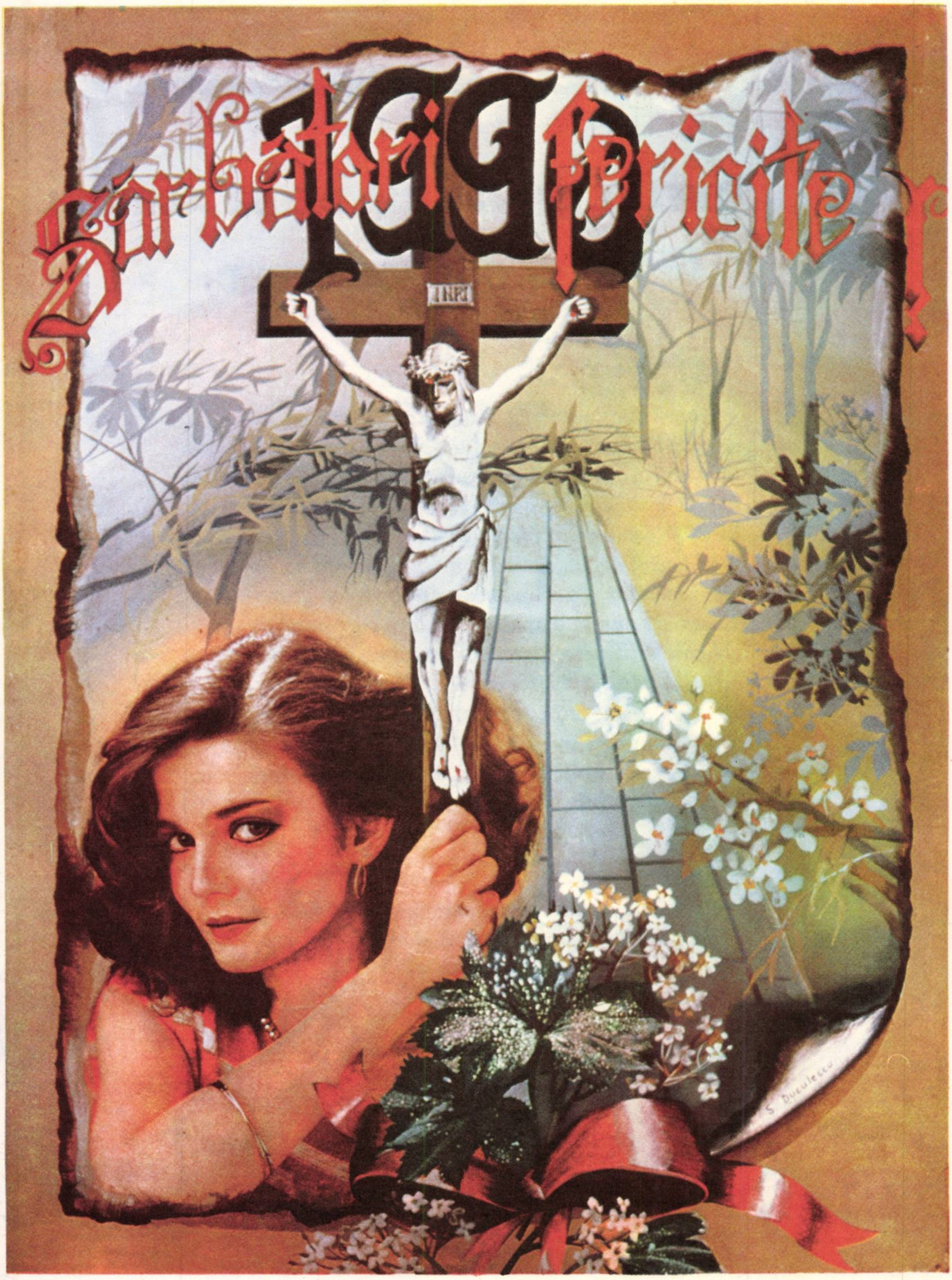

În jurul nostru, totul e nou, vesel, proaspăt.

A sosit primăvara în parcuri, în grădini, pe stradă, în suflete.

A sosit primăvara şi în magazine.

Dăruiţi celor dragi discreţia şi prospeţimea florilor !

Un cadou a cărui amintire va persista, pentru că persistenţa este una din notele caracteristice ale produselor cosmetice şi de parfumerie.

Dumneavoastră alegeţi !

- Parfum de toaletă : IDILA, BELLATRIX, MIRAJ LUX şi MIRAJ 25, EVA LUX – produse rafinate, cu note subtile şi proaspete atît în utilizări zilnice, cît şi în diferite ocazii ;
- Apă de colonie : OZON, JUBILEU – au o notă proaspătă, balsamică ;
- Cremă emolientă, de zi sau de noapte, emulsie hidratantă, cremă antiridică pentru zona sensibilă din jurul ochilor – cu efecte hidratante şi tonifiante.

RECOM

Lei 5

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D.555

LUMEA azi

Nr. 15 12 aprilie 1990

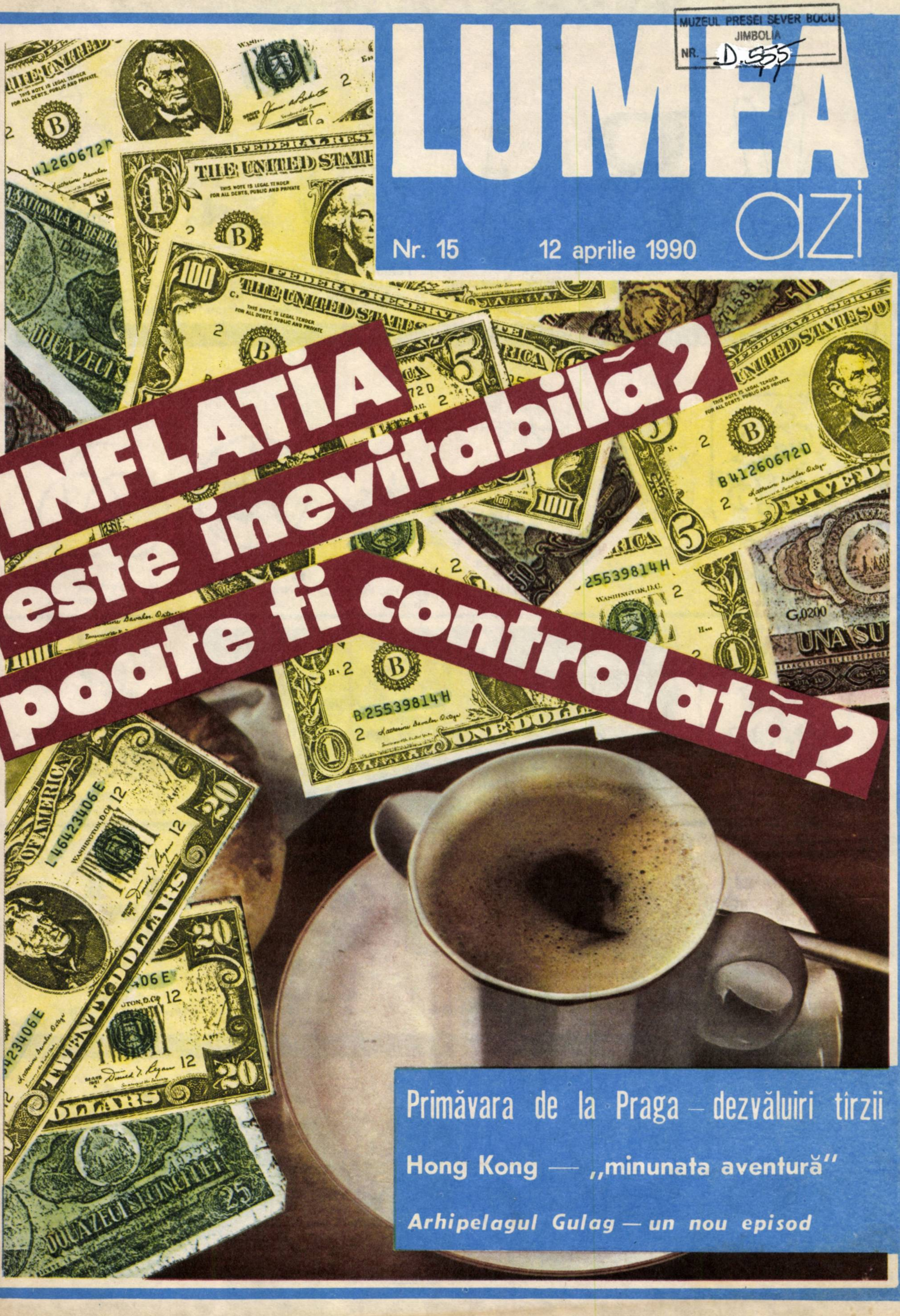

INFLAȚIA este inevitabilă? poate fi controlată?

Primăvara de la Praga — dezvăluiri tîrzii

Hong Kong — „minunata aventură"

Arhipelagul Gulag — un nou episod

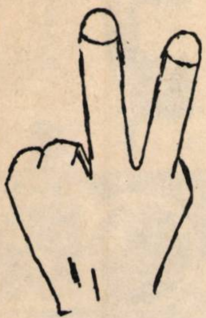

Partidul Tineretului Liber Democrat din România

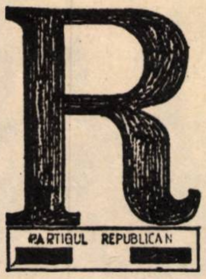
PARTIDUL REPUBLICAN

Partidul Republican

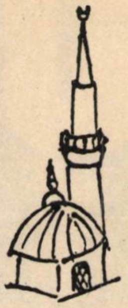

Uniunea Democrată Turcă Musulmană din România

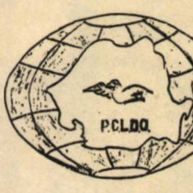

Partidul Creştin al Libertăţii şi Drepturilor Omului

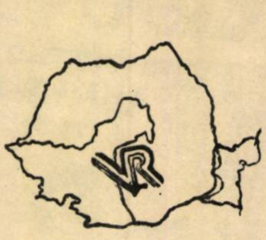

Partidul de Uniune Naţională a Românilor din Transilvania

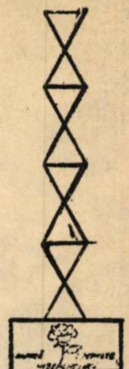

Partidul Socialist al Dreptăţii – Independent

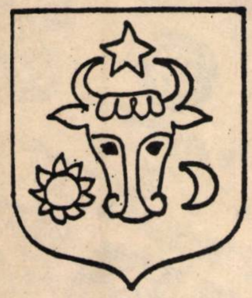

Partidul Unităţii Democratice din Moldova

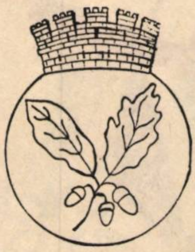

Partidul Poporului

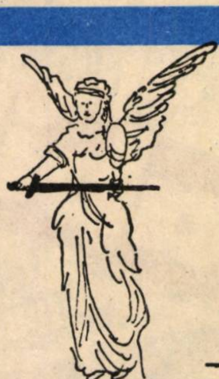

Alianţa Muncitorească „Libertatea“ anticomunistă şi antifascistă

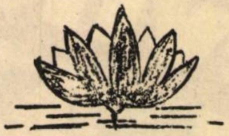

Partidul Ecologist Român

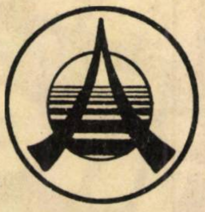

Partidul Reconstrucţiei Naţionale şi Democratice

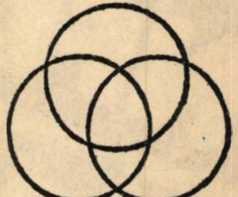

Partidul Radical Democrat

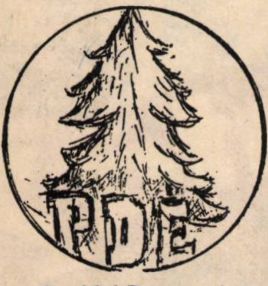

Partidul Democrat Ecologist

Îndemnuri la opţiune...

Reproducem, în continuare, semnele electorale ale partidelor din ţara noastră. Începînd cu acest număr, deschidem coloanele revistei participanţilor la campania electorală spre a-şi exprima poziţiile în sfera politicii externe.

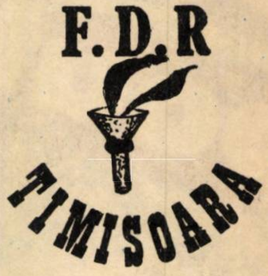
F.D.R
TIMIŞOARA

Frontul Democrat Român – Timişoara

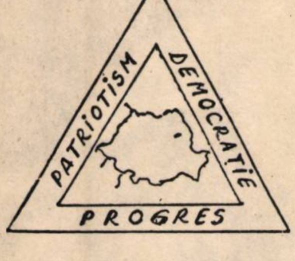
PATRIOTISM
DEMOCRAŢIE
PROGRES

Partidul Democrat Progresist

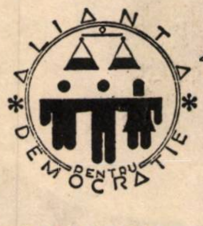
ALIANŢA
PENTRU
DEMOCRAŢIE

Partidul „Alianţa pentru Democraţie“

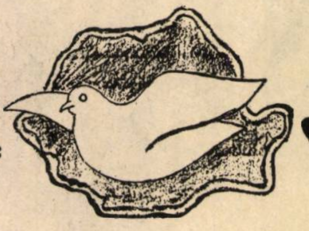

Partidul Umanitar al Păcii

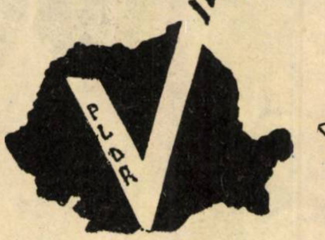

Partidul Libertăţii şi Democraţiei Române

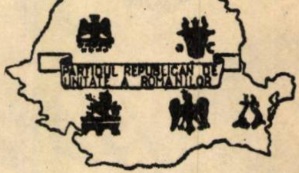
PARTIDUL REPUBLICAN DE UNITATE A ROMÂNILOR

Partidul Republican de Unitate a Românilor

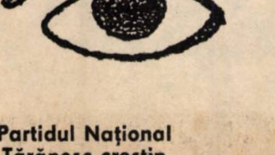

Partidul Naţional Ţărănesc creştin şi democrat

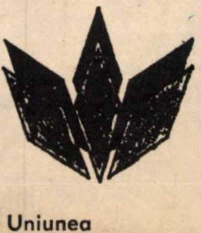

Uniunea Democrată Maghiară din România

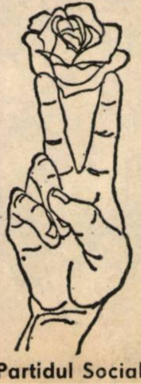

Partidul Socialist Democratic Român

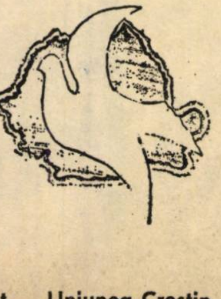

Uniunea Creştin Ortodoxă

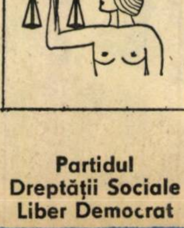

Partidul Dreptăţii Sociale Liber Democrat

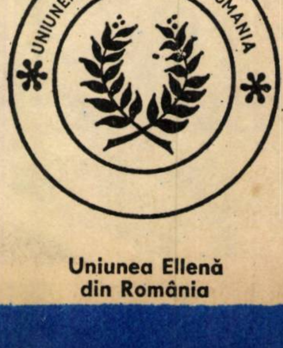
UNIUNEA ELLENĂ DIN ROMÂNIA

Uniunea Ellenă din România

15 săptămînal independent de politică externă

LUMEA azi

nr. 15 (16 serie nouă – 1379) 12 aprilie 1990

Există două realităţi, a căror imensă zdrobitoare greutate nu o simţim, dar fără de care nu putem trăi: aerul şi istoria.

Lucian Blaga

ARTICOLE
2 ● Spre o economie de piaţă. Inflaţia : este inevitabilă ? poate fi controlată ?. **Ilie Şerbănescu**
4 ● Budimir Loncear : „Dacă ar fi să ne putem stabili vecinii şi fraţii, noi, iugoslavii, i-am alege tot pe români". **Vasile Crişu**
23 ● România, între holocaust şi libertate. **George Uscătescu**

INTERVIURI, CONVORBIRI
6 ● Ghiorghios Papoulias : „Evenimente de importanţă cardinală în Peninsula Balcanică". Interviu realizat de **Victor Martalogu**
7 ● Debut la Seul, continuitate la Tokio şi Beijing. Convorbire cu Mircea Mitran, adjunct al ministrului afacerilor externe. **Liana Enescu**
8 ● Un român la UNESCO. Convorbire cu dl. Sorin Dumitrescu. Corespondenţă de la **Stelian Ţurlea**
9 ● „Practic, toată republica a luat loc în bancă". Convorbire cu dl. Tudor Ţopa, preşedintele Uniunii Ziariştilor din R.S.S. Moldovenească. **Rodica Şerbănescu**

TRIBUNA ELECTORALĂ
14 ● Privim cu încredere viitorul. Convorbire cu Ion Diaconescu, vicepreşedinte al P.N.Ţ. – creştin şi democrat.
15 ● Drumul reintegrării în Europa. Declaraţie a d-lui Radu Câmpeanu, preşedintele P.N.L.
● Independenţa naţională în cadrul interdependenţei internaţionale. Convorbire cu Radu Dumitrescu, membru în Comitetul Provizoriu Director al P.S.D.R. Declaraţii consemnate de **Aurel Zamfirescu**

DIN ACTUALITATEA INTERNAŢIONALĂ
10 ● Atena. Conservatorii – revenire dificilă. Corespondenţă de la **Victor Martalogu**
12 ● Sofia. Schimbări „din mers". **Florica Vrînceanu**
13 ● Lima. Un romancier sau un „ciclon japonez" ? **Anca Voican**

DOCUMENTAR
20 ● Hong Kong – „minunata aventură". **Mihaela Brumă**

SERIALE
22 ● Democraţia la români (7). **Ion Bulei**
24 ● Arhipelagul Gulag (14). **Aleksandr Soljeniţin**
26 ● Acei bolnavi care au guvernat (11). **Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick**
27 ● Viaţa unui superspion (5)

PUNCTE DE VEDERE
28 ● Cealaltă faţă a Europei, articol de **Carlos Fuentes**

RUBRICI
16 ● 1000 + 1
31 ● Poşta redacţiei

Inchiderea ediţiei : marţi, ora 12

Coperta I
Sorin Turculeţ

SPRE O ECONOMIE DE PIAȚĂ

Inflația: este inevitabilă? poate fi controlată?

Determinările și implicațiile inflației, ca și situația din acest punct de vedere în diferite țări ale lumii au fost analizate în două secvențe anterioare („Lumea" nr. 12 și 13/1990). În acest număr, cazul românesc.

Pentru situația de ansamblu privind inflația în țările est-europene, cazul românesc reprezintă un exemplu tipic. Trebuie, însă, subliniat că baza potențial generatoare de inflație în România este deosebit de importantă, comparabilă mai degrabă cu cea din Polonia, decît cu cea din R.D.G., Cehoslovacia sau Ungaria. Ca atare, și pericolul și dimensiunile fenomenului inflaționist sînt mai mari decît în aceste ultime țări.

Structurile industriale și potențialul inflaționist

Baza potențial generatoare de inflație o constituie profundele dezechilibre structurale care confruntă actuala economie românească — grele moșteniri ale unei gestiuni economice dintre cele mai aberante și distrugătoare. Resursele naturale, materiale, tehnologice, financiare — de altfel, deloc substanțiale în raport cu nevoile sociale — au fost folosite de o manieră strigător antieconomică. Disproporționat, resursele au fost orientate și se află concentrate în structuri economico-industriale vlăguitoare, în întreprinderi producătoare de pierderi, în timp ce nu au mai rămas resurse pentru activitățile performante, pentru acoperirea unor nevoi sociale primare. Așa-numita planificare centralizată, dînd frîu liber voluntarismului, arbitrariului în conducerea economică, a ignorat legile economice, semnalele pieței, permițînd astfel fabricarea de produse fără desfacere și împiedicînd alocarea de mijloace pentru produsele căutate. Nu este de mirare că, în economia românească, există azi resurse imense imobilizate în stocuri fără utilizare și în produse nevandabile, concomitent cu grave penurii ale unor produse fundamentale. Toate acestea constituie factori generatori de inflație, chiar dacă ar exista un echilibru global între lumea mărfurilor și lumea banilor, pentru că un asemenea eventual echilibru la nivel de ansamblu ar fi subminat de dezechilibrele structurale.

Sistemul de prețuri — deformator al realităților economice

Un important element inflaționist îl constituie actualul sistem de prețuri. Acestea se formează nu în relație directă cu condițiile pieței, ci sînt prestabilite administrativ prin comandă economică, pornindu-se, în principiu, de la costuri, dar fixîndu-se *a priori* un beneficiu. Cît de fidel pot exprima ele, în consecință, realitățile economice ? Chiar dacă prețul unui produs, să admitem, este așezat pe costuri — deși, în multe cazuri, nici această legătură obligatorie nu este, încă din start, respectată —, beneficiul prestabilit îi poate altera relevanța. Și dacă produsul — al cărui preț și-a pierdut parțial reprezentativitatea în exprimarea contribuției efective a activității economice de unde a rezultat — intră, ca subansamblu, în componența altui produs, însăși baza de pornire a prețului celui din urmă devine viciată. Efectele se transferă și se multiplică în lanțul industrial. Astfel, privind la nivel de ansamblu, este greu de spus dacă prețurile sînt așezate, de fapt, pe costuri, dacă scara de prețuri reflectă raporturile reale între contribuțiile diferitelor activități economice, dacă acestea (sau mai precis care din ele) sînt rentabile sau nu. Ce s-ar mai putea spune de semnificația prețurilor „oficiale" ale produselor nevandabile sau ale produselor în penurie ? În mod absolut clar, sistemul actual de prețuri prezintă deformat realitățile, fenomenele și procesele economice.

Consecințele inflaționiste sînt evidente în cazul oricărei reforme a prețurilor, fără de care, însă, nu poate exista, de fapt, o restructurare și refacere a economiei românești. Numai o legare a prețurilor de condițiile pieței va putea să indice, în fiecare caz, costurile reale, beneficiile care se obțin cu adevărat, rentabilitatea autentică a diverselor activități economice și, deci, care anume dintre acestea trebuie desfășurate și care nu, care anume produse trebuie fabricate și care nu, în funcție de cerințele pieței. În procesul legării prețurilor de condițiile pieței, actualele prețuri neacoperitoare ale costurilor reale vor crește în mod inevitabil, în timp ce se va manifesta o firească rezistență la schimbare a actualelor prețuri acoperitoare ale costurilor reale. Nu va exista, cu alte cuvinte, o compensare a creșterii primelor prețuri de către o scădere corespondentă a ultimelor — aceasta, ca regulă generală, în cazul prețurilor la produsele ce exprimă nevoi sociale, singurele care vor rămîne treptat pe piață. La actualele produse ce nu exprimă nevoi sociale (produse fără căutare, nevandabile), prețurile vor cunoaște o prăbușire ; dar aceasta nu va avea un efect antiinflaționist, pentru că, oricum, stimularea vînzării produselor respective, prin scăderile de preț, va absorbi doar o mică fracțiune din masa monetară existentă pe piață. În schimb, va interveni o masivă majorare a prețurilor la actualele produse în penurie.

Fenomenul inflaționist și reforma

Astfel, trebuie înțeles în mod clar — și îndeosebi experiența poloneză este grăitoare — că necesara legare a prețurilor de condițiile pieței generează, într-o primă fază, o puternică mișcare inflaționistă, pur și simplu pentru faptul că deplasările de resurse, reclamate de însăși realitatea prețurilor, către activitățile performante și fabricarea produselor cerute de piață, cu alte cuvinte către acoperirea nevoilor sociale autentice, necesită timp.

Determinările inflației în economia românească sînt de două categorii oarecum distincte, dar într-o strînsă conexiune. Unele sînt de ordin structural, celelalte sînt legate nemijlocit de procesul reformei economice. Efectele primelor se vor manifesta mereu mai puternic, chiar dacă vor fi refuzate efectele ultimelor, altfel spus indiferent de întreprinderea sau nu a unei reforme economice. Este, însă, evident că determinările structurale (care sînt principale și de fond) — și, deci, și efectele lor — nu pot fi înlăturate decît printr-o reformă radicală a economiei. Astfel că accelerarea temporară a inflației, în perioada mai scurtă sau mai lungă de început a reformei, trebuie acceptată. Nu există o alternativă viabilă.

RATA INFLAȚIEI ÎN UNELE ȚĂRI EST-EUROPENE

(%)

		1990	
	1989	ianuarie	februarie
Iugoslavia	**2 600**	**17,3**	**8,4**
Polonia	**600**	**78,0**	**7,1**
Ungaria	**17**	**1,6***	**1,6***

* Rată medie lunară, derivată din prognoza privind rata de 19—20 la sută pe întregul an

Sursa : pe baza datelor oficiale ale țărilor respective.

De ce rețineri în a se discuta deschis?

În general, se constată, din partea majorității actualilor factori de răspundere din economie, manifestarea încă a unei rețineri, de neînțeles, în a vorbi deschis — nu numai teoretic, ci și în termeni concreți — despre inflația care ne amenință. Spun reținere, pentru că este exclus să poată fi vorba de vreo necunoaștere a problemei sau de vreo speranță iluzorie în producerea unei minuni prin care ar fi evitat fenomenul inflaționist. Dacă este o tactică de a nu speria oamenii, atunci trebuie spus clar că aceasta este greșită ! O prezentare veridică a dezastrului în care se găsește economia românească, o evaluare concretă a pericolului inflaționist ar avea poate darul să determine, în rîndurile oamenilor, o conștientizare asupra amenințărilor, astfel încît să fie măcar oprit procesul, deja declanșat, care nu face decît să adîncească dezastrul. Autorul rîndurilor de față avertiza, încă la începutul lui ianuarie, în paginile acestei reviste, asupra pericolelor pe care le reprezintă, în actuala stare a economiei românești, adoptarea unor măsuri populare. Cu referire concretă la reducerea tarifelor la energia electrică și gaze naturale și la promisiunea de rambursare a părților sociale (singurele măsuri adoptate pînă atunci), se argumenta că acestea, oricît de îndreptățite ar fi, nu vor putea fi susținute de o economie sleită și că nu vor contribui decît la crearea, în rîndurile populației, a iluziei că există posibilități economice, stimulînd un val revendicativ distrugător. M-aș fi bucurat

să nu fi avut dreptate. Din păcate, valul revendicărilor — neoprit de la început printr-un avertisment categoric — s-a declanșat, a devenit avalanșă și amenință, atît prin injecțiile suplimentare de bani pe piață, cît și prin pierderile de producție datorate grevelor, să accentueze dezechilibrele generatoare de inflație și, implicit, proporțiile viitoare ale fenomenului. Măsurile populare de pînă acum nu au ca efect decît nevoia unei radicalizări a măsurilor antipopulare pentru combaterea ulterioară a inflației. Iată de ce discutarea deschisă și în termeni cît mai concreți a pericolului inflaționist este o sarcină actuală de maximă stringență.

Cîți bani există neacoperiți în mărfuri ?

Cantitatea de monedă existentă sau oricînd mobilizabilă pe piață nu este făcută cunoscută (considerată fiind, probabil, secret de stat !). De fapt, ceea ce ar interesa cu adevărat ar fi acea cantitate ce nu are șansa unei acoperiri în mărfuri și servicii. Unele date statistice parțiale în această privință au fost publicate, dar, nespecificîndu-se ce elemente au fost, de fapt, avute în vedere la calcularea lor, se ridică semne de întrebare. Au fost luate în considerare, de pildă, sumele, poate chiar fabuloase, care au „dispărut“ în ultimii ani din circuitul monetar ? Ca urmare a penuriilor unor bunuri principale, beneficiarii direcți ai acestor penurii și alți intermediari — reprezentînd o pătură relativ subțire din populație — au redistribuit, la dispoziția lor, de la restul populației, prin suprapreţurile pieței negre, prin speculă și trafic de influență, fonduri deosebit de importante, pe care nu le-au reintrodus decît în mică parte în circuitul monetar, întrucît, în plan comercial, nu aveau la ce să le folosească, iar la C.E.C. ezitau să le depună pentru a nu intra sub incidența legii privind cîștigurile ilicite. Este de bănuit că organele de finanțe știu bine ce fonduri au „dispărut“, astfel, din circuitul monetar, și ar constitui, desigur, un fel de furt al propriei căciuli ca acestea să nu fie cumva luate în considerare la calcularea masei monetare fără acoperire în bunuri și servicii ; căci, fondurile respective sînt doar ascunse, dar există și reprezintă un principal factor de tensiune inflaționistă. Pentru o cercetare la obiect asupra pericolului inflaționist ar fi util să fie făcută cunoscută proporția în care aceste fonduri s-au reîntors în circuitul monetar în urma abrogării legii cu privire la cîștigurile ilicite ; de pildă, dacă și în ce cuantumuri au crescut, după această abrogare, depunerile la C.E.C.

Chiar dacă nu se dispune de asemenea date oficiale pentru o analiză concretă cuprinzătoare, există suficiente elemente pentru aprecierea că masa monetară fără acoperire în mărfuri și servicii de pe piață este substanțială și că pe potrivă este și amenințarea inflaționistă pe care o reprezintă. Despre acest fapt vorbesc înseși încercările dramatice pe care, în ultimii ani, regimul Ceaușescu le-a făcut, bineînțeles în stilul său, de a opri accentuarea dezechilibrului respectiv : majorările de prețuri „oficiale“ sau, mai ales, mascate prin schimbări fictive de calități sau numai de denumiri ale produselor ; creșteri de impozite și de prime de asigurare ; introducerea, cu caracter obligatoriu, a contribuțiilor cu părți sociale ; impunerea taxei pentru „înfrumusețarea localităților“ (evident, un impozit pe „fumărit“ !) ; tolerarea și chiar stimularea funcționării pieței negre, ca supapă pentru evitarea oficializării unei creșteri masive de prețuri ; în fine, diabolica diversiune pentru oprirea declanșării unei inflații de proporții și pentru mascarea șomajului de masă pe care a constituit-o legarea, prin acordul global, a retribuțiilor de realizarea unor planuri stabilite deliberat irealizabile.

Ceea ce se mai știe sigur este faptul că, pe fondul masivelor dezechilibre moștenite, actualul guvern — deși din bune intenții — a ajuns, totuși, să toarne gaz peste foc, dispunînd reduceri de tarife la electricitate și gaze naturale și rambursarea integrală a părților sociale, anulînd „impozitul pe fumărit“, acceptînd revendicări salariale (chiar dacă este vorba de sporuri și nu propriu-zis de majorări ale salariilor tarifare). Fără a ține cont de alte consecințe ale valului revendicărilor care continuă, este vorba de inocularea pe o piață, și-așa în deficit cu fondul de marfă, a unor injecții monetare suplimentare, în valoare de peste 90 miliarde lei la nivelul întregului an (estimație făcută în cadrul unei emisiuni TV de un director de la Banca Națională). Va fi în stare o economie sleită, care nu reușește să-și găsească nici cadența din trecutul imediat, să pună pe piață, pînă la sfîrșitul acestui an, un fond de mărfuri și servicii suficient sporit pentru a fi absorbite măcar aceste injecții monetare suplimentare ? Este puțin probabil. Vor putea contribui, într-o atare direcție, prevăzutele importuri de consum ? Cantitățile sînt, oricum, modice pentru o contribuție de substanță.

Explozie — inițial, resorbție — ulterior

Nu este greu de presupus ce rol vor juca, într-un asemenea context, cele aproximativ 200 miliarde lei depuneri la C.E.C. Aceste sume — care, într-o economie în echilibru, ar reprezenta un factor de promovare a creșterii economice — pot deveni o bombă inflaționistă într-o economie confruntată cu un deficit global și structural de marfă în raport cu masa monetară. O sporire a dobînzilor ar putea încuraja, întrucîtva, menținerea acestor sume în depozite, dar este clar că, la primul semn de destabilizare a prețurilor, sumele respective vor tinde să evadeze masiv din așteptare, alimentînd în avalanșă inflația. Un rol mai important l-ar avea doar canalizarea disponibilităților monetare spre investiții, în cazul în care stimulative reglementări legale ar crea particularilor această posibilitate.

Inflația în economia românească este un fenomen inevitabil. Măsura în care acesta se va manifesta și gradul în care va putea fi controlat pentru a nu depăși dimensiuni destabilizatoare și grave consecințe sociale depind de mulți factori : politicile guvernamentale, termenii concurenței, comportamentul pe piață al unităților economice, relațiile dintre partenerii sociali în întreprinderi (în particular, nivelul revendicărilor salariale), condițiile internaționale, regimul investițiilor particulare, nivelul dobînzilor la depozite, amploarea și intensitatea reformei economice. Nu există, însă, alternativă la o reformă radicală a economiei. Numai aceasta va putea crea cadrul economic, tehnologic și financiar necesar stimulării unei creșteri și înnoiri continue a producției, singurele condiții în care este posibilă stăpînirea inflației, prin eliminarea cauzelor structurale ce o determină. Poate însăși reforma va determina, inițial, o explozie a prețurilor, dar tocmai în procesul acesteia se va obține, apoi, o absorbție treptată a inflației pe baza creșterii producției. Absența inflației din economie este o iluzie. Experiența mondială o dovedește. Obiectivul viabil este doar menținerea inflației în limite nedestabilizatoare, și un asemenea obiectiv nu poate fi obținut decît în cadrul unei economii sănătoase.

Ilie Şerbănescu

Evenimente — premieră

☐ Yasser Arafat a declarat că a avut contacte secrete cu liderii israelieni pentru a discuta procesul de pace din Orientul Mijlociu, dar afirmația a fost respinsă de o oficialitate israeliană. Arafat a făcut aceste declarații într-un interviu acordat Televiziunii de stat din Italia, difuzat la scurt timp după recenta întîlnire cu papa Ioan Paul al II-lea – cea de-a treia în decurs de opt ani. Întrebat dacă a avut contacte neoficiale cu Israelul, Arafat a răspuns : „Da. Au loc multe contacte între conducerea israeliană și cea palestiniană. De exemplu, Y. Rabin (fostul ministru al apărării) mi-a trimis un mesaj printr-un emisar. Chiar și (premierul) Shamir a făcut acest lucru“. Yuval Rotema, purtător de cuvînt al misiunii israeliene la New York, a respins, însă, declarațiile lui Arafat. El a sugerat că liderul O.E.P. s-a referit la convorbirile pe care conducătorii israelieni le-au avut, în vara anului 1989, cu reprezentanți ai palestinienilor, inclusiv partizani ai O.E.P., pentru progresul planului de pace israelian. „Arafat și O.E.P sînt împotriva oricăror negocieri“, a declarat Rotema agenției „Associated Press“. După părerea lui, prin afirmațiile citate mai sus, Arafat „încearcă să obțină recunoașterea legitimității sale de către israelieni“. Au existat zvonuri privind contacte între liderii israelieni și O.E.P., dar ele nu au fost confirmate pînă în prezent. Israelul a interzis dialogul cu O.E.P., afirmînd că este „o organizație teroristă avînd drept scop distrugerea statului israelian“. În decembrie anul trecut, Shamir l-a destituit pe ministrul științei, Ezer Weizman, din guvernul israelian, pentru că a avut contacte cu O.E.P. Arafat a declarat că mesajele primite din partea liderilor israelieni s-au referit la „revolta din teritoriile ocupate, unele aspecte ale inițiativei de pace, ilustrînd punctele lor de vedere asupra acestor probleme“. Întrebat ce dorește Israelul, Arafat a declarat : „Cu cine vor încheia pacea ? Cu fantome ? Cu mine“. El a comparat comportamentul liderilor israelieni cu cel al unor struți, pentru faptul că refuză să trateze, în mod oficial, cu O.E.P.

Potrivit purtătorului de cuvînt al Vaticanului, Joaquin Navarro, pontiful l-a primit pe Arafat pentru a încuraja „orice atitudine pozitivă în eforturile pentru pace și, în special, pentru a consolida dorința de dialog, singura cale valabilă de a găsi soluții adecvate la conflicte“.

BUDIMIR LONCEAR :

„Dacă ar fi să ne putem stabili vecinii și frații, noi, iugoslavii, i-am alege tot pe români“

Titlul acestui articol mi-a fost inspirat de afirmația făcută de domnul Budimir Loncear la București. Secretarul federal pentru afacerile externe al Iugoslaviei se exprima, de fapt, în termenii următori : „Soții se aleg, prietenii, de asemenea, dar frații și vecinii reprezintă ceva ce îți este dat ; dar, dacă ar fi să ne putem stabili vecinii și frații, noi, iugoslavii, i-am alege tot pe români“.

Aserțiunea domniei sale este măgulitoare. Faptul că a fost preluată integral în presa de largă răspîndire ce apare la Belgrad (referința, ca să fiu exact, privește cotidianul „Politika“) mă face să cultiv convingerea că n-a fost vorba de un gest de gentilețe a oaspetelui față de gazde, ci de reflectarea unor sentimente sincer împărtășite în țara vecină.

Dincolo de valoarea sa intrinsecă, declarația domnului Loncear se circumscrie, fără îndoială, și satisfacției resimțite față de maniera și rezultatele convorbirilor pe care le-a avut la București, cu ocazia vizitei întreprinse, săptămîna trecută, în țara noastră. Ea a fost făcută — ceea ce ni se pare, în acest sens, semnificativ — după dialogul avut în cursul primirii la domnul Ion Iliescu, președintele Consiliului Provizoriu de Uniune Națională, și schimbul de păreri cu ministrul afacerilor externe, domnul Sergiu Celac.

Opinia publică din țara noastră a fost informată despre conținutul convorbirilor. Ele au avut un diapazon larg, pe plan bilateral, cît și în domeniul unor probleme internaționale actuale. O să revin, mai jos, asupra lor. Aș dori, însă, mai înainte, să arăt că, vis-à-vis de afirmația menționată a șefului diplomației iugoslave, am încercat să-i percep determinările, legate, mai ales, de momentul în care a survenit. M-am adresat, în consecință, ambasadorului R.S.F.I. în România, Boro Denkov, și atașatului de presă, Dragan Markovici, care l-au asistat pe secretarul federal pentru afacerile externe la convorbirile purtate la București. Datorită detaliilor furnizate de dumnealor, am reușit să-mi formez o imagine proprie „martorului ocular“ despre desfășurarea dialogului. Am înțeles că asupra distinsului ministru iugoslav au produs o profundă impresie atmosfera caldă, de reală prietenie în care s-au purtat discuțiile, franchețea interlocutorilor români, flexibilitatea lor în abordări. De asemenea, luciditatea și realismul soluțiilor avansate în chestiuni cu un caracter extrem de complex, fie că acestea țineau de situația internă din România, de domeniul relațiilor bilaterale, fie că se refereau la probleme ale vieții internaționale. Domnul Loncear aprecia — mi s-a spus — că o atare degajare a fost posibilă, întrucît convorbirile au fost purtate între două țări prietene, pe un registru de probleme în care nu mai există... „probleme“ !

Cred că este sugestivă remarca lui Dragan Markovici pe marginea schimbului de păreri dintre cei doi miniștri de externe. Un gînd exprimat de unul din interlocutori isca o idee celuilalt, iar aceasta, cristalizată, naștea, la rîndul ei, altele, de ambele părți. Mi s-a atras atenția, în legătură cu ceea ce doream să aflu, și asupra declarației făcute de ministrul iugoslav agenției „Rompres“ la încheierea convorbirilor oficiale : Întotdeauna — sublinia Budimir Loncear — între popoarele noastre s-a menținut o atmosferă emoțională prietenească, vecinătatea constituind o motivație importantă în acest sens. Trecutul nostru, adăuga domnia sa, a cunoscut și oscilații, dar a păstrat o continuitate trainică de prietenie, care, în perioada actuală, își cunoaște valorificarea și, mai mult decît atît, o deplină reafirmare. În primul rînd, datorită momentului de cotitură istorică prin care trec atît România, cît și Iugoslavia, ca și Europa și lumea în ansamblul ei.

Consider că este necesară o punere succintă în temă asupra situației din Iugoslavia. Deoarece, prin comparație, evoluțiile din cele două țări duc la constatarea unor simetrii evocate, de altfel, în convorbiri. Spun unele, pentru că schimbările din Iugoslavia, prezentate interlocutorilor români de domnul Loncear, comportă și numeroase deosebiri. Șeful diplomației iugoslave — după cum relevau ambasadorul Boro Denkov și atașatul de presă Dragan Markovici — sublinia că o caracteristică a evoluției din R.S.F.I. o reprezintă devansarea reformei politice de reforma economică. Aceasta din urmă a fost pornită mai devreme, iar acum un an și jumătate, opțiunea pentru economia de piață a fost lansată cu toată fermitatea. Prin amendamentele aduse legii fundamentale a țării, au fost create premisele constituționale pentru introducerea economiei de piață. Un stimulent în această direcție l-a constituit numirea în fruntea guvernului iugoslav a lui Ante Markovici. S-a stabilit un pluralism al proprietății : obștească, privată, cooperatistă și prin investiții din străinătate. Toate fiind puse pe același plan, cu aceleași drepturi și în mod egal protejate. În plus, arăta ministrul iugoslav, 90 la sută din relațiile economice ale R.S.F.I. cu lumea sînt liberalizate, țara vecină ajungînd, în ceea ce privește acest procentaj, la nivelul statelor occidentale. A existat inflație, rata cea mai ridicată fiind înregistrată anul trecut, dar în prezent s-a reușit ca ea să fie redusă.

S-au purtat negocieri cu F.M.I. în noul angajament stand-by, s-au dus tratative intense cu partenerii occidentali, o colaborare susținută cu Banca Europeană de Investiții și cu B.I.R.D. Doi ani la rînd, Iugoslavia a avut balanța de plăți excedentară, acest excedent fiind, de exemplu, în 1989, de două miliarde dolari. Au fost, în același timp, plătite toate obligațiile de credit partenerilor străini și a fost redusă datoria externă cu două miliarde dolari (în prezent, această datorie se cifrează la 16,5 miliarde dolari). Trebuie însă remarcat că R.S.F.I. are rezerve de devize liber convertibile ce se cifrează la 6 miliarde dolari și a introdus dinarul convertibil.

Intrăm într-un ciclu nou, releva Budimir Loncear, acela al problemelor structurale. Este vorba de o situație calitativ nouă. Marcată de trei „sfidări“, după cum se exprima șeful diplomației iugoslave. Ministrul — îmi relatau cei doi interlocutori ai ambasadei iugoslave — a enumerat, în acest sens, „logica“ dezvoltării interne a R.S.F.I. Astfel, în urmă cu patru decenii, în țară s-au pus bazele alternativei la socialismul real; au apărut, însă, schimbări în lumea de care Iugoslavia a fost legată mai mult decît alte țări din răsăritul Europei ; s-au produs schimbări în țările est-europene cu care R.S.F.I. a avut legături, dar cu care s-a aflat și într-un fel de rivalitate privind căile dezvoltării socialiste. Deoarece, arăta Budimir Loncear, schimbările din Iugoslavia au provocat oscilații în relațiile ei cu alte țări socialiste. „Toate cele trei sfidări, arăta ministrul iugoslav, sînt prezente în conștiința și activitatea noastră. Eram mereu pe linia căutării unui curs democratic reformator (în toate cele patru decenii), dar n-am fost întotdeauna consecvenți sau n-am obținut rezultatele optime. În urmă cu doi ani, în Iugoslavia a început efervescența politică, în primul rînd sub influența situației politice și economice“.

În legătură cu ciclul nou în care intră Iugoslavia, cel al problemelor structurale, Budimir Loncear aprecia că dificultatea cea mai mare rezidă în lipsa pe piață a unei cantități suficiente de dinari, din cauza promovării unei politici monetare stricte. Este prezentă, arăta ministrul, și concurența externă (interlocutorii de la ambasadă interpretau că se referea aici la importurile promovate de guvern a unor produse de larg consum, în intenția reducerii prețurilor produselor autohtone pe piața internă). Unele întreprinderi vor trebui să-și reorienteze producția, altele să dea faliment, ceea ce va crea probleme de ordin social. Se pune și problema asanării băncilor pentru a le aduce în starea de a promova investiții într-un ciclu nou. Ar însemna aceasta o stabilizare în plan financiar.

Secretarul federal iugoslav pentru afacerile externe menționa, în informarea sa, că R.S.F.I. a trecut în mod decisiv la schimbarea sistemului politic. U.C.I. — spunea domnia sa — a renunțat la monopolul puterii, în țară se înființează numeroase partide, de diverse coloraturi. Transformările — adăuga el — sînt profunde. Libertățile și drepturile omului, sublinia ministrul iugoslav, sînt adînc implantate în programele pe care le-am adoptat. Toate partidele au aceleași drepturi. Ne aflăm într-un amplu proces de democratizare politică și trecere spre democrația parlamentară, al edificării statului de drept, cu economie de piață și pluralismul proprietății, dar și cu respectarea tuturor cuceririlor sociale pozitive din fazele precedente. Ceea ce nu se va schimba va fi menținerea independenței țării, egalității popoarelor Iugoslaviei și federalismului ca structură statală.

Deosebiri, așadar, fiecare din țările noastre căutîndu-și căile adecvate specifice, de progres ; dar și simetrie. După convorbiri, ministrul de externe român, domnul Sergiu Celac, menționa — potrivit agenției „Rompres“ — că din prezentarea făcută de domnul Ion Iliescu, de dumnealui și de domnul ministru Budimir Loncear asupra evoluțiilor din cele două țări s-au constatat un angajament ferm al ambelor țări și o simetrie pe trei direcții principale de acțiune : pe plan politic, un angajament pe direcția pluralismului politic și structurilor politice de tradiție europeană ; pe plan economic, o orientare fermă în direcția economiei de

Imagine de la primirea secretarului federal pentru afacerile externe al R.S.F.I. de către domnul Ion Iliescu, președintele Consiliului Provizoriu de Uniune Națională

piață ; pe plan social, respectarea integrală a drepturilor omului, inclusiv a drepturilor specifice ale cetățenilor aparținînd minorităților naționale, cu precizarea că nici una dintre părți nu-și poate aroga dreptul de reprezentare politică a minorității prezente în cealaltă țară.

Examinarea stadiului actual și a perspectivelor intensificării raporturilor româno-iugoslave a reprezentat, în mod firesc, un subiect de certă pondere, central, în cadrul convorbirilor. Concluziile, comune, au fost că există posibilități reale de intensificare a colaborării mutuale, cele două țări dînd expresie hotărîrii lor de a acționa împreună pentru dezvoltarea raporturilor de bună vecinătate dintre România și Iugoslavia. Domnul Sergiu Celac sublinia, pe acest plan, că s-a putut constata disponibilitatea ambelor părți de a păși, cu realism și răspundere, spre diversificarea și adîncirea acestor raporturi, a colaborării reciproc avantajoase, pornind de la noile realități din ambele țări, care se află în evoluție dinamică, adaptîndu-ne la aceste realități și construind pe această bază un viitor mai bun pentru popoarele ambelor țări.

Perspectivele dezvoltării colaborării româno-iugoslave sînt foarte optimiste, declara, în aceeași suită de idei, domnul Budimir Loncear. În primul rînd, remarca ministrul iugoslav, considerăm că poate fi consolidată colaborarea în cadrul micului trafic de frontieră, că pot fi înregistrate succese deosebite în colaborarea în sfera producției industriale, că dispunem de importante posibilități de intensificare a colaborării în domeniul chimiei, energeticii, transporturilor. Dînsul mai sublinia — potrivit atașatului de presă al ambasadei R.S.F.I. — că în colaborarea economică există proiecte importante și că, de asemenea, în sfera colaborării culturale posibilitățile sînt imense. Culturile din cele două țări se întrepătrund, opina șeful diplomației iugoslave, și în R.S.F.I. și în România existînd pe acest plan realizări de mare prestigiu. Amintind că în România există circa 80 de monumente culturale și istorice sîrbești, între care un număr de biserici, domnia sa declara — după cum îmi relata Dragan Markovici — că „vrem să le întreținem cu eforturi comune". Minoritatea română din Iugoslavia și minoritățile sîrbă și croată din România sînt două punți specifice ale înțelegerii și sentimentelor noastre — arăta ministrul iugoslav. După cum mi s-a spus la ambasada R.S.F.I., Iugoslavia consideră că „România promovează, după revoluție, o politică justă, democratică față de toate minoritățile naționale, lucru ce se poate constata din tot ceea ce a întreprins și întreprind zilnic actualele structuri de conducere ale statului". Aș mai adăuga că domnul Budimir Loncear, avînd o întîlnire la Timișoara cu reprezentanți ai Uniunii Democrate a Sîrbilor, declara : „În timpul vizitei mele, am discutat și despre situația minorităților. Pot afirma cu satisfacție că poziția României este foarte favorabilă. Lista dorințelor și necesităților dumneavoastră este lungă. Unele se vor rezolva imediat, altele mai tîrziu. Dar evoluția este spre bine".

Asupra marilor probleme internaționale, schimbul de păreri româno-iugoslav a fost, de asemenea, aprofundat. Țări în schimbare, într-o lume în schimbare, sublinia domnul Sergiu Celac, menționînd că abordările, în acest domeniu, au avut loc „fără a fi tributari vreunor clișee ideologice sau vreunor metodologii izvorîte din asemenea clișee, criteriul de lucru fiind realismul, luciditatea, spiritul de răspundere". „Tocmai de aceea, sublinia ministrul român, am putut constata împreună similitudini și apropieri marcante între pozițiile celor două state".

Remarcînd că, în acest moment istoric, România și Iugoslavia se află într-un proces de democratizare profundă, se orientează spre noi sisteme sociale, economice și politice, domnul Budimir Loncear releva că aceasta constituie parte integrantă a transformărilor globale din Europa și din lume. Altădată, ne-am aflat în situația cînd procesele europene și mondiale ne-au separat. Astăzi, însă, ele ne apropie. Dorim să avem o contribuție proprie în acest proces, nu numai în sensul apropierii reciproce, dar și al unei apropieri în Europa, în direcția democratizării și a prosperității generale. „Am avut, astăzi, prilejul să aflu atîtea de la domnul președinte Ion Iliescu și de la colegul meu, domnul Celac, încît sînt convins că această contribuție a noastră ar putea fi importantă, aș spune chiar capitală. Spre fericirea noastră, acest aport contribuie, în același timp, la consolidarea relațiilor noastre de colaborare bilaterală".

În cursul vizitei la București, secretarul federal pentru afacerile externe al Iugoslaviei a avut și o întîlnire cu reprezentanți ai partidelor politice din țara noastră, care au vădit un viu interes pentru evoluțiile actuale din țara vecină.

În încheierea acestui articol doresc să citez declarația domnului Sergiu Celac, depozitară, în opinia mea, a unei concluzii pertinente : „Considerăm că, în urma acestei vizite și a discuțiilor purtate, atît cu domnul președinte, cît și la Ministerul de Externe, se creează o bază solidă, condiții noi pentru o evoluție favorabilă pe termen lung a raporturilor româno-iugoslave".

Vasile Crișu

Pentru mai puțin de 48 de ore...

Monarhia constituțională belgiană, una dintre cele mai liberale prin tradiție, a devenit, pentru mai puțin de 48 de ore, intransigentă. Refuzînd să semneze o lege asupra depenalizării parțiale a avortului, regele Baudouin s-a declarat „în imposibilitate de a domni", de la 4 aprilie dimineața și pînă la 5 aprilie după amiaza, cînd Parlamentul, în urma unui vot prin apel nominal (245 voturi pentru și 93 abțineri) l-a restabilit în funcție, adică pe tron.

Baudouin invocase convingerile sale religioase și amenințase că va abdica, dacă guvernul nu găsește o formulă juridică care să-i permită să-și respecte obligațiile morale.

Proiectul de lege, prezentat de Partidul socialist francofon, condus de fostul premier Guy Spitaels, din coaliția guvernamentală (din care mai fac parte social-creștinii și federaliștii flamanzi) a întrunit majoritatea parlamentară, la 29 martie, devenind, deci, lege.

Pentru prima dată în istoria Belgiei, suveranul a refuzat să semneze documentul. Negocierile purtate, în mare secret, între guvern și Palatul regal, au durat patru zile, pînă cînd două consilii ministeriale extraordinare, ținute în noaptea de 3 spre 4 aprilie, au ajuns la stratagema calificată drept „ficțiune suprarealistă" și „violare a Constituției" de către specialiști în drept constituțional : la cererea sa, monarhul a fost declarat, miercuri 4 aprilie, „în imposibilitate de a domni", pentru mai puțin de 48 de ore, timp suficient pentru a permite guvernului să promulge, fără semnătura și sigiliul regal, legea pentru depenalizarea parțială a avortului.

Social-creștinii flămanzi, constituiți în partidul premierului Wilfried Martens, au subliniat că au contribuit la evitarea unei „crize instituționale acute", permițînd realizarea unui compromis. Oponenți ai depenalizării avortului, aceștia au fost înfrînți, dar miniștrii lor au participat la jocul democratic semnînd legea votată de majoritatea parlamentară și permițînd regelui să nu mai fie constrîns să abdice.

Opoziția a fost primită, la 4 aprilie, de primul ministru și și-a exprimat mirarea că nu a fost consultată în legătură cu această decizie, calificată drept gravă și excepțională de către președintele Partidului Liberal, Antoine Dusquesne. „A fost deschisă cutia Pandorei, fără a ști ce va ieși", a apreciat un deputat liberal. Redactorul șef al ziarului „Le Soir", Guy Duplat : „Mîine, orice cetățean, după exemplul regelui, n-ar putea refuza să aplice o lege ?" Guy Spitaels, șeful P.S. : „regele a vrut să facă uz extensiv de prerogativele sale și riscă să se întîmple contrariul... In monarhia suedeză, suveranul nu semnează absolut nimic".

Suveranul, care împlinește, în septembrie, 60 de ani și, în 1991, 40 de ani de domnie, împreună cu soția sa, Fabiola, de origine spaniolă, nu are copii (succesiunea la tron va fi asigurată de un nepot căsătorit și cu copii).

D. T.

interviul nostru

GHIORGHIOS PAPOULIAS:

„Evenimente de importanţă cardinală în Peninsula Balcanică”

Actualul ministru de externe al Greciei, GHIORGHIOS PAPOULIAS, 63 de ani, este licențiat în drept și economie al Universității din Atena. Diplomat de carieră, el a debutat, în acest domeniu, în 1955. În calitate de ambasador, dl. Papoulias devine, în 1975, șeful misiunii permanente a Greciei la Națiunile Unite; în 1979, conduce ambasada țării sale din Turcia, iar, în 1983, pe cea din Statele Unite. Ocupînd temporar funcția de adjunct al ministrului de externe într-un guvern provizoriu, Ghiorghios Papoulias devine titularul acestui portofoliu în perioada iunie-noiembrie 1989 și, apoi, din nou, începînd din februarie 1990.

În intervalul 7–9 martie 1990, Atena a găzduit lucrările reuniunii inalților funcționari ai Ministerelor Afacerilor Externe din țările balcanice, manifestare despre care revista noastră a relatat la timpul respectiv. Dezbaterile au fost inaugurate de șeful diplomației grecești, dl. Ghiorghios Papoulias. Cu acel prilej, am solicitat domnului Papoulias o scurtă convorbire, pe care domnia sa a acceptat-o cu plăcere.

■ Mai intîi, domnule ministru, cum vedeți dumneavoastră rolul reuniunilor țărilor balcanice în aprofundarea cooperării regionale ? V-aș ruga să evaluați șansele și perspectivele lor, eventualele obstacole.

☐ Guvernul și poporul grec, preocupate de promovarea, în continuare, a păcii, cooperării, stabilității și progresului în peninsula noastră, sînt ferm atașate față de întărirea și aprofundarea cooperării noastre, spre folosul popoarelor din regiune și al Europei, în intregul ei. Țara mea are o îndelungată și consecventă tradiție în sprijinirea dezvoltării unor relații strînse între toate statele balcanice, atît pe plan bilateral, cît și multilateral. Țările noastre se pot mîndri cu faptul că, în pofida dificultăților trecutului, au reușit, în anii din urmă, nu numai să se apropie tot mai mult, dar să devină un exemplu armonios și fructuos de cooperare regională.

Cele șase țări balcanice trebuie să urmărească lărgirea evantaiului de domenii de interes comun pentru cooperarea regională și să nu precupețească nici un efort pe calea dezvoltării acestui proces care slujește pacea și stabilitatea în Peninsula Balcanică. în diferite domenii am realizat în ultimii ani, succese considerabile și sperăm că mult mai multe vom înregistra în anii ce vin. Următoarea reuniune a celor șase miniștri de externe, ce va avec loc spre sfîrșitul acestui an, la Tirana, va consolida procesul cooperării noastre multilaterale.

■ În acest context, credeți că noile evoluții din regiune, inclusiv din România, au avut – sau vor avea – un impact, de vreun fel, asupra cooperării balcanice ?

☐ Sîntem martorii unor evenimente de importanță cardinală în Peninsula Balcanică, care evoluează în direcția restaurării și consolidării unor democrații pluraliste, a drepturilor omului și creării unui stat de drept. În fața unei asemenea situații, responsabilitățile noastre devin mai mari. În aceste împrejurări istorice, încrederea reciprocă și înțelegerea vor juca un rol decisiv. Ele reprezintă o precondiție necesară pentru adoptarea de măsuri în favoarea unei cooperări mai strînse pe plan economic și tehnologic, între țările balcanice. Noi sîntem convinși că increderea poate înlocui suspiciunea, iar cooperarea va lua locul confruntării. Sîntem, de asemenea, convinși că spiritul de bunăvoință, care prevalează la reuniunile balcanice, va da relief și dimensiuni sporite obiectivelor noastre comune.

■ În ce fel privește guvernul Greciei schimbările politice din România și, în general ,din Europa răsăriteană ?

☐ Grecia sprijină reformele care au loc în țările din centrul și estul Europei, convinsă că ele contribuie la o convergență universală echilibrată, întemeiată pe principiile Cartei O.N.U. și ale Actului final de la Helsinki. Nutrim un sentiment de încredere că aceste evoluții vor conduce, în cele din urmă, la consolidarea ordinii internaționale și a păcii. Reformele din România – țară legată de Grecia prin tradiționale raporturi de prietenie – au fost salutate chiar de la început și sîntem bucuroși să ne numărăm între primele țări care au recunoscut Frontul Salvării Naționale.

■ V-am ruga să stăruiți ceva mai mult asupra raporturilor dintre Grecia și România.

☐ Grecii au puternice sentimente de prietenie și admirație față de poporul român. Aceasta ne va ajuta în sarcina grea de a extinde cooperarea, acolo unde este posibil, între guvernele noastre.

Grecia dorește să ajute România, pentru ca ea să se transforme într-o țară prosperă și democratică. În cursul vizitei oficiale la București (19 ianuarie 1990), predecesorul meu, domnul Samaras, a reafirmat sprijinul moral și politic față de cauza democrației în România. Putem, de asemenea, să ne reafirmăm disponibilitatea de a-i oferi ajutorul și cooperarea în cadrul C.E.E.

După cum știți, relațiile noastre au înregistrat, mai degrabă, un recul decît un avans, din cauza atitudinii regimului Ceaușescu în domeniul drepturilor omului, cu privire la „planul de sistematizare". Știm că noul guvern român este gata să discute toate problemele existente între țările noastre, inclusiv cele pe care fostul regim refuza să le examineze (adică pensiile pentru refugiați).

Sînt convins că vom acționa împreună pentru revigorarea dialogului în domeniul politic și economic. Așteptăm cu nerăbdare dezvoltarea unor relații bilaterale excelente între cele două țări ale noastre.

■ Ați dori, domnule ministru, să transmiteți poporului român și cititorilor noștri un mesaj prin intermediul revistei „Lumea azi"?

☐ Aș dori să exprim simpatia mea cea mai profundă familiilor numeroaselor victime ale regimului Ceaușescu. Aș dori, de asemenea, să mă înclin în fața curajului și vitejiei poporului român, care și-a recucerit, prin propriile forțe, libertatea de care îl privase nejust fostul regim.

Interviu realizat de
Victor Martalogu

Evenimente-premieră

☐ **Albania va participa, pentru prima oară, la o sesiune a Adunării Permanente a Camerelor de Comerț și de Industrie din Mediterana (ASCAME), organizată, la 26 și 27 aprilie, la Opatija (Iugoslavia), a anunțat agenția „Taniug". ASCAME, creată acum opt ani, își va consacra lucrările problemelor politicii mediteraneene și est-europene, a precizat sursa. Vor participa circa 100 de delegați ai 24 de camere de comerț din țări mediteraneene.**

☐ **Guvernul bulgar a hotărît, începînd de la 6 aprilie a.c., inlăturarea treptată a instalațiilor tehnice de la granița cu Iugoslavia, în conformitate cu spiritul acordurilor internaționale și Actul final al Conferinței de la Viena privind securitatea europeană și schimbările dinamice și democratice ce au avut loc în Bulgaria în ultimele luni.**

☐ **Reprezentantul Națiunilor Unite, Joseph Voyame, a declarat că, în prezent, nu ar fi oportun să intreprindă o vizită în România. Pe de altă parte, Voyame a dezmințit relatările postului de radio Budapesta, potrivit cărora autoritățile de la București ar fi refuzat să-i acorde o viză de intrare în țară pentru a investiga situația drepturilor omului la Tîrgu Mureș și în alte orașe cu un număr mare de locuitori de origine maghiară. În context, se reamintește că, anterior, autoritățile de la Budapesta ceruseră secretarului general al O.N.U. să investigheze circumstanțele tulburărilor de la Tîrgu Mureș.**

Debut la Seul, continuitate la Tokio și Beijing

- **Seul – un „New York fără cocioabe"**
- **În numai trei decenii – accesul în rîndul primelor state ale lumii dezvoltate economic**
- **Principala resursă : inteligența umană**
  Plus investițiile și tehnologiile străine
- **Relațiile cu toate statele – constantă a diplomației românești**

De curind, ministrul adjunct al afacerilor externe al României, domnul Mircea Mitran, și ministrul de externe al Republicii Coreea, domnul Choi Ho-joong, au semnat, la Seul, un protocol privind stabilirea de relații diplomatice între cele două țări. Protocolul – dat publicității, simultan, la Seul și București – face cunoscut că România și Republica Coreea au căzut de acord să stabilească relații diplomatice, „dorind să dezvolte cooperarea și relațiile prietenești dintre cele două țări, pe baza respectului principiilor de drept internațional și ale Cartei Națiunilor Unite".

România este al șaselea stat est-european avînd relații diplomatice cu Republica Coreea și al 140-lea din lume. Potrivit declarațiilor oficiale, din Europa răsăriteană și centrală, doar Albania și R.D. Germană nu au încă raporturi diplomatice cu Republica Coreea, dar, în ce privește Berlinul, sînt, deja, inițiate contacte.

În urma recentelor convorbiri de la Seul, cele două țări au decis să-și deschidă ambasadele cît mai curînd posibil. De asemenea, s-a convenit asupra inițierii urgente de negocieri privind încheierea unor acorduri bilaterale referitoare la cooperarea în domenii economice și comerciale, ca și în cele vizînd, de pildă, evitarea dublei impuneri vamale și garantarea investițiilor de capital.

Semnificația stabilirii relațiilor diplomatice cu Republica Coreea – în contextul mai larg al politicii de bune relații de cooperare cu toate statele asiatice și, de altfel, cu statele din întreaga lume – a format esența convorbirilor ce le-am avut, la Ministerul Afacerilor Externe, cu domnul Mircea Mitran, la întoarcerea sa dintr-un turneu ce a inclus, în afara Seulului, contacte la Tokio și Beijing.

Stabilirea de relații diplomatice cu Republica Coreea – a precizat domnul Mitran – reprezintă un demers efectuat potrivit deciziilor forului politic legal al României, Consiliul Provizoriu de Uniune Națională : de largă deschidere a raporturilor țării noastre cu toate statele lumii. Aceasta, de altfel, fiind o constantă a diplomației românești.

În privința relațiilor cu Republica Coreea s-a pornit de la realitatea existenței celor două state coreene, larg recunoscute pe plan mondial, ambele avînd același statut de observator la O.N.U. Stabilind relații diplomatice cu Republica Coreea, România – a subliniat demnitarul român – va menține și dezvolta relațiile sale reciproc avantajoase cu Republica Populară Democrată Coreeană.

ROMANIA
KOREA

Semnarea protocolului privind stabilirea relațiilor diplomatice între România și Republica Coreea

În favoarea raporturilor cu Seulul, un argument puternic îl constituie avîntul economic al acestei țări, care, în numai trei decenii, a reușit să devină a 17-a putere industrială mondială și a zecea în rîndul puterilor comerciale, cu o cifră de export de 60 miliarde dolari și 62,5 miliarde dolari la import. Cu un ritm anual de creștere a produsului național brut între 7 și 12 la sută, Republica Coreea se situează pe unele din primele locuri în lume la producția de automobile, nave, produse electronice și electrotehnice, aparatură de telecomunicații, mașini-unelte, produse textile sau chimice și altele. O dovadă a amplei sale expansiuni economice este modul în care se înfățișează capitala, Seul, oraș cu peste 10 milioane locuitori, un fel de „New York fără cocioabe". După cum aprecia dl. Mircea Mitran, Seulul este un oraș cu aspect de mare metropolă, cu tot ce ar avea aceasta mai bun, dar fără unele inconveniente, cu excepția traficului intens. Din mașinile ce străbat șoselele sud-coreene, 99 la sută sînt de fabricație proprie, de o calitate excepțională și extrem de confortabile. De asemenea, produsele electronice, precum și din alte domenii sînt de nivelul celor mai bune produse americane sau japoneze. „Miracolul economic" sud-coreean este cu atît mai uimitor cu cît este vorba de o țară foarte săracă în resurse naturale. De fapt, singura sa „bogăție" esențială o reprezintă oamenii, inteligența umană, plus investițiile și tehnologia străină. Astfel, de la început, s-a apelat la investițiile străine, care au adus cu ele capital, tehnologie, know-how și posibilități de formare a cadrelor necesare. În ultimul timp, s-a trecut la o politică mai restrictivă, existînd indicii spre o rezervare a pieței pentru propriul capital, dar există certe disponibilități pentru investiții în străinătate, pentru o politică de implantare pe noi piețe externe, mai activă chiar decît a Japoniei, în perioada de afirmare a acesteia.

Experiența sud-coreeană de dezvoltare este tentantă pentru multe alte state. Cu diferențele de rigoare, chiar și pentru țara noastră. Oricum, nivelul atins oferă largi posibilități de cooperare, așa cum s-a vădit și în cursul recentelor contacte de la Seul. Cu aceste prilejuri, s-a putut, astfel, constata un mare interes pentru colaborarea și investițiile, mai ales în domenii ca electronica, electrotehnica, telecomunicațiile, construcțiile de mașini, industria ușoară. Delegația română a prezentat noua lege a investițiilor străine în țara noastră, proiecte de acorduri privind schimburile comerciale ,evitarea dublei impuneri, garantarea investițiilor, lista unor acțiuni și obiective de cooperare, lista produselor și mărfurilor românești la export, ca și a cererilor de mărfuri de import.

A fost, astfel – după cum ne spunea ministrul adjunct român de externe – o surpriză plăcută faptul că, fără a solicita împrumuturi, Bucureștiul s-a prezentat ca un partener economic și comercial fără datorii externe. Mai mult, el se află în situația de a urma să i se înapoieze importante sume datorate de către alte țări și s-a dovedit gata să importe din Republica Coreea o gamă largă de bunuri pentru populație, de la aparate TV și video pînă la bijuterii și cosmetice.

Un aspect dintre cele mai importante – sesizat, deja, se pare, de partenerul sud-coreean – îl reprezintă posibilitățile oferite de politica României de reintegrare în structurile europene. Pe de o parte, aceasta oferă condiții prielnice firmelor sud-coreene, japoneze și din alte state asiatice de pătrundere nu numai pe piața noastră, ci, prin intermediul României, în întreaga Europă. Pe de altă parte, deschizîndu-se pentru investițiile străine, România nu dorește să devină un monopol pentru trusturile vest-europene, ci de a fi în situația de a alege ofertele cele mai propice tehnologic și convenabile financiar.

În perspectivă, raporturile româno-sud-coreene se relevă, deci, a fi în beneficiul ambelor părți și cu foarte importante posibilități de conlucrare. Pentru români, nu este, în nici un caz, de neglijat exemplul unei economii în expansiune, cum este cel sud-coreean. Partenerul sud-coreean va veni, desigur, cu practici și modalități pe care el însuși le-a testat în perioadele de debut ale dezvoltării și care ne vor ajuta să ajungem la soluțiile cele mai adecvate pentru trecerea economiei noastre spre o economie de piață, printr-o modernizare cît mai rapidă.

L-am întrebat pe dl. Mircea Mitran, în continuare, cum sînt privite la Tokio eforturile de restructurare economică ale României și, în genere, evoluțiile din țara noastră.

Domnia sa a precizat că vizita la Tokio a fost, în special, o misiune de informare și reafirmare a interesului țării noastre pentru dezvoltarea relațiilor cu Japonia, de prezentare, între altele, a noii legislații românești, subliniindu-se că nu este oportun să se mai aștepte în ceea ce privește participarea unor firme japoneze la investiții în România, ca și la modernizarea unor obiective economice sau crearea de societăți mixte. Japonia a acordat țării noastre un ajutor umanitar de urgență și, evident, există de ambele părți interes pentru dezvoltarea pe baze noi, reciproc avantajoase, a relațiilor bilaterale.

În sfîrșit, „etapa Beijing" a turneului ministrului adjunct de externe al României a prilejuit evaluarea stadiului actual și a posibilităților de dezvoltare a relațiilor româno-chineze pe plan politic, economic, tehnico-științific, ca și pe plan internațional. În timpul discuțiilor, partea chineză a declarat că evenimentele din România sînt o problemă internă și că ea respectă opțiunea poporului român. Se dorește – s-a arătat – dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare cu România, pe baza celor cinci principii ale coexistenței pașnice, unele deosebiri existente netrebuind să afecteze raporturile bilaterale. Totodată, consemnîndu-se scăderea, într-o anumită măsură, a volumului schimburilor economice, datorită greutăților interne din cele două țări, s-a exprimat dorința ca ele să crească și să se dezvolte pe baze realiste, mutual avantajoase, ținîndu-se seama de posibilitățile și nevoile celor două state.

O trăsătură comună celor trei etape ale turneului ? O mai bună cunoaștere și înțelegere reciprocă a realităților, stimularea dorinței de a se acționa pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale.

Liana Enescu

Evenimente — premieră

■ **Parlamentul vest-european a invitat țările membre ale C.E.E. să interzică imediat exportul de materiale necesare pentru producerea de arme de distrugere în masă. S-a cerut, de asemenea, secretarului general al O.N.U. să convoace, în cel mai scurt timp, o reuniune a Consiliului de Securitate pentru a lua în dezbatere pericolele ce planează din partea irakiană asupra situației din Orientul Mijlociu.**

■ **Partidul Comunist Portughez (P.C.P.) nu „va îngenunchea" în fața dificultăților cu care este confruntat, datorită evenimentelor internaționale, a afirmat secretarul general al acestei formațiuni politice, Alvaro Cunhal, într-un interviu acordat săptămînalului „Expresso". Recunoscînd că mulți militanți nu mai cred într-un „proiect universal" de comunism, Cunhal a afirmat că P.C.P., al cărui congres extraordinar va avea loc la 18 mai, „nu va capitula".**

■ **Se știe despre scoțieni că sînt pricepuți în afaceri. Și totuși, cu greu se poate întîlni o afacere precum aceea pe care a încheiat-o fermierul John Keddie, care vinde nisip... Arabiei Saudite. Într-o declarație făcută unui ziarist de la „Associated Press", sosit în Scoția spre a se edifica pe viu asupra tranzacției, întreprindul fermier a arătat că saudiții au munți de nisip, dar că acesta „nu se potrivește ca formă". Firele lui sînt sferice și colțuroase. Saudiții cumpără nisip pentru elementele filtrante utilizate în procesul de purificare a apei.**

■ **O reformă a prețurilor va intra în vigoare în U.R.S.S., cu începere de la 1 ianuarie 1991, și se va traduce printr-o majorare a acestora – a anunțat I. Gorbaciov, vicepreședinte al Comisiei de stat pentru prețuri. El a precizat că prețurile au fost deja stabilite de ministere, guvernul examinîndu-le, în prezent, pentru a putea stabili măsurile ce se impun în vederea acordării de „compensații" familiilor cu venituri reduse, astfel încît acestea să poată face față sporirii prețurilor. Anul trecut, rata inflației în U.R.S.S. a fost de 7,5 la sută și ar putea să crească la începutul anului viitor, a afirmat I. Gorbaciov.**

Un român la UNESCO

Convorbire cu dl. Sorin Dumitrescu, consilier al directorului general al UNESCO, fost subdirector general al UNESCO pentru știință

Corespondență de la Stelian Țurlea

■ **D-le Dumitrescu, ați făcut, săptămînile trecute, o vizită în România, cunoașteți ce s-a petrecut și de la fața locului. Dar cunoașteți și cum sînt văzute, în Occident, evenimentele din România, Revoluția română, și ce s-a petrecut mai apoi. Ați putea să ne spuneți, la început, cum vedeți dv. lucrurile, ce părere aveți despre schimbarea petrecută ? Vă întreb, îndeosebi, pentru a-mi clarifica un anume sentiment : sînt aici, la Paris, de cîteva zile, aproape o săptămînă, și am constatat o oarecare mefianță printre mulți francezi. E vina noastră, e o lipsă de informare, e o mefianță mai generală a Occidentului față de asemenea schimbări ?**

■ Evident, ceea ce vă voi spune este părerea mea strict personală. În ce mă privește, n-am putut decît să mă bucur, în modul cel mai sincer, de schimbările petrecute. Cu atît mai mult cu cît trebuie să recunosc că eram destul de pesimist asupra posibilităților ca, în România, să se producă schimbări analoge celor ivite în alte țări – aș zice pe cale pașnică, la presiunea maselor, dar printr-o acceptare a conducătorilor țărilor respective. Nu credeam, deci, că ele se vor produce – după Ungaria, Polonia, Cehoslovacia, R.D.G., chiar și Bulgaria – și în România. Totdeauna, cînd mi se punea întrebarea „cînd credeți că România va urma aceste exemple", spuneam : „nu cred că un proces similar se poate întîmpla în România, și s-ar putea ca acest proces să necesite multă vreme". Într-un fel, am avut dreptate, în sensul că nu s-a putut petrece analog altor țări, s-a petrecut altfel, cu vărsare de sînge. Dar sînt bucuros că m-am înșelat asupra datei. Schimbarea, totuși, a avut loc mult mai rapid decît m-aș fi putut aștepta și decît s-au așteptat mulți de aici, din Occident.

Referitor la felul cum a fost ea întîmpinată, în cercurile de aici, din Franța, cred că Revoluția din România a fost salutată în modul cel mai entuziast.

Vorbiți de o anumită mefianță. Cred că ea există, cumva, în toate țările occidentale, în legătură cu schimbările din România, în sensul că au fost puse sub semnul întrebării sinceritatea anumitor declarații și anumitor intenții din partea celor care răspund, în momentul de față, de destinele țării. În privința aceasta, personal cred că este vorba de o neînțelegere și de o lipsă de apreciere corectă a saltului enorm făcut de România de la o dictatură feroce – în care persoana umană nu avea nici un rol de jucat în afara aceluia de a urma orbește politica dictată de stăpînire – la o perioadă în care există opinii diverse asupra felului cum se poate construi o nouă societate și unde este normal să existe lupte de idei, să existe divergențe.

Pe de altă parte, nu se poate construi, consider eu, o nouă societate fără a consulta, într-un anumit fel, voința poporului, și această consultare trebuie făcută într-un anumit cadru. Deci, mi se pare inevitabil ca, după evenimentele din 22 decembrie, să existe o anumită forță politică, o anumită grupare, un anumit front, care să-i adune pe oamenii care, fie au avut un anumit rol de jucat în aceste evenimente, fie au fost apți de a da urmare evenimentelor petrecute. Dacă acești oameni au fost sau nu capabili să înțeleagă adînc schimbările petrecute și să creeze condițiile pentru viitor, aceasta poporul rămîne să decidă în momentul alegerilor, la 20 mai. Deocamdată, mi se pare legitimă necesitatea existenței unei conduceri deschise opiniei publice, care să corecteze eventualele greșeli sau opțiuni strategice, dar care trebuie să pregătească această fază interimară. Nu se poate închipui că procesul de democratizare este un proces care se realizează peste noapte, că, după ce a lipsit practica democratică de cincizeci și ceva de ani, aceasta poate fi reintrodusă dintr-odată. Sub acest aspect, anumite ezitări, conflicte, divergențe apărute în România au fost, poate, exagerate în Occident și s-a considerat că trebuie așteptate, mai întîi, rezultatele alegerilor, și apoi să se decidă asupra unui ajutor masiv, fără rezerve, pentru această operă de reconstrucție și dezvoltare, începută în România. Personal, nu împărtășesc această mefianță, indiferent de părerile mele, care coincid cu cele ale organelor care au, în momentul de față, pîrghiile puterii în România.

■ **Ați vorbit de ajutoare care pot fi acordate. UNESCO a și început acest proces cu cele 100 000 de volume strînse spre a fi oferite refacerii Bibliotecii Centrale din București. Ne-ați putea dezvolta ideea ajutorului acordat sau pe care îl are în vedere UNESCO, a colaborării pe care o întrevede cu o Românie nouă ?**

■ Aș dori, înainte, să vă spun cîteva cuvinte despre rolul pe care UNESCO, în general, este chemat să-l joace în cooperarea internațională. Actul constitutiv, din 1945, spune ceva de genul : întrucît războaiele iau naștere în mințile oamenilor, tocmai în mințile oamenilor trebuie edificate mijloacele de apărare a păcii. Iar rolul UNESCO e descris ca acela de a contribui la menținerea și consolidarea păcii, a securității colective, pe baza cooperării în domeniul științei, educației, culturii, totul fiind fundamentat pe principiile drepturilor omului și demnității umane.

Aceste idei nobile, într-un anumit fel idealiste, inspirate de speranțele pe care omenirea și le punea în perioada ce urma războiului distrugător, abia încheiat, s-au confruntat, de-a lungul anilor, cu anumite obstacole. Dacă, în principiu, nimeni nu se putea opune ideii ca educația, știința, cultura să contribuie la o mai bună cunoaștere și înțelegere între popoare, în alte părți ale lumii, noțiunea de utilizare a acestor pîrghii intelectuale, pentru cooperarea intelectuală, aveau o conotație diferită. În diverse țări, drepturile omului erau considerate – de îndată ce se făcea referință la ele – sub diverse puncte de vedere. România, de pildă, considera că a ridica problema drepturilor omului într-o organizație internațională însemna a te amesteca în treburile ei interne. Problemele educației, în spiritul consolidării păcii, al unei mai bune înțelegeri între popoare, erau, de asemenea, considerate, în anumite țări, un mijloc de propagandă al acestor țări, care, de fapt, nu contribuiau cel mai mult la această colaborare pașnică. De aceea, principiile Constituției UNESCO au fost aplicate, de-a lungul anilor, pe baza anumitor compromisuri care, de multe ori, au rezultat în formulări relativ vagi, ce presupuneau tocmai posibilitatea unor interpretări diferite în țări diferite. Schimbările petrecute în estul Europei și în alte părți ale lumii mi se pare că merg, acum, în sensul creării unor condiții ca actul constitutiv al UNESCO, idealurile sale să poată fi transpuse în practică în întreaga lume.